

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ОРГАН ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

Изази двапут месечно	Београд, 15. јула 1930.	Год. XLVIII — Бр. 14.
Годишња претплата 150.— дин. На пола године . . . 80.— дин. На три месеца . . . 45.— дин.	Уредник: Слободан Ж. Видаковић референт за штампу О. Г. Б.	Претплату слати упутницом: Администрацији „Општинских Новина“ Узун-Миркова улица број 1.

Свечана седница Општинског одбора

-- У част претставника савезничких градова Париза, Прага, Букурешта као и претставника наших бановинских градова --

29 јуна т. год., за време главних дана Свесоколског слета, одржана је свечана седница Суда и Одбора општине града Београда у част претставника савезничких градова Париза, Прага, Букурешта, као и претставника наших главних бановинских градова.

Као инострани гости на овој свечаној седници били су г.г. потпретседник општине Париза г. Рајмонд Лоран, држ. потсекретар Француске Републике г. Морино, потпретседник Прага г. Д-р Штула, одборник града Прага Д-р Петар Зенкл, претседник општине града Букурешта г. Д-р Добреску, кметови града Букурешта г.г. А. Р. Протополеско и Ангелеско и одборник општине Букурешта г. Василеско, секретар Париске општине г. Д-р Бесон и др.

ПОЗДРАВНИ ГОВОР ПРЕТСЕДНИКА БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНЕ Г. ИНЖ. М. НЕШИЋА

Свечану седницу је отворио претседник општине Београда г. проф. инж. М. Нешић поздравним говором, на француском језику, кога су сви присутни саслушали стојећи. Претседник Београда г. инж. Нешић рекао је:

Господо,

Данашња свечана седница Одбора Општине града Београда посвећена је, пре свега, Вама, претставницима градова Савезничких земаља, а затим и претставницима градова Краљевине Југославије, који дођоше да заједно са свима Вама узму учешћа на овом значајном Свесоколском Слету.

Београд се искрено радује, што може да Вас поздрави у својој средини љубављу која му је увек била својствена, према свима они-

ма, који су били и остали осведочени пријатељи нашег народа.

Ваш долазак није случајан нити таквог карактера, да се икада може заборавити. Ви

г. проф. Инж. Милан Нешић, претседник О.Г.Б.

сте дошли да увеличате славље наших Сокола, које се у овом случају манифестује пред целим светом, као израз једне савршене, културне, пацифистичке и у свему за даље васпитање и прогрес народа значајне организације. Ви сте дошли не само да увеличате то славље својим присуством, које нам је нарочито драго, него тако исто и да се уверите у величину нашег и свесловенског соколства и кад се вратите кућама будете тумачи свега онога што сте видели.

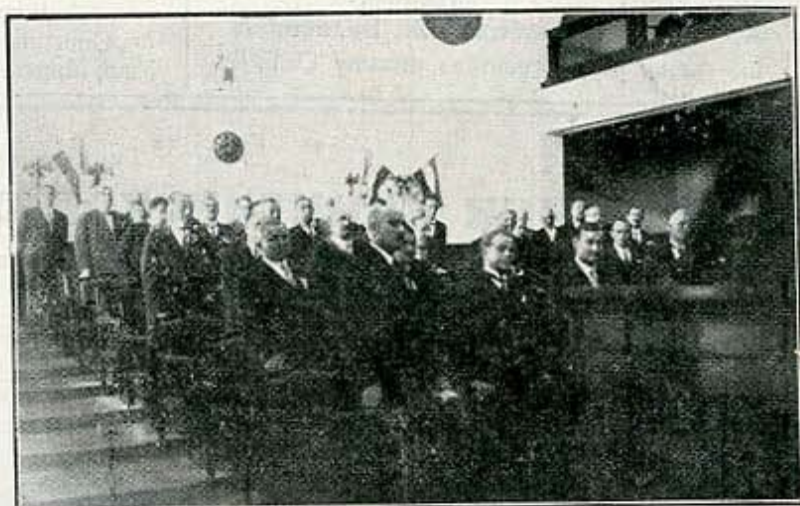
Идеја соколства није нова; она се јавља у времену, када је за еманципацију нашег народа била најпотребнија, и та велика идеја, по општем признању, допринела је слободи

нашег и словенских народа у опште, услед чега је они чувају и култивишу у својој борби за самоодржањем и даљем развијању своје словенске цивилизације, која тек од сада добија шире услове за своје развијање, захваљујући не мање борби наших великих Савезника за праведно ослобођење свих потлачених народа.

ОТПОЗДРАВНИ ГОВОР ПРЕТСЕДНИКА ПАРИЗА Г. ЛОРАНА

Први је Београду отпоздравио, председник Париске општине, г. Д-р Рајмонд Лоран овим лепим говором:

— Одговарајући на свесрдни и топли позив, који нам је упутила Општина града Београда, похитали смо са највећом радошћу, да

Са свечане седнице

Ако Београд дочекује са нарочитим славом не само Соколе наше Краљевине и Соколе других Словенских земаља, него тако исто и Вас који дођосте да увеличате ово славље, то долази отуда, што је наша престоница била од вајкада носилац идеје слободе, за коју је она поднела толико жртава у својој мучној историји.

На овом класичном месту страдања и славе нашег народа, Ви ћете видети и осетити велики импулс живота нашег народа, који је сав легао на посао, да поправи оно што је ратом порушено и да изражавањем своје стваралачке снаге допринесе општем делу мира и цивилизације. У противном периоду, Београд је учинио много на своме подизању тако да ми гајимо чврсту веру, да ће он у будуће да се развија још бржим темпом.

Ја се нарочито радујем, што ми је пала у део та висока част, да могу да Вас поздравим у име престоничке Општине, желећи Вам да се Ваше краће бављење у престоници Југославије очува у трајној успомени, и да оно буде подстрек за даљи рад у правцу учвршћивања наших веза, тако потребних за општи прогрес и дело мира, и цивилизације.

У то име, ја вас поздрављам са добродошлицом и са ускликом: да живе наши драги гости!

као претставници Општине Париске, придружимо се и ми дивном слављу и узмемо учешћа на прославама приликом првог Свесоколског Слета у Београду.

А како и да не будемо сретни што смо Ваши гости?! Толико драгих успомена, толико тесних и чврстих веза, које сједињују наше две престонице! Међутим, наша срца нису тек од скоро почела тако једнодушно да куцају: наше пријатељство се зачело још у давном времену, и о томе има чак и историских података.

У току многобројних посета, које смо измењали за ово 20 година, претставници Београда, као и они из Париза, увек су са задовољством констатовали и подвлачили чињенице: да наша два народа нису никад била доведена у искушење да један на другог подигну оружје;

да је, пре шест векова, 1313. године, наш Филип Лепи, закључио са Вашим тадашњим владаром уговор о савезу, којом је приликом један од наших ондашњих чувених правника доказао потребу и утврдио начело интернационалне арбитраже;

и најзад, да је септембра 1389., према староме предању, један француски краљ наредио да се одржи свечана миса (служба Божија) у Нотр-Даму у Паризу, како би са целим својим народом могао да упутити топле молитве Богу за победу српског оружја, јер се тих дана Србија храбро борила на Косову, бранећи Европу од најезде муслиманске.

И међу посетама забележеним у протокол чувених и славних дела наше Општине, Парижани брижљиво чувају, као какву драгоценост, успомену на ону велику част коју нам је учинио Њ. В. Краљ Петар I., сада већ велики покојник, који је примио чланове нашег већа као и позив Париске Општине са

година, били смо тако сретни да примимо званично у нашој Општини Париској две делегације Суда Општине града Београда, предвођене: прва, 2. марта 1921. год. г. Претседником Кара-Јовановићем, а друга, 1. јуна 1928 г.г. Потпретседником Костом Јовановићем.

А данас, ми смо радосни што можемо да

г. Леран отпоздравља Београду

једном таквом срдачном добродушношћу, да је она остала дубоко зарезана у срцима свију нас. Године 1911. 17. новембра, придружујући се радосно својим изабраницима, становништво града Париза приредило је сјајан пријем бившем ученику својих школа и Војне Академије у Сен Сиру, који је у једном тешком и мрачном тренутку наше историје, ставио свој мач у службу Француској, борећи се храбро за њена права на пољу чести. Никада ни једна краљевска посета није толико узбудила и дирнула душу грађана Париза. Она је у пуном миру доказивала колико је јако пријатељство француско-српско, које није постало из неких рачунских или дипломатских интереса, већ се зачело из међусобне симпатије наша два народа, коју је створила тежња за остварење заједничких идеала.

Пет година доцније, 23 марта 1916. г., Париз је примио у своју средину са жарким одушевљењем Њ. В. Престолонаследника Александра, ређента Србије, сада Вашег Узвишеног Владара, мешајући своје боле и своје наде са Његовим. И, тога дана, узбуђење целе Француске надимало је груди Престонице, и у откуцајима његовог срца чули су се откуцаји срца целе Француске, горде, што може да поздрави победника и јунака са Куманова и Дрине, чија је јуначка младост побрала више лаворика но што је потребно да се прослави за цео живот.

После тешких и мрачних дана дошли су сунчани дани. У два маха, у току последњих

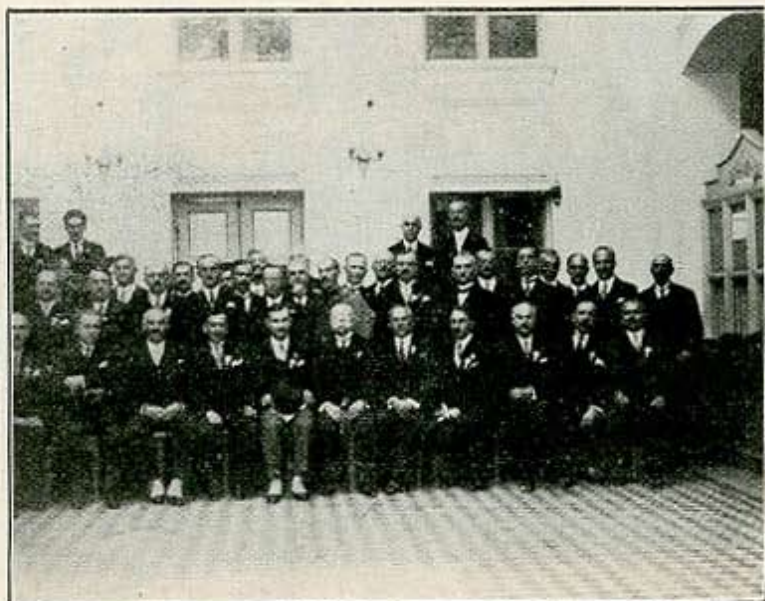
Вам вратимо донекле, посету, и да се у истом тренутку дивимо развиту младости, снаге и одушевљења, које све истиче оно што покреће и даје вашој радости виталну снагу, а тиме ојачава и учвршћује веру Вашег народа у своју будућност.

У неколико махова се речито славио препорођај неговања физичких особина у овом савременом времену. Све је ово чињено са потпуним правом, јер нема ничег лепшег од тога, ако се само паметно уме да искористи и настане да се развију све оне лепе особине, као што су: снага, дисциплина, издржљивост, равнотежа духа и тела, одмереност и савлађивање себе.

Али, да би се то васпитање физичких особина могло показати у свој својој врлини, потребно је било да оно буде управљано једним идеалом, који би га правилазио и у коме би се оно утапало. И ево зашто сте Ви хтели од Ваших дивних соколских скупина да створите школу у којој би се васпитавало у духу развијања националног солидаризма. Још нешто више; као некада стари Хелени што су закључивали трајање својих олимпијских игара једним неповредивим миром, како би на тај начин спојили народе своје расе у једној заједничкој успоми и заједничким осећањима, — тако сте, Господо, и Ви на свој свесоколски слет позвали и друге словенске земље, и као у добу античке Грчке, хтели сте да се Ваше славље манифестује у знаку патриотизма и духу помирљивости.

У име града Париза, који је од увек цењено и поштовао ове две велике идеје, дозволите ми да Вам искрено и топло честитам на тако сретно нађеном подстрекачу и да Вам кажем колико нам је необично пријатно што смо се у овом гостопримљивом Општинском дому успели да сретнемо са претставницима

остало је у предању како је неки предузимач, који је радио на нашој старој румунској катедрали, чинио све могуће да је сазида. Али и поред његових свих напорних покушаја није могао да успе све што би за дан подигао, обнот се рушило. Најзад би приморан да употреби и последње средство,

Претседништво и Одбор општине Београда са претставницима Париза, Прага, Букурешта и наших бановинских градова

двеју других пријатељских престоница: Прага и Букурешта, као и многим другим претставницима Југословенских градова, а у исто време и да у овом истом Дому нађемо мога уваженог колегу г. Морино-а, који је претседник општине једне велике француске вароши у Северној Африци.

Захваљујући Вам од свег срца на Вашем пријатељском пријему, који нас је дубоко дирнуо, и који ћемо сачувати у најдражој успомени, што Вас молим да нам поверујете, ја Вас поздрављам Господине Претседниче, исто као и Ваше уважене колеге из Суда Општине Београдске. — Београд, срце народа Југословенског, престоница која је задобила венац славе и мучеништва, носи данас у своме грбу Крст Легије Чести, који је тако храбро заслужила. Из свега срца шаљем жарке жеље за процват Вашег града и за славу и величину Ваше домовине. Нека би Београд и Париз, сестре по храбрости и принетим жртвама, остале за увек искреним сестрама, које ће вечита и дубока љубав увек спајати.

ГОВОР Г. ДОБРЕСКУ, ПРЕТСЕДНИКА ОПШТИНЕ ГРАДА БУКУРЕШТА

Претседник Букурешке Општине г. Д-р Добреску, који је затим добио реч, у једном лепом говору отпоздравио је Београду:

— По једној старој легенди румунској

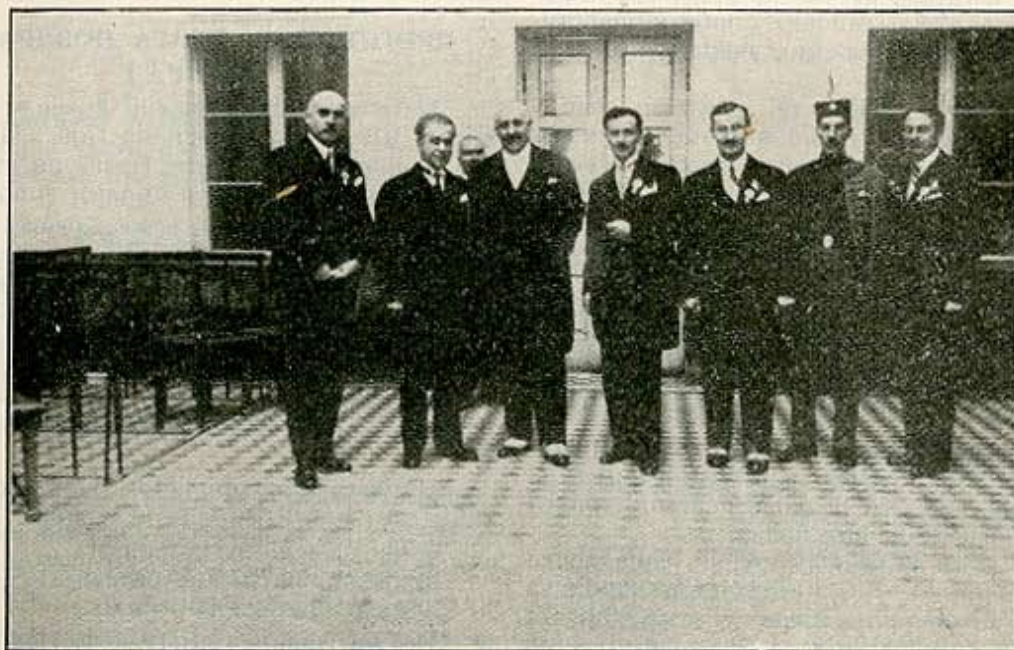
веома болно, које га је скупо коштало, а то је: да зазида своју жену у темељ цркве, и ако ју је волео свом душом. И тако успе да сагради цркву, једино жртвом свог срца и своје љубави. Ви имате исто тако једну легенду, сличну овој нашој, а то је о младој Гојковици, мајци краља Вукашина, коју је жртвовао њен муж Гојко, како би се саградио град Скадар на Бојани.

Ова жалосна легенда слична је човечанству, које од постанка друштва и свега стара се свим силама да сагради на једном солидном темељу једну заједницу, која би почивала на свеопштем миру, желећи на тај начин да осигура срећу људи и генерација. Покушано је да се ово изгради силом, затим вером, па онда науком, и најзад политичком економијом. Али све што би један човек, једна класа, генерација или народ сазидали једног дана, сутра дан би то већ било порушено другим човеком или следећом генерацијом. То је зато, што за социјалну изградњу човечанства, као што је било потребно предузимачу из легенде југословенске и румунске да жртвом свога срца и дубоких осећања сагради чврст темељ грађевине, тако је и за остварење социјалних идеала потребан сав жар срца људског! Потребно је хуманизирати снагу, веру, науку, као и политичку економију, јер би иначе катедрала цивилизације

људске била доведена у опасност да буде порушена.

Душа словенске расе зида увек такве катедрале, које нису у стању да буду порушене, а то је због тога, што све оно што она сагради, почива на темељима жртве и то такве жртве која се приноси из свег срца на олтар.

и срдачним осећањима. Наши заједнички мртви, који су пали бранећи своје домовине, траже од нас да што јаче учврстимо наш савез, који може да донесе толико користи целом свету, а нашим народима поред тога још и срећу. Мењајући у неколико некадашњи израз Пољског народа пре његове победе, Ру-

После свечане седнице: с лева на десно: г.г. Д-р Шт ула — Праг; Д-р Добреску — Букурешт; Морино — Француска; проф. инж. Нешић — Београд; Д-р Лоран — Париз; Чавдаревић — Ниш; Д-р Бесон — Париз.

Ваш национализам произлази из оног дубоког осећања солидарности и љубави према ближњем, што се једино може још наћи код старих српских задруга, или у старом „јруском миру“. Једино духом солидарности, који долази од срца, могу се објаснити ове дивне прославе, које трају већ месец дана, и у којима узима учешћа цео народ, у једнодушном и неуморном одушевењу, у коме се оцртава његова побожна и мистична оданост. Велика дела као и велике идеје потичу од срца. Васпитање сокола, које не разликује ни касте, ни покрајине, биће увек темељ ваше солидарности и народне моћи. У нашем модернистичком друштву, где ће бити давана награда победе народима који почивају на темељима солидарности и правичности, народу, који има соколску установу, осигурана је победа. Неговањем националне солидарности, Соколи Вас припремају за општу човечанску солидарност, јер је национализам азбука човечанства.

У име румунске делегације, ја Вам захваљујем на пруженој прилици да Вас упознамо у Вашем дому. Ми смо утолико сретнији што смо успели да увидимо и оценимо оно осећање, које покреће и ствара Вашу народну снагу, што смо везани, као народ, за Ваш народ, не само историјом, или интересима, него

мунија може увек рећи: Бог је високо, Француска није тако сад далеко, а Југославија је сасвим близу!

ГОВОР ФРАНЦУСКОГ ПОТСЕКРЕТАРА ЗА ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Затим је за говорницом заузео место г. Морино, француски државни потсекретар за физичко васпитање.

— Овој свечаној седници, рекао је г. Морино, ја не присуствујем само као претставник свога министарства већ и као ваш колега, као дугогодишњи општински одборник, а затим претседник Општине у Константину. Уз то вам морам рећи, од свих радосних дана мога политичког живота најдраже су ми радости, које сам преживео као администратор свога града. Општина је основица сваке државне организације. И онај народ, који има добро организоване општине може се сматрати срећним. Београд се може радовати јер довољно је прошетати се кроз Београд па видети сву лепоту дела, које је извршила његова општина.

Ја вам захваљујем што сте нас позвали да све ово видимо. Своје утиске ја могу резимирати у једној реченици: Откако сам овде, чини ми се да сам у Паризу. Ми се налазимо у пријатељској атмосфери. На овој свечаној

седници говори се нашим језиком. Зар то није једна велика сатисфакција за нас Французе?

Ми смо везани искреним и дубоким пријатељством. Борили смо се за победу правде и човечности. Ваше повлачење 1915. године било је и наше повлачење. Ми смо трпели исте боле и гајили истоветне наде. Триумфовали смо после заједничких борби и учврстили смо наше пријатељство, учврстили смо га крвљу.

Године 1916., сећам се, дочекали смо у Константину јадне српске војнике. Примео сам једнога дана из Бизерте депешу у којој нас питају, можемо ли примити извештај број рањених и болесних српских војника. Одговорили смо потврдно. Стигло нам је 500 рањеника. Ангажовали смо ради њих све лекаре у граду. И после неког времена свих 500 рањеника и болесника напустили су Константин као здрави и чили људи и отишли да се боре на Солунском фронту. То су незаборавиме успомене.

Ми смо победили, али смо остали пацифисте. Ми не замењемо кавгу ни с ким и не желимо је, али смо горди и нећемо трпети никакве повреде наших права.

Добио сам утисак да сте ви заједно са Чехословацима и Пољацима један народ са великом будућношћу. Ваша је земља богата и својом плодношћу и рудним благом о коме сам ових дана добио обавештења. Гледао сам ваша поља и дивио се радљивости вашег народа. И добио сам утисак да је ваш народ један горд народ решен да никад више не допусти туђинску превласт.

Ваш народ нам је дао једну лепу лекцију и ја ћу се вратити своје министарству за физичко васпитање са поукама, које сам овде добио.

Радам се постиже благостање. А овде код вас се ради. У нашим банкама леже нагомилани капитали које треба пласирати. Ми ћемо настојати да се француски капитали окрену к вашој земљи. Нигде они неће бити боље пла-

сирани. Гаранција су нам ваша часност и поштење вашег вредног и гордог народа.

Завршићу покликом:

„Част Југославији, част Чехословачкој, Пољској и Румунији!”

— Живела Француска! узвикинули су сви присутни поздрављајући говорника бурним плескањем.

ПРЕТСТАВНИК ПРАГА ПОЗДРАВЉА БЕОГРАД

Исто тако одушевљено дочекан је и говор г. Штуле, претставника Прага. Г. Штула је говорио чешки. У име Прага он је поздравио Београд кратким и топлим говором.

— Једна идеја нас веже, рекао је поред осталог г. Штула, идеја великог словенског братства. Сви Словени треба да буду као једна велика породица. Ваши студенти треба да долазе к нама и ми да долазимо к вама, као брат к брату, као сестра сестри. Јер ми смо спојени животом и смрћу. Док буде живела велика идеја соколства словенству ће бити добро.

„Ваша радост приликом ових лепих слетских свечаности и наша је радост.

Живела лепа Југославија!

Живела братска Југославија!

Живео братски Београд!

После говора г. Штуле г. Нешић је закључио свечану седницу.

БАНКЕТ

У подне је код „Краља” општина приредила банкет у част својих гостију и сокола. Банкету су присуствовали министри г.г. Божа Максимовић, Шврљуга, Хацић, Кумануди и Швигел, затим претставници савезних влада и страни посланици г.г. Дар, Бабински и Вокач и много других угледних личности.

На крају банкета председник општине г. Нешић поздравио је госте здравицом, дижући чашу за срећу и дугу владавину Њ. В. Краља.

Д-р Драгољуб Аранђеловић
професор Универзитета и одборник
Општине Београдске

Поуке из општинског буџета

Одбор општине града Београда усвојио је са незнатним изменама предлог буџета за 1930. годину.

Какве нам поуке пружа овогодишњи буџет?

У буџету су предвиђени укупно редовни и ванредни приходи са 372,318.753.— динара а укупно редовни и ванредни расходи са дин. 372,201.764.

Прво и најглавније питање које се поставља јесте: може ли београдско грађанство од округло 230 хиљада становника поднети један буџет од округло 372 милиона поред државних дажбина?

Да су потребе Београда, који се има изградити у модеран град, велике, нико од општинских одборника није сумњао, и у главном се сложио и са општинским судом у томе да су за изградњу Београда предвиђене суме неопходно потребне. Питање је само може ли становништво поднети жртве које се од њега траже?

Да је то могућно општински суд верује, јер је толики буџет поднео на одобрење одбору. У самом пак одбору нису се појављивале велике сумње у томе погледу. Одборник Д-р Недељковић сматрао је само за потребно, да нарочито нагласи да су становници Београда неадекватно оптерећени многим теретима само зато, што Београд прима на себе многобројне репрезентативне дужности престонице. Развијајући ову мисао даље г. Д-р Недељковић изречно вели: „Баш у погледу инвестиција и грађевина, о којима сад говоримо, то се најбоље види. Безброј својих грађевина Београдска општина изводи у пред-

ставништву Југославије, са финансијским оптерећењем које је далеко веће, но кад би се те грађевине изводиле без репрезентативних сврха за целу државу. У свима страним државама из давнина се осетило да није право да грађанство престонице само собом подноси ово оптерећење ради репрезентације целокупне државе, па су стога престонице свугде у свету уживале нарочиту потпору државе у своме репрезентативном развоју. То би у толико било прече и оправданије у случају Београда, који је ратом разорен, опљачкан, десеткован, наједном морао да прими на себе не само терете обнове и наглог културног подизања, него и терете престоничке репрезентације. Подизање престонице мора, дакле, бити брига целог народа, целе државе. Иначе београдском становништву прете неиздрживи терети и — следствено — његово назадовање и расељавање.

У колико правичност захтева државну потпору престонице, у толико се пре може тражити да држава извршује своје приватно-правне обавезе према Београдској општини. Држава наиме држи многа општинска земљишта, и употребљује их у своје сврхе, не дајући београдској општини никакву накнаду за то. За употребу општинског земљишта, које поједина Министарства држе, припада општини београдској, почев од 1919. до краја 1928., рачунајући по 16.50 динара кирије од једног квадратног метра, сума од 251,377.805.— динара. Ову суму дугује држава београдској општини, и њеном неисплатом оптерећује финансије београдске општине. Место, дакле, да држава помаже престоницу, излази обрнуто и у великим размерама.”

Инсистирало се даље на томе да се чине што је могуће више уштеда у погледу личних издатака. Али кад се размотри све што је поводом дебате о буџету изнесено, онда излази да ни сами одборници не знају који пут треба изабрати да се буџет општински знатно смањи!

Потписани је пак мишљења да истини треба смело погледати у очи. Пре свега несумњиво је да београдско становништво с тешком муком може да плати 372 милиона динара, колико београдска општина има од њега да наплати у разним видовима дажбина и општинских прихода. Оволика је сума огромна за једно становништво од 230 хиљада, од којих је најмање 70% радник, занатлија, ситан трговац, мали и средњи чиновник, са приходима који максимално не прелазе 70 хиљада динара годишње, а чији имућнији део од 30% представља само релативне „богаташе“ по нашим појмовима, али чији су приходи, као предмет оптерећења, такође врло скромни... Уз то се мора узети у обзир и та околност, да је Београд већ достигао кулминациону тачку у повећању свога становништва, и да ће за њега бити срећа да тај број само задржи. На жалост већ има знакова да се у томе погледу полагамо иде у назад. Међутим, услед опште привредне кризе, не само да не расту него постепено опадају приходи београдског становништва; радност у опште не напредује, те се и предвиђени приходи београдске општине не само неће повећавати него је питање да ли ће се моћи реализовати!

Пред оваквом перспективом треба пазити шта треба да се ради.

Тешкоће које спречавају да се Београд модерно уреди средствима, које београдско грађанство може поднети, леже у првом реду у огромном пространству његовога грађевинског реона. На ту чињеницу, и ако је она очигледна, нису обратили пажњу ни општински одборници у буџетској дебати. У свом експозеу општински суд наводи да су у буџету највећи издаци предвиђени за радове на изградњи калдрме, канализације, водовода, трамваја, осветљења, школских зграда. Калдрмисаће се не само центар града него и 180.000 кв. метара коловоза периферије и 91 хиљада кв. мет. тротоара. Почеће се, вели суд, радови на колекторима за цео слив Мокролушког, Чубурског, Бањичког и Булбулдер-

ског Потока, као и канализација Топчидерског Брда, снабдеће се ови крајеви водом, изградиће се основна школа у Шуматовачкој улици, на Чукарици, на Душановцу, код Цветкове Механе, у улици Војислава Илића. За цело све неопходне потребе!... Али у свим тим периферијским крајевима, за чије потребе треба издати толике милионе, не станује можда више од 50 хиљада сиромашног становништва, које ће општини плаћати врло мале дажбине. Да би се добили милиони, потребни за уређење ових периферијских крајева, треба добро оптеретити остатак београдског становништва, које мора сносити такође и терете за уређење центра вароши...

Да се ово не може издржати, није потребно доказивати. Овакав луксуз у грађевинском реону не би могло издржати ни много богатије становништво а камо ли сиротиња и средњи сталез Београђана.

Зато, прва поука коју нам пружа буџет београдске општине и радови предвиђени у њему, јесте: *да треба предузети што пре све потребне мере да се грађевински реон Београда што пре знатно смањи* те да општина не мора предузимати радове у реону који она, по својој финансијској снази, не може модерно уредити ако неће да упропашћује своје грађане. Тек кад смањи грађевински реон, општина може модерно уредити тај смањени простор.

Друга поука из општинског буџета јесте у томе што се јасно види да се Београд не може уредити као модеран град **без државне помоћи**. Излагања одборника г. Д-р Недељковића, која смо горе цитирали, тако су убедљива, да није потребно никаквих других доказа. Али пре свега држава треба бар да испуњава своје по закону већ постојеће обавезе према општини. Јер сума од 251 милиона динара, коју држава дугује општини за заузета општинска земљишта, **чинила би много и за богатије општине а камо ли за сразмерно сиротну београдску општину**, која је толиким наметима већ оптеретила своје грађане. Само и у овом погледу треба јасно гледати ствари. Несумњиво је, да општина београд., зато што је Београд престоница целе државе, што Београд не припада само Београђанима, него целој држави, има права да тражи државну помоћ ради свога уређења. Али разлика је да ли ће држава помоћи уређење једнога

Београда, који се, без стварне потребе, раширио до Жаркова, Кумодражи и Вишњице, или Београда чији грађевински реон, с обзиром на број његовога становништва, не сме ићи даље од Чубуре, Мостара, Кланице... Опет се дакле истиче питање грађевинског реона као кардиналног у питању модернизовања Београда. И држава може дакле с правом да каже: „Стегните реон, господо, па онда тражите помоћ од државе, да се престоница снабде модерном калдрмом, водоводом, канализацијом, осветљењем, школским зградама... Држава није дужна бацити терет на све држављане да би Београђани по периферији могли имати све оне удобности, које у првом реду мора имати центар града, и да би и у центру града Београђани могли зидати једносратне зграде и окружавати их баштама...”

Трећа поука, коју нам пружа општински буџет, јесте у томе, што се из њега види како је тешко свакој општинској управи да ограничи личне издатке. Општински суд сам признаје, да је буџет личних издатака ове године већи за 1,500.000 динара. Истина, суд даје објашњења о томе и тврди у своме експозеу да је у 1929. години завео штедњу личних издатака, тешећи нас тиме да ће у томе правцу и даље радити. Можемо поклонити пуну веру тврђењу општинског суда, али не смемо губити из вида, да смо ми земља „севапа и ината“, у којој је врло тешко извести штедњу личних издатака. Ту песму о овој штедњи певала је до сада свака општинска (и државна) управа, али није у томе успевала. А није ни

лако у томе успети, кад се помисли да је идеал скоро сваког грађанина да се стави на општински или државни буџет, да ступи у општинску и државну службу, за постизавање којег циља проналази ваздан путова и начина...

Признајмо, дакле, добру вољу општинске управе да штеди на личним издацима али — не полагајмо велике наде на успех у томе правцу... Међутим, баш због те мале наде, треба се обазрети на друге начине који би довели до тога циља.

Кад се погледа у буџет општинских привредних предузећа: трамваја и осветљења, водовода и канализације, кланице, пијаца, и кад се прегледају суме за личне издатке у њима, видеће се колике велике суме иду за то. Несумњиво је да би ови издатци, без штете по службу у њима, били много мањи, кад би *тим предузећима управљала приватна иницијатива*. Време је да се помишља на то, да општинска експлоатација ових предузећа стаје врло скупо, и да због тога Београђани скупо плаћају и воду и осветљење и трамваје и кланичне и пијачне таксе... *Треба, дакле, пренети ова општинска предузећа у приватну експлоатацију*. У којем виду то треба да буде, то је ствар економских и финансијских стручњака. Несумњиво је да би се и у земљи, а у толико више на страни, нашло довољно капитала да ову ствар узме у своје руке. Можда би се могла основати акционарска друштва, у којима би партиципирала и општина у капиталу и, следствено, у самој управи.

Проблем снабдевања Београда

У време кад стиже поврће Београђани осете сву важност питања снабдевања животним намирницама. Разлике у цени тада постану толико велике да се пред тим фактом мора да побуни свест и најпримитивнијег потрошача. Међутим, ситуација се кроз целу годину протеже иста, само се у ово доба заоштри. Тада обично продре и по који напис у јавност, да би опет све на томе остало. Тако је ових дана један лист забележио да у Београду стаје рани кромпир 4 или 5 дин., док се у Новом Саду килограм истог, а можда и бољег, добије за 1—1.50 дин. килограм. Овај исти новосадски кромпир извози се у иностранство, па је и тамо у ово време био јефтинији него ли на београдској пијаци. Али није то само случај са кромпиром. То је са сваким производом, којим се Београд снабдева са стране; разлика у цени, по којој се роба купује од произвођача или на главној пијаци и оне по којој се, та иста роба, продаје у Београду, увек постоји и увек је велика. Она је у толико већа у колико су предмети снабдевања ређи и долазе из удаљенијих места. Не треба ни даље од млека. Млеко, које се на неколико километара од Београда може добити за 2.50—3 дин., у престоници се плаћа 4 и 5 дин. литар. У свима осталим великим градовима наше земље млеко је јефтиније него у Београду. Али, као што рекосмо, то није случај само са једним или два производа, већ са сваким, па чак и са оним, чија се производња, са сировинама набављеним у Београду, обавља у Београду. То је хлеб. Никада се, на име, још није десило да се цене хлеба развијају у сразмери са ценама пшенице и брашну, као ни то, да се цене брашну развијају у сразмери са ценама пшенице.

Обично се дешава да кад цена пшенице пада, брашну мало попушта, а хлебу никако или незнатно. И обратно: кад се цена пшенице диже, брашну се осетно повећава, а хлебу нагло скаче. Међутим, ово није појава која се запажа само у Београду. Она је карактеристична за све градове у којима не постоји организовано снабдевање најважнијим животним намирницама. Питање снабдевања хлебом, млеком и др. производима који улазе у круг дневне, неопходне потрошње свег становништва, и богатог и сиромашног, интересује данас у великој мери и Атину, и Софију и Букурешт. У Атини је пао предлог да се израде централне реонске пекаре, које би водила или општина или удружени пекари. У Софији је на дневном реду проблем снабдевања млеком. У Букурешту се већ неколико месеци расправља питање цена хлеба.

Недостатак организације снабдевања Београда, рекли смо, најтеже се осећа у време стицања раног поврћа. То је најтеже доба за исхрану највећег дела београдског грађанства. Благодарећи томе што се то поврће доноси у Београд из иностранства или из удаљенијих крајева земље, а не смета ако је и из ближих (случај са новосадским кромпиром) разлика у цени постаје огромна, роба је услед тога врло скупа и могу је набављати само богатији слојеви. Исхрана средњег и сиромашнијег грађанина престонице бива у то доба најнерационалнија и најслабија. Исхрана мора да се код највећег дела ограничава, јер остаје један једини артикал, а то је месо. Јевтина и релативно повољна исхрана могућа је само са поврћем. Рано поврће, међутим, у исхрани ових слојева престоничког грађанства не може, дакле, доћи у обзир. И у колико

би то било могуће, долази она огромна разлика на цени, коју треба да плати потрошач.

И у остала годишња доба и код осталих производа јавља се ова разлика. Исти је случај и онда када београдске пијаци бивају преплављене поврћем. Прошле године, на пример, када се у Београду плаћао купус 1.50—2 дин. кгр. у Бељини га је било за две паре кило! Само се у време обиља разлика не осећа тако тешко.

Узрок свему овоме лежи у начину снабдевања. Животне намирнице у Београд долазе са три стране: из непосредне околине, из унутрашњости земље и из иностранства. Снабдевање се врши на бази најширег посредништва. Док производ дође од произвођача до потрошача прође кроз више руку. То утиче на знатно поскупљење производа. Тако је до тржишта. На самој пијаци, пак, делују други фактори, који, такође, изазивају поскупљење робе. И када се све то скупа сабере онда излази да београдски грађанин мора да плаћа знатно скупље једино због одсуства бољег система снабдевања.

Питање је сада како то утиче, како се овај постојећи начин снабдевања одржава у економском, социјалном и здравственом погледу? Рекли смо да данашњи рђав начин снабдевања утиче на поскупљење производа. Док један производ прође кроз више посредничких руку постаје дупло, а често тродупло и више скупљи. У колико један производ више поскупљује у толико се мање троши. Никада се не може створити права релација између поскупљења живота и прихода. Обично је да кад живот поскупљује приходи заостају и обратно. А Београд је таквог социјалног склопа да у њему преовлађују сиромашни и средњи човек, чији се приходи не измењују брзо. Код оваквог елемента осећа се макар и најмања промена у цени. Смањење потрошње извесног производа, ако није по среди осиромашење, изазива потребу да се повећа потрошња другог, сличног првом, али јевтинијег. Ако не то, онда се недостатак првог надокнађује артиклом неопходне дневне потрошње — хлебом. Тиме се исхрана погоршава. Она бива и нерационалнија и мања, недовољна. Даља последица мора бити погоршање здравственог стања што се код недовољне и нерационалне исхране нарочито

изражава у увећању социјалних болести, првенствено туберкулозе.

Треба погледати статистику па видети како се просечни Београђанин слабо и нерационално храни. Док у савременој физиологији исхране човека све више преовлађују поврће, воће и млечни производи, у Београду се ови производи троше, такође, у најмањим количинама. Потрошња конзервисаног поврћа с јесени и зими не износи у Београду ни килограм по становнику у току целе сезоне. Потрошња воћа је минимална, а тако исто и поврћа, млека и млечних производа. Београд се, дакле, недовољно и нерационално храни. Према томе, отпада и она алузија која се често чује, да је Београд трбух земље, да он поједе све што је најбоље и, углавном, да једе много. Једна свестрана здравствена статистика демантовала би ову алузију у основи.

Како се ослободити овога стања? Чиме обезбедити и како организовати на бољи начин снабдевање Београда најважнијим животним намирницама? Како омогућити да се Београд рационалније и боље исхрањује? — то су питања која у једнакој мери интересују и сваког појединца и његову комуналну заједницу, јер од њихова правилна и повољна решења зависе доста благостање и напредак грађана и града као целине.

За решење питања снабдевања најважнијим животним намирницама једног великог концентрисаног насеља, као што је Београд, има два начина. Први је начин, да се питање реши иницијативом и сарадњом комуналне заједнице. У таквом случају општина преузима снабдевање у своје руке: организује млинове и пекаре, отвара продавнице за набавку и продају производа широке дневне потрошње; регулише цене животним намирницама и т. д. Други је начин, да снабдевање организује приватна иницијатива кроз задружне организације: произвођачке и продајне. И код једног и код другог начина искључују се безбројна посредништва; између места где се роба набавља и онде где се продаје не постоји тако велика разлика у цени, која ба утицала на ограничавање потрошње; гарантована је већа исправност артикала са хигијенског гледишта и т. д.

Први начин организације снабдевања не

би могли препоручити из више razloga. Najglavniji je razlog spornost pitanja efekta delatnosti opštinskih privrednih preduzeća. Posle rata opština, kao osnovna administrativno-privredna jedinica u organizaciji države, primila je na sebe bezbroj novih zadataka; krug njenih poslova se znatno proširio; potrebe gradskog života na socijalnom, zdravstvenom i kulturnom polju tako se naglo uvećavaju da ih komunalna delatnost retko koje jedinice može stizati i sa njima držati korak. To naročito važi za Beograd. Sem toga, ovaj način organizacije zahteva veliki aparat, koji nosi u sebe sve opasnosti da se pretvori u izrazito birokratski aparat. Iz toga i mnogo drugih raz-

loga mi ne bismo mogli biti za rešavanje problema organizacije snabdevanja Beograda najvažnijim životnim namirnicama na ovoj osnovi.

Dруги начин је, по нашем мишљењу, и целисходнији и бољи и издашнији. Он оставља слободу привредне делатности, али ову упућује да се организује на рационалној основи како у корист произвођача тако и у корист потрошача. О томе, како би се ова организација могла спровести и са којим производима би прво требало почети, ко би требао узети иницијативу и старати се за извођење и усавршавање овог система снабдевања говоримо у идућем чланку.

Д-р Петар Ђорђевић, публициста

О селидбама у Београду

-- Понуде станова у разним месецима --

Три селидбе као један пожар
(Народна изрека)

Према новинарским извештајима била је овогодишња првомајска селидба у Београду огромно велика; доста стотина телефона су мировали неколико дана само по испражњеним бољим и конфорним становима, а о броју малих и неугледних станова и да не говоримо.

Ово селидбено изобиље није било ништа мање ни код традиционалне првоновембарске селидбе; и тада се добар део Београђана налазио на шпедитерским колима, а канцеларије разних селидбених бироа оживљавање су јаче и бучније од сваког берзанског центра са својим бесистима и хосистима!

Упоредјујући четири годишња доба: про-

шли мај, фебруар, новембар и август, можемо констатовати чврсту постојаност код нуђења станова у Београду. Из новинских огласа види се, истина, само један део од тих понуда, обично онај који се односи на боље станове, док је највећи број празних и расположивих станова везан за систем онога добро познатог анонимног оглашавања преко прозорских и капијских цедуља — објава.

У пркос различитости код броја понуда станова у разним годишњим и тромесечним периодима: пролетње, зимско, јесење и летње, постоји ипак један сразмеран, један пропорционални бројни однос, условљен објективним временским могућностима, односно тешкоћама за само обављање селидбе. Те могућности су једини коректив код наших селидби.

Број и величина нуђених станова од 1. до 31. маја о. г.; после извршене селидбе.

У колико улица	АЗБУЧНО СЛОВО УЛИЦЕ	Колико станова?	Са којим бројем соба							Општи положај стана														
			са 1 собом	са 2 собе	са 3 собе	са 4 собе	са 5 соба	са 6 соба	са 7 соба	са предсобљем	са девојачком собом	са кухињом	са шпајзом	вер., тераса, балкон	са подрумом	са вешерицом	на спрату	са улице	у сутурену	на мансарди	паркетирано	етаж. грејање	са баштом	са купатилом
12	Београдска итд.	46	14	12	11	7	2			23	5	38	8	1	1		4	2		1	2	6		22
14	Видинска итд.	37	10	18	9					20		36	2	2	4	1	1	2	2				2	6
16	Дечанска итд.	56	17	20	16	1	2			29	2	54	10	4	1	1	6	4	2		9	2		21
5	Гундулићева итд.	12	5	2	4	1				5	2	11	1	1	1	1		2			3		1	3
2	Ђ. и О.	5	1	3	1					4		4	1	1	1									1
15	Ц. З. Ф. Л.	47	17	21	8	1				25	1	44	13	4	1	6	3	2		3	2		3	15
7	Јованова итд.	17	4	5	7	1				10	3	15	5		1		3	2	1					10
20	Космајска итд.	106	29	38	24	9	1			66	3	98	4	4	3		10	6	6	1	3	1		37
12	Милетина итд.	48	18	15	12	2		1		17	1	47	2	2	1		4	6	1		3		3	9
4	Његушева итд.	11	6	3	1				1	5	5	11	3	1	2		3	1	1		1			2
10	Позоришна итд.	32	10	9	10	2	1		1	15	6	30	9	1	1		1	2	1	1				6
7	Ресавска итд.	20	14	3	2		1			6		18	5				5	2	1		2			
18	Скопљанска итд.	75	30	23	9	6	7			47	9	71	14	3		1	10	3	1	1		2	2	15
7	Таковска итд.	14	4	5	5					7	2	13			1		1	1	1		1	1	1	5
7	Хиландарска итд.	26	9	11	4	2				12	1	25	5		1	1	5	1	1	1	1	1		6
8	Ч. и Т.	16	3	7	5	1				3	2	15	2	1	1			2					2	4
[64]	УКУПНО:	568	191	195	128	33	14	1	1	294	37	530	84	24	20	17	51	37	16	8	27	13	21	162

Да се ова селидбена „епидемија“ објасни и разуме, било би потребно ући марљиво у широку област стварних узрока, те у њима потражити и могућности за извесна решења која ће моћи послужити већој кираџијској сталности код београђана...

По тврђењу београдских власника кућа треба да постоји данас око пет хиљада празних станова. Међутим, по нашем мишљењу може бити само половина од тога. Дакле, од свих нуђених станова у мају, фебруару, августу и новембру, било их је по броју соба

	1	2	3	4	5	6	7
	%	%	%	%	%	%	%
у мају	33.62	34.33	22.53	5.81	2.46	0.17	0.35
у фебруару	37.22	37.53	17.89	4.41	0.94	0.94	0.63
у новембру	30.89	37.07	17.39	6.86	5.25	1.37	1.14
у августу	32.60	36.21	17.26	7.19	4.31	1.67	0.47

Међутим, саме цене ових и других станова, о којима у даљем излагању овога чланка

износимо детаљне и прецизне податке, биле су овакве:

	станова	кирије	просечно
за мај о. г.	151	200.525.—	1328.—
у новембру	92	81.440.—	885.—
у августу	61	59.060.—	968.—

У фиксираним киријским ценама априла за мај о. г. показује се велика разлика код висине цена због тога, што су овде обухваћени у већем броју и велики скуп станови центра.

Према броју свих одељења: од собе до шупе, тавана или подрума, цене су за сваку ову просторију у центру по 332.— динара; у појасу између центра и периферије по 252.— динара, а на периферији по 218.— динара.

Разлика бива фактички мања у колико је на периферији свако треће одељење шупа а у центру је свако четврто предсобље и т. д.

Број и величина нуђених станова у августу, новембру и фебруару

Редни број	У КОМЕ МЕСЕЦУ ?	Колико станова ?	Са којим бројем соба?							са предсобљем	са девојач. собом	са кухињом	са спајазом	са веранд. и тер.	са купатилом	са подрумом	са вешерницом	са шупом	на спрату	са улице	у сутурену	на мансарди	паркетирано	етажно грејање	са баштом
			са 1 собом	са 2 собе	са 3 собе	са 4 собе	са 5 соба	са 6 соба	са 7 соба																
1	У августу 1929.	39	13	12	10	3		1		18		27	5	1	18	1		1	15	2	1	1	2		3
		64	16	22	15	3	7			16		22	2	1	11	1		4	6	3	1	2	1	1	
		88	29	37	12	8	1		1	32		50	13	3	18	6		3	16	13	3	2	10		4
		60	19	24	9	4	3			19		32	7	3	11	4		9	6	3	2	2	1	3	
		61	15	23	13	6	2	2	1	30		37	9	3	26	1		5	7	3	1	1	8	2	1
		57	32	16	7		1	1		19		41	11	1	6	3		4	4			1	2		
		20	6	9	2	2	1		3	2		9	2	2	6	1		3	2	2			2		
		28	6	8	4	4	3			5		10	4			1		3	4	1					1
		УКУПНО :	417	136	151	72	30	18	7	2	141	228	53	14	96	18		32	67	27	8	5	29	4	16
		2	У новемб. 1929.	50	15	18	8	3	2	1	2	14		22	3	4	20	2			7	3			6
47	9			20	7	2	3	2		18		30	10	6	16	1		6	10			8	3	3	
71	16			22	15	5	3		1	22		30	10	4	20	4		7	10			4	2	1	
12	4			5	6	2	1		1	8		11	1		6			1				1	1	1	
15	6			8	7	4				4		10	3	1	10	3		3	3				1	3	
50	30			23	17	6	4	1		10		20		2	15	2		8	5				3		
45	20			17	10	3	5	1		10		20	3		5			9							
17	5			2		1	1			5		12	2	2	1	4		3	2			2	1	3	
20	8			10		1	4			9		16	4		9	4		4	1			2			
60	18			24	6					22		38	4		20	3		7	7			1	3	4	
50	4	16		3		1	1	14		10	4		11	3		7				4	1	1			
УКУПНО :	437	135	162	76	30	23	6	5	136	219	44	19	133	26			62	41			28	14	16		
3	У фебр. 1929.	69	33	22	10	2	1		1	19	2	58	5	1	16	1	4	7	2	2		2	1	3	3
		49	12	22	10	2	2			29	2	44	5	3	19	3	3	2	9	3			2	3	
		59	24	17	15	2		1		30	1	41	5	1	13			1	8	2		1	3	2	
		32	10	12	7	2		1		17		22	5		8		1	3	6	2	2		1	1	2
		47	18	22	5	2				17	6	39	7	2	11	4		2	3	2	1	1	3	1	
		24	11	8	2	2				9	1	18	3	2	2	2		3	8	1			2	1	
		36	10	16	8	2				13	1	35	1		11	4		3	2	2		1		1	
		УКУПНО :	317	118	119	57	14	3	3	2	134	13	257	31	9	80	14	8	21	38	14	3	4	13	7
РЕКАПИТУЛАЦИЈА :		1171	389	432	205	74	44	16	9	411	13	694	128	42	309	58	8	53	167	82	11	9	70	26	41

Огласне понуде станова

Код сваке селидбе врши се велико раба-тирање и кварење мебла: ломљење при паковању и распакивању; утовару и истовару, код преноса. Колико се тада исцпеа, поразбија, изгули, заборави и изгуби ствари! Сличне последице су и код самих испражње-них станова где се неизбежно изгуле довр-таци и прозорски рагастови, чупају из дуваро-ва ексери, љуште зидови, па руше привре-мене шупе, кидају електричне инсталације постављене о трошку привременог кира-џије итд. итд. Додати треба велике издатке на преносна средства и губитке вишедневне дангубе око селидбе, одјављивања и пријав-љивања стана и електрике. Издаци за по-правку исељених станова и за оспособља-ње нових: превремено кречење, малање, фар-бање и инсталирање нове на место до јуче постојеће електричне инсталације, увећава и онако већ превелику селидбену штету. Сва-ког првог маја и првог новембра подносе се са једном упорном издржљивошћу сви ови огромни економски губитци, који се, ето, фатално и методички понављају. Нема ва-љада породице која се није за двадесет го-дина живљења у Београду селила по 5, 10 и 15 пута, а малих је број оних које су прове-ле пет или десет година у једноме и истом стану. Колико штета и каквих моралних мал-третација има у свим тим селидбама за које тај исти народ има познату изреку: „ко се сели тај се невесели!“ Па ипак се сели. —

Селидбе у процесу изграђивања

Још неизграђени Београд мора да болује од кираџијске несталности: јер, велики је број оних који тек што су се уселили у нови стан, већ виде у перспективи неизбежност своје скоре и нове селидбе. Формални узрок том жалосном стању је у томе, што ми још немамо типизираних кираџијских станова, због чега се врло лако пада у селидбена ис-кушења. Мисли се притом обично, да ће се сеобом из хрђавог стана ипак наћи други бољи: мање влажан, више видан, топлији, хигијенскији и јефтинији. Често пута је се-лидбени узрок и у промени реона запослено-сти и привређивања. Уколико пак у Београ-ду има типизираних кираџијских станова, они су у највећем броју случајева од једнога чисто негативног значаја. То су они уфрон-ћени **приземни** станови од собице и кујнице: са танким зидовима, нахереним шупицама и кужним клозетима, без канализације и са чесмом на дну авлије. Често пута је у овим касарнама немогућ дуг кираџијски опстанак и због претрпаности а са заједничком упо-требом вешернице, подрума, клозета и тавана. Тамо се обично незна ко је директно од-говоран за стално замрзлу чесму у зимским данима, а ко опет за обустављену неплаћену

воду у летњим данима. Ту кираџије још и сада — после толиких деценија од електри-фикације Београда — уводе често пута са-ми о своме трошку скупе електричне инста-лације, јер има газда који ни у самој цен-тру неће у такве своје куће да уведу елек-трично осветљење. Тако се догађа да има кираџијских породица чији чланови носе већ и лаковане ципеле, али још пале само пе-тролејске лампице...

У знаку свих ових кираџијских невоља обављена је и овогодишња мојска селидба. И сада су извршена мењања оних истих ста-нова код којих се то и у минувим селидбе-ним терминима чинило. Ни овога пута нису ни стари исељени ни нови досељени кираџиј-ски бескућници остварили неке трајније за-купачке комбинације, јер за то није било ни сада објективних могућности.

Потреба за ублажавањем селидбених узрока

Један од врло важних практичних селид-бених узрока је и ничим нерегулисани тех-нички однос између самих кираџија, због чега се често долази до крајње нетрпељиво-сти. Да се ова чудна околност разуме по-требно је само познавати физиономију и шаренило наших „авлија“ у којима су, поред пренатрпаности ситних станова, измешани становници са веома различитом социјал-ном, националном и расном културом: ста-роседеоц са провинцијалцем или дојучераш-њим сељаком; руске избеглице, Мађари, Нем-ци, личани и старосрбијанци као печалбари настањени у великим групама по таванима, подрумима и склепаним баракама истог дворишта. Култура, морал, навике и **потребе** овако разноразних елемената су нешто што је у једноме, за далеку будућност можда и корисноме, свакодневном индивидуалном и тако рећи телесном трењу, које је увек спо-собно за опречност и психолошке инциден-те. Јер, стан је за културна човека свакојак једна од најинтимнијих његових потреба, али која је у неизграђеним а набијеним при-земним становима изложена безбројним и сваковрсним инзултацијама. У једној „авли-ји“, где живи 50—80 таквих разнородних становника, неопходни су неки обавезни прописи реда и опхођења, јер ту не вреде ни луле дувана неки морални узуси, о којима би тек понеки најстарији становник такве авлије могао по нешто као успомену испри-чати. Без прописног и обавезног реда царо-ваће увек апсолутна и дивља слобода поје-динца на штету целине, што може само да множи **узроке за честу селидбу уопште**. Јер, док сваки становник оваке касарнске насео-бине „има право“ у свако доба дана и ноћи запевати у дворишту, и онаку песму која годи његовом личном расположењу. Или гр-лато разговарати са својим руветом под про-зором оних који желе да спавају, па рецимо

Станови у центру: њихова величина и закупне цене.

Редни број	У КОЈОЈ ЈЕ УЛИЦИ?	Број куће	на спрату	са улице	у дворишту	у соторену	паркирано	стажио грејање	Са колико соба		Број других просторија										укупан број одељења	месечна цена закупа						
									са 1 собом	са 2 собе	са 3 собе	са 4 собе	са 5 соба	предсобље	девојачка соба	тераса – веранда	са балконом	кухinja	шпaђ	триперија			купатило	позорум	танан	башта	шупа	„све остало“
1	Теразије	1	II		1					3				1		1									4	2.100		
2	Скопљанска	23									4													1		2.600		
3	Призренска	5	IV							3														1		3.000		
4	"	5	IV						1							1								3		1.000		
5	"	5								2						1								3		1.800		
6	Јованова	46								3			1											1	4	1.350		
7	Бранкова	10	II					1							1	1								2		1.100		
8	Ломина	13		1						3						1			1					1	4	1.800		
9	Кнез Михаилов Венац	34		1							4					1								1	5	2.000		
10	Добрачина	9	II								4													1		3.300		
11	Капетан Мишина	28								3			1			1			1					5		1.600		
12	"	28		1							4		1			1	1		1					6		2.200		
13	Поп Лукина	2									4												1			1.800		
14	Бирчанинова	15					1	1				1				1			1					3		1.250		
15	Јованова	23			1					3														1		1.350		
16	Обилићев Венац	12	IV	1						3														1		2.200		
17	"	12	I		1					3														1		1.500		
18	Студенички	18		1							4		1			1			1					6		2.800		
19	"	18								3			1			1								5		1.100		
20	Наталијина	21								3			1			1					1	1		6		1.300		
21	Миланова	71	III							2			1			1								4		1.300		
22	Чика Љубина	11								2			1			1								4		1.500		
23	Зетска	4					1			3			1	1		1	1		1					7		1.875		
24	Призренска	15																						3		900		
25	Краља Петра									2						1								3		1.000		
26	"								1							1								2		800		
27	Зелени Венац	19								2			1			1								4		900		
28	"	19							1							1								2		750		
29	Хиландарска	12	I							2						1								3		1.200		
30	Доситијева	44									4					1			1					5		1.500		
31	"	44									4					1			1					5		1.500		
32	Великог Милоша	56	I				1			3			1			1			1					5		2.400		
33	Космајска	2								3			1			1	1							6		2.000		
34	Близу Вој. Академије									3			1			1	1		1					6		1.700		
35	Рига од Фере	17	I			1				3				1		1	1							6		1.500		
36	Кнез Мих. Венац	3	I									5				1			1					6		2.800		
37	"	3						1								1								2		1.300		
38	Краља Петра	59					1				4												1			2.400		
39	Крунска	21	I									5											1			2.600		
40	Призренска „Злат. Буренце“		II							3						1			1					4		2.600		
41	У центру									3														1		2.500		
42	Царнице Милице	11								2						1								3		650		
43	Кнез Мих. Венац	23					1	1								1								2		500		
44	Таконска	12								2						1								1	3	850		
45	Краљице Наталије	1								3			1											1	5	1.350		
46	Краља Милана	44	IV	1							4		1			1			1					6		3.500		
47	"	44	III	1							4		1			1			1					6		3.800		
48	Косанчићев Венац	15									4			1		1	1		1					7		2.100		
49	Поснкареова	42			1					2			1			1							1	4		1.200		
50	Краља Милана	73								3			1			1			1					5		1.400		
51	Јованова	56								2						1								3		800		
52	Кнег. Љубице	54							1		2		1			1	1							5		1.000		
53	Његошева	28				1		1								1			1	1				2		1.500		
54	Бранкова	18								2						1								1		1.200		

умивати се и окупати се под чесмом у дворишту, употребљавати заједнички клозет на свој начин, евентуално изударати јавно своју жену или грубијански малтретирати своју децу, па славити уз грамофонску дреку по целу ноћ, и док се велика кираџијска маса

тако обређа неприкосновеним својим рођенданима и крсном славом, сви остали морају трпети несаницу и њезине последице. Колико ли је таквих личних „права“ наметнуло нервозну одлуку о селидби овога или онога кираџије, суседа?...

Станови између центра и периферије и њихове закупне цене

Редни број	У КОЈОЈ ЈЕ УЛИЦИ?	Број куће на спрату на мансарни у дворшту са улице	паркирано етажно грејање	Са колико соба?					Број осталих просторија										укупан број одсеља	месечна цена зајугу			
				са 1 собом	са 2 собе	са 3 собе	са 4 собе	са 5 соба	предсобље	девојачка соба	тераса — веранда	кухinja	шпaја	трпезарија	кућинило	са балконом	подрум	таван			бањa	шунa	„све остало“
1	Смиљанићева	16		1	1		4			1					1							5	2.500
2	До Палилашке Основне Школе					2															1	3	700
3	Балканска	42				1																2	400
4		42				1																2	600
5	Банатска	30					2								1							3	1.000
6	Кр. Милутина	44														1						8	4.000
7	Цариградска	3						3		1	1		1	1		1						7	1.700
8	Макензијева	26						3			1		1		1		1	1				5	2.700
9	Битољска	79					2			1		1	1									4	800
10	Милетина	29						3		1		1			1							5	1.600
11	Скендер Бегова	3						3		1	1		1				1					6	1.500
12	Макензијева	22		1																		8	2.000
13	Ранкеова	24	II	1			1	3		1		1			1							5	1.800
14	Сарајевска	50	I				2			1	1		1	1	1	1						6	1.300
15		50		1			2					1	1		1							4	750
16		50				1				1												3	650
17	Данилова	44					2			1	1		1			1						5	1.300
18	Страх. Бана	53					2					1							1			3	1.200
19	Цариградска	1		1				4				1			1							5	2.000
20	Битољска	79						4		1		1		1	1							6	2.200
21	Новопазарска	45				1				1		1		1	1							3	950
22	Милетина	51		1				3		1		1		1		1						5	1.900
23		51					2					1		1								3	1.200
24	Видинска	48		1	1		2			1	1		1		1							5	1.600
25	Ранкеова	5					2			1		1	1	1			1		1			5	1.000
26	Будимска	4		1				3		1		1		1		1						5	1.500
27		4		1			2			1		1		1								4	1.250
28	Кнез Данилова	51						3		1		1		1		1						5	1.600
29	Ратарска	39				1	1					1					1			1		2	450
30	Таковска	42					2			1												3	600
31	Браће Недића	18		1				3												1		3	1.600
32	Ратарска	60						4		1	1		1		1							7	2.000
33	Приштинска	80					2			1		1		1		1						4	1.300
34	Гробљанска	4						3				3									1	1	1.300
35	Херцеговачка	1						4				4								1		1	2.200
36	Зринскога	67			1			5		1		1		1		1						7	3.600
37	Захумска	14					2			1		1	1	1		1		1				5	1.100
38	Старине Новака	2					2			1		1		1								4	1.200
39		2					2			1		1		1								4	1.400
40	Хаџи Мелентијева	41						3		1	1	1		1		1						6	1.600
41	Добропољска	29					2			1		1		1						1		4	900
42		29								1		1		1								3	450
43		29					1			1		1		1						1		2	400
44	Сарајевска	41					2					1		1								3	1.000
45		41					1					1		1								2	750
46	Дубровачка	29					2			1		1		1			1					4	900
47	До Ботаничке Бањте							3		1	1		1	1		1						7	1.700
48	Страхињића Бана	80						3		1		1		1		1						5	2.000
49	Цариградска	20						3		1	1		1		1							6	1.400
50	Милешев.—Молерова	12						4				1										5	2.300
51	Синђелићева	8					2					1		1								3	900
52	Далматинска	60			1		2			1		1		1		1				1		4	1.300
53		60		1			2			1		1		1		1				1		4	1.300
54	Хаџи-Ђерина	22					2																800
55	Карађорђева	43		1			2			1		1		1								4	1.100
56	Скендер Бегова	10					2			1		1		1		1						5	950
57	Кумановска	10					2			1		1		1								4	1.000
58	Далматинска	58			1					1		1		1		1						3	750
59	Владетина	21					2					1		1		1						3	700

Станови на периферији, њихова величина и закупне цене.

Редни број	У КОЈОЈ ЈЕ УЛИЦИ?	Број куће	на спрату	на мансарди	са улице	у соторену	паркетирано	стажно грејање	Са колико Соба		Број других просторија										укупни број одабрана	месечна цена закупа					
									са 1 собом	са 2 собе	са 3 собе	са 4 собе	са 5 соба	предсобље	девојачка соба	тераса -- веранда	кухinja	шпајз	тризарија	купатило			подрум	таван	башта	шупа	„све остало“
1	Милешевска	12	1								4		1		1										6	2.300	
2	Шуматовачка	16							1								1								2	550	
3	Дубљанска	140							1								1								2	600	
4	Шуматовачка	163							1								1							1	3	350	
5	Подришка	14		1						2							1								3	750	
6		14		1					1								1								2	500	
7	Старине Новака	12			1					2			1				1								4	900	
8		12								2							1								3	600	
9		12							1								1								2	500	
10	Краља Александра	120		1					1								1								2	600	
11		120		1					1								1								2	500	
12	Далматинска	121	1				1				3		1	1			1			1					6	1.700	
13		121							1								1	1							3	600	
14		121							1								1	1							3	500	
15		121					1			2			1	1			1			1					6	1.550	
16	Св. Николе	32							1								1						1		2	400	
17	Барањска	4							1								1				1				2	400	
18		4							1								1					1			2	450	
19	Лауданова	21							1								1						1		2	600	
20	Лепеничка	1							1											1				1	1	700	
21	Војводе Богдана	25							1					5		1	1	1					1	1	3	550	
22	Сењачка	70					1										1			1					7	1.800	
23	Варшавска	33								2										1				1	3	800	
24		33								2										1				1	3	1.400	
25	Далматинска	121							1								1			1					3	950	
26	Браће Рибникара									2							1								3	500	
27	Господарски Пут	23							1					1			1	1							4	450	
28	Шуматовачка	22							1								1						1		2	350	
29		16							1								1								2	550	
30		16							1								1								2	450	
31	Тополска	5									4		1		1	1	1	1							7	1.700	
32	Далматинска	105	1								3		1		1	1	1			1					6	1.350	
33	Драчка	8				1				2							1								3	500	
34	Војводе Путинка	26								2							1	1		1					6	1.200	
35		26							1					1			1								3	750	
36		26							1								1								2	650	
37	Јове Илића	38			1					2															3	700	
38	Прешевска	8				1			1								1				1				2	300	
39	Андријевачка	5								2				1		1	1	1					1		5	500	
40	Венизелосова	31				1				2				1		1	1								4	800	

Од каквога је практичног значаја, и од колике је акутне потребе један кућни устав којим се регулишу односи између кираџија с једне и кираџија са кућевласницима с друге стране, показатељ и ова два карактеристична примера. 28. маја о. г. изашао је у „Политици“ један овакав станбени оглас:

„Издаје се одмах мала соба, кухиња и шпајз једној особи или брачном пару који је дану запослен“.

Овај случај кираџијске полулегалности у закупљеном стану речито говори о чудним схватањима станбених правних односа!

У другоме једном онет скорањем огласу стоји овако обећање кираџијама:

„Издаје се стан од једне собе на мансарди. Тринајеста кирија бесплатна“.

Упоређењем ова два карактеристична и супротна случаја може се појмити какви све односи владају код закупа у разним кућама... Јер, у првоме случају купац ће имати да угађа кућевласнику тако да се мора одрицати свога стана, а у овом другом случају кућевласник ће бити „захвалан“ кираџији само ако је сталан...

Јер, лако је психолошки објаснити шта значе такви кираџијски односи кад један, рецимо келнер, железничар, шофер или сличан ноћни радник треба да се одмором окрепни за идући дан, а његов сусед иза танког

зида треба опет да рано урани на рад па одпочне са цепањем дрва у својем одељењу и са трескањем врата, прозора и гласним разговорима, како то већ умеју људи кад хоће да се раздремају после недовољне испаваности.

Све ово и много којешта сличнога могло би бити бар делимично уклоњено само увођењем у живот једне кућне уредбе обавезне за кућевласнике и њихове заступнике „хаузмајсторе“ да их савесно и брижљиво примењују. По томе би било одређено време и ноћни час када мора завладати апсолутни мир у двориштима и по становима, а исто тако и јутарњи час када је слободно крета-

ње по дворишту. Кућевласницима и њиховим замењеницима треба забранити да буду толерантни према самовољи појединаца, јер се њихови хаузмајстори умеју често пута баш сами ружно и грубо сукобљавати са овим сунтилим обзирима према осталим становницима куће, о чему често пута полицијски квратови знају доста и много тога рећи.

Кућа треба да постане за сваког београдског становника место мира и одмора, а да престане бити место зловоље и нервног раздражавања. Тада ће бити нешто бар учињено за умањивање штетних и скуких честих селидби.

Бранко Максимовић, архитект

Комунално-технички проблеми

НОВА ШКОЛА

-- Савремена архитектура у школској реформи --

Реформа школе изишла је изван оквира стручних часописа и конгреса. И код нас и на страни. Питање просветне реформе, у најширем значењу, добија све одређенији облик. Резултати, постигнути у новим школама нису више добре теорије, него су то факта, огромни успеси.

Питање просветне реформе је у тако тесној вези са проблемом школских зграда, да та два проблема у ствари чине само један велики друштвени проблем: стварање нове школе, која пре свега хоће да се ослободи погрешног, неприродног и нерационалног старог система рада.

Колико је год срећа што реформа наставног програма и система васпитања зависи само од добре воље и правилног схватања просветне управе, толико има незгоде, да не кажем несреће, у питању школских зграда. Док се реформа школског рада и програма може спровести и спроводи се без великих тешкоћа и без нарочитих припрема, јер зависи само од правилног схватања људи на школској управи, дотле се о питању школских зграда не може ни проговорити а да се не спомену и новчана средства из којих треба школе градити.

У нашој јавности је указивано на велику оскудицу у школским зградама у Београду. Доказали су нам, цифрама, да су београдске основне школе препуне, да се по учионицама ради са много већим бројем ученика него што то педагогија и хигијена допуштају, па да се најзад морало приступити не само полудневној настави него чак дводневној и тро-

дневној настави, где је дете свега двапут или трипут недељно у школи. То су исто доказали и за средње школе. Међутим, како се о средњим школама стара држава, то ћемо се овде задржати само на питању зграда за основне школе.

Београдска општина почела је са грађњом основних школа. Постоји чак и један програм школских зграда које се имају извести. Како се ту ради о једном првокласном социјално-културном питању за чије ће се решење инвестирати која десетина милиона, о зградама кроз које треба током идућих пет деценија да прође читав милион малих грађана Београда, — то неће бити сувишно једно разматрање тога проблема са гледишта савремене архитектуре.

Тешко је рећи које је зло веће: да ли оскудица у школским зградама, или постојање једног великог броја старих зграда које су преживеле свој век и које треба да начине место новим, здравијим и удобнијим. Тешко је рећи стога што је постојање тих старих, каквих-таквих зграда (доскорашња Теразиска школа) било у ствари једна препрека подизању нових. Срамота је да је Теразиска школа живела и служила читавих 30 година у двадесетом столећу као школа центра Београда!

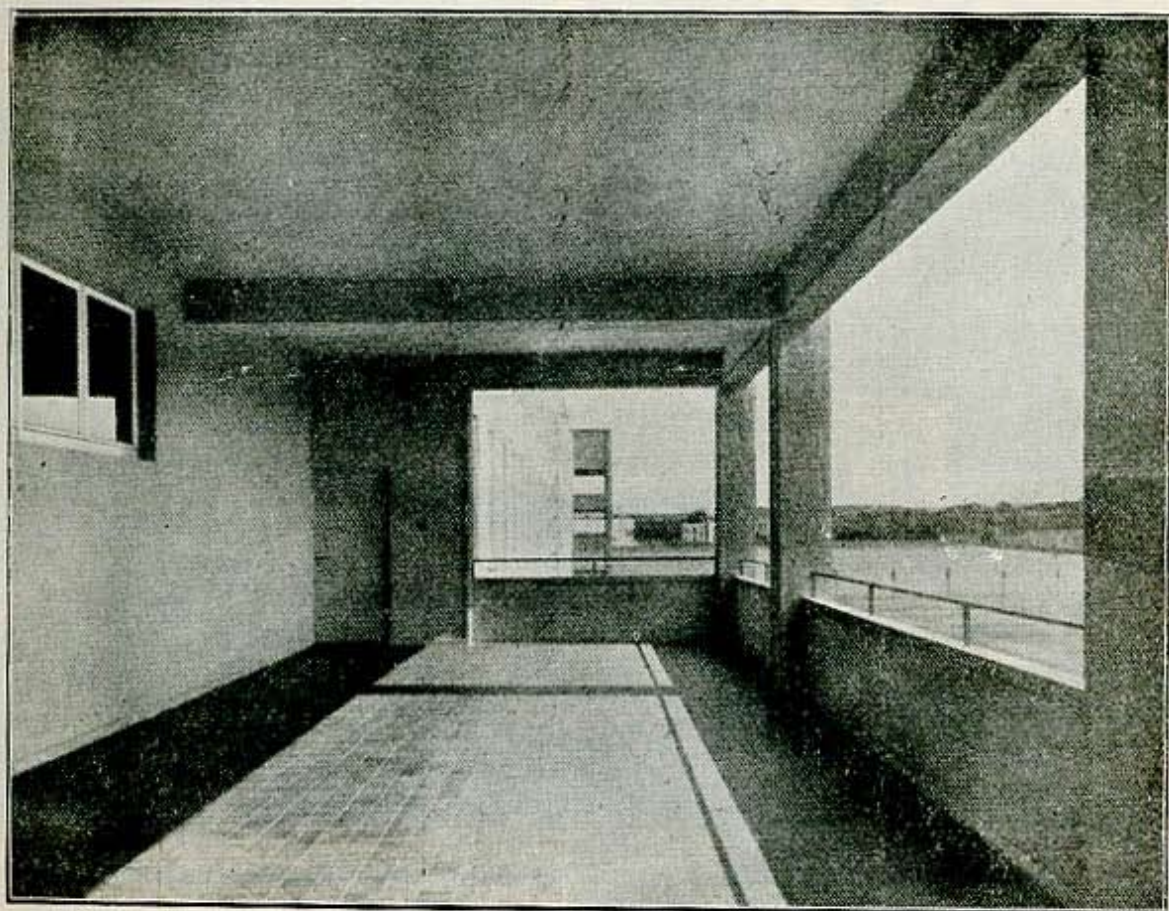
Основна настава добија, најзад, ону важност која јој припада. Она је обавезна за све друштвене слојеве и она ће за један велики део уједино бити и једина школа у живсту.

Модерна школа поставља као свој главни задатак да код деце постави здраву ду-

ховну и телесну основу, да што више утиче на самостално развијање позитивних склоности и способности. Баш у томе последњем и лежи сва она огромна разлика између модерне и старе школе: седење у непокретним клупама, испуњено предавањима, учењем лекција, испитивањем, оцењивањем и схоластичним програмом рада, данас се проглашује као неприродно, погрешно и некорисно.

и духовно неразвијени ђаци, него омладина која је добила у школи све оно што јој је било преко потребно за њен психички и физички развој, где јој се пружила могућност да испита све своје наклоности и способности, од простих заната до ликовних уметности, од рада у врту до научног испитивања микроскопом.

Само таква основна настава заслужује да

Када време допушта предавања се држе у оваквим отвореним лођијама у једној модерној основној школи

Модерна школа, свдећи научно образовање код деце путем учења из књига на најпотребнији минимум, природно мења и досадањи поредак у самом склопу школске зграде. Колико год су раније школске зграде са низовима монотоних учионица и других ходника одавале схоластички програм коме су служиле, толико исто јасно одају данашње модерне школске зграде онај свежи дах рационализма, смисла за практични живот са што свестранијим знањем, удруженим са телесном културом. Данашња школа тежи за тим да из ње изађу не мрзовољни, телесно

буде уврштена међу најважније државне и друштвене проблеме и само таква сновна школа пружа могућности да из ње изађу генерације здравијих и правилнијих погледа на живот.

*

Да ли су нове линије и нова идеологија савремене педагогије утицале на стварање новог типа школске зграде, или су тежње модерне архитектуре имале свог утицаја чак и на изградњу нових педагошких зграда, — о томе готово и не треба говорити када знамо како се данас најразличнији утицаји укр-

штају, преплићу и допуњују тако да им је немогуће јасно одредити границе.

Међутим, једно је ипак сигурно: да један извештај број архитекта савремених схватања, на свима пољима, широм целог света крчи један нови пут не само на пољу архитектуре, него у читавој социјалној структури данашњој. Није више могуће посматрати делатност једног архитекта једино са гледи-

довољавају савремене педагошке и хигијенске принципе, дају нам за то најлепши пример.

Данас, када Београд стоји пред остварењем програма нових школских зграда, биће од нарочитог интереса једно краће упознавање са најновијим творевинама на томе пољу. Ми се данас налазимо у срећном положају да можемо да се користимо искуством које су

Зграда у школском врту, чије унутарње уређење потпуно одговара захтевима савремене педагогије: напореда са науком физичка култура и забава

шта формалне архитектуре и урбанизма. Прошла су времена када су се архитекти задовољавали решењима другостепених проблема, чекајући да им се ти проблеми поставе са стране. Оно што је за последњу деценију створено на пољу архитектуре и још више: оне тежње које се називају за тај кратки период времена, јасно указују на то да савременој архитектури припада једно од највиднијих места међу активним сарадницима на побољшању социјалне структуре и да би се без ње тешко дале спровести многе и многе важне реформе.

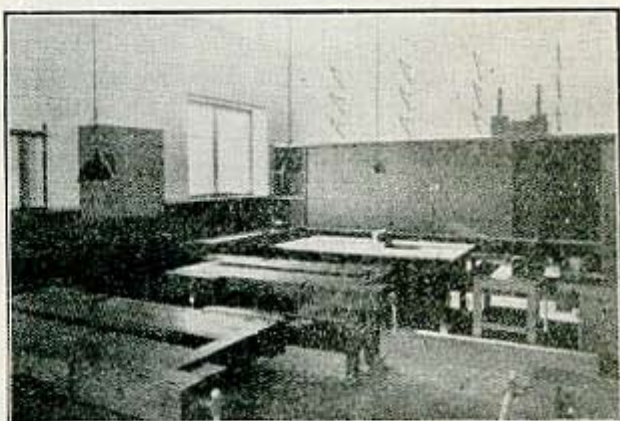
Модерне школске зграде које потпуно за-

стекли други за последњих десет година, и тако избегнемо скупа експериментисања, па макар она била и из најбољих намера. Школски програм и систем рада могу се лако и брзо мењати и усавршавати, али је то немогуће извести када је у питању једном изведена школска зграда која се не може мењати и која ће служити онаква, каква је саграђена, од данас па за читавих 50 година, па макар била очигледно у супротности са модерним педагошким тежњама и принципима.

Потребно је нарочито нагласити да школска реформа треба да почне већ при са-

мом одређивању места за њу. Неће бити довољно изабрати ма какво слободно земљиште, без обзира на његову оријентацију, на његову величину и без обзира на то што ће

павиљоне, који су међусобно повезани отвореним или затвореним ходницима. Школска управа, гимнастичка сала, свечана сала, сала за певање, радионице, трпезарије, библиоте-

Две учионице једне модерне основне школе у Франкфурту и М. Лево је једна од ученичких кухиња потпуно опремљена, у којима се практично вежбају будуће домаћице; десно је учионица са столарским тезгама и прибором

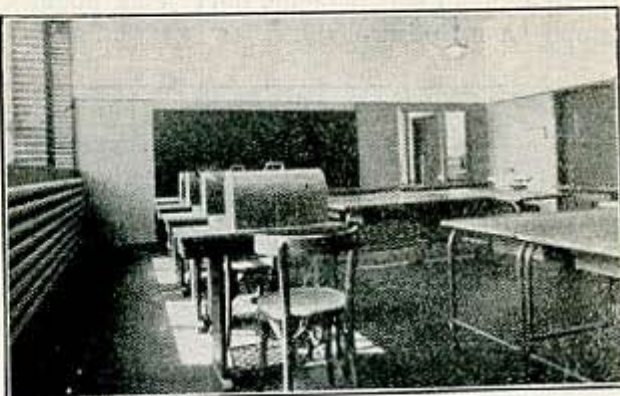
настава бити ометана уличном вревом и саобраћајем, а место свежег ваздуха кроз отворене прозоре буде допирала улична прашина. Истина је да се у генералном плану мора одредити место за школу водећи притом рачуна о бројној равнотежи насељених зона, али је истина да се генералним планом мора будућој школи обезбедити место које ће и својим положајем (између мирнијих улица) и својом величином пружати могућности да се на њему изгради једна савремена школска зграда, око које ће бити довољно слободног простора, много више него што га данашње београдске школе имају. Понека школска дворишта, скучена, посута шљунком, без траве и зеленила, заостатак су сасвим застарелих појмова о томе какво треба да буде школско двориште.

Ако је тешко и скоро немогуће говорити о тако пространим површинама потребним за школе у центру града, где је земљиште скупо и изграђено, — зато га треба обезбеђивати раније на периферији где има довољно слободних и релативно јефтиних земљишта. Тек на пространим комплексима могућно је помишљати на школе грађене у павиљонима, који су међусобом повезани отвореним или затвореним ходницима.

Основна идеја код павиљонских школа је ова: учионице су смештене у посебне мање

ка и др. — смештени су у посебној згради, која је везана са павиљонима опет ходником.

Јужни или источни зидови учионица изводе се скоро искључиво у стаклету, а лети се ти зидови могу уклонити, тако да се предавања одржавају скоро у слободи. Значај тих отворених зидова је тим већи што се одмах, непосредно уз учионицу налазе разред-

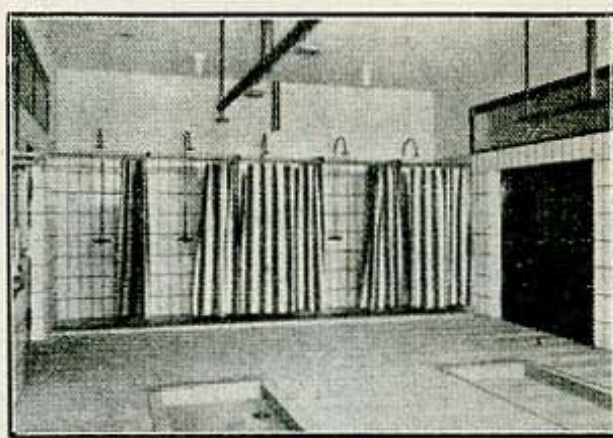
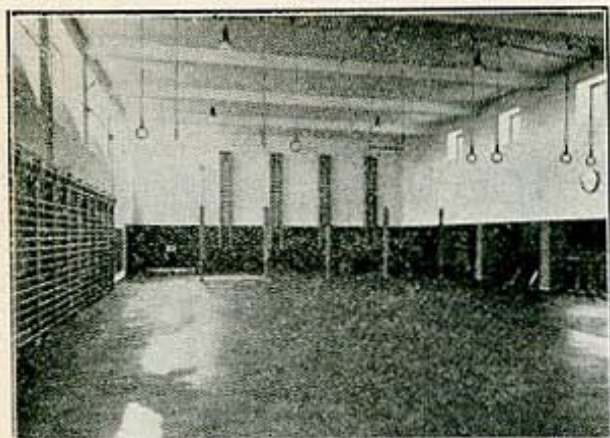
Учионица у којој су клупе замењене шиваћим машинама и прибором за кројење (Франкфурт)

ни вртови: сваки разред има свој сопствени врт који може да послужи и као учионица под ведрим небом, јер је уоквирен зеленилом тако да даје утисак једног затвореног простора.

Систем осветљавања учионица подељен је тако да су сви делови учионице добро

осветљени, а систем причвршћених, непокретних клупа старе школе замењен је слободним столицама и столовима који се могу померати и размештати онако како то буде

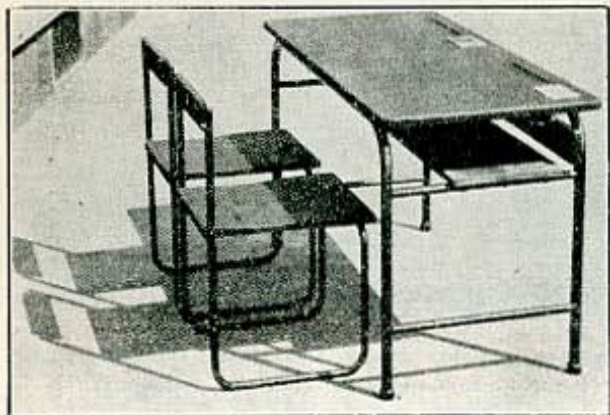
потпуно опремљене радионице за лакше занате. За женску децу, поред предавања, постоје простране сале у којима се на пракси уче вештини справљања јела.

Пространа добро вентилисана гимнастичка сала до које се налази простор са тушевима (десно)

било најзгодније за поједине случаје и поједина предавања. Осим тога осећање везаности замењено је слободним покретањем свога седишта и стола.

Озбиљније и дубље познавање природних наука захтева посебну пространу салу у којој се могу вршити експерименти и демонстрације помоћу пројекција на платну. Поједине збирке не чувају се под кључем него су изложене у стакленим ормацима дуж светлих ходника, тако да деца могу и за време одмора да их разгледају.

Модерне покретне столице и столови од лаког метала замењују непокретне школске клупе (Франкфурт)

Модерна педагогија неизоставно захтева да се деци пружи могућност лакшег ручног рада, па ћемо стога у новим школама видети

У новој школи нису више потребне проповеди о чистоћи тела. После гимнастичких вежби на свежем ваздуху или у пространој добро вентилисаној вежбаоници, свакоме детету ће бити пријатно да уђе у салу са тушевима, која је одмах до вежбаонице.

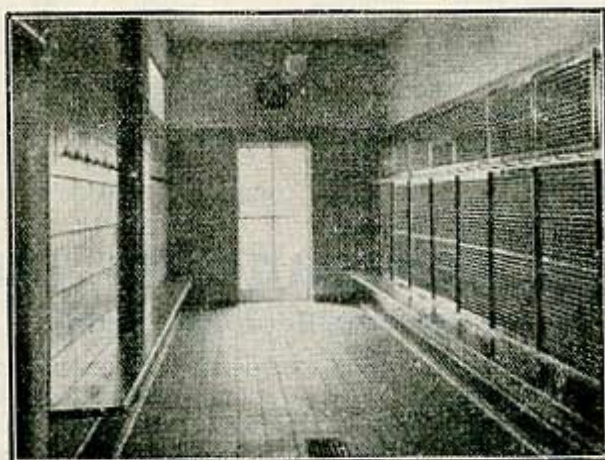
Поред чисто физичке културе — гимнастике, купања, — савремена педагогија захтева и рад у врту. О великом васпитном значају рада у врту говори се већ одавно, а и резултати који су тиме постигнути учврстили су мишљење да вртарство треба да уђе у састав школског програма.

Највећа пажња обраћа се обради школског дворишта, управо оног земљишта које се налази око зграде. Ако су досадања дворишта била скучена површине, посуте шљунком, где су деца имала да нађу разоноде и одмора, данас се тежи за тим да она стварно одговарају свима потребама и жељама школске деце. Тренирају се гимнастичке вежбе, ливаде за игру, басени са тушевима под ведрим небом, терасе за сунчање, разредни вртови, — све су то ствари које чине школу привлачном за децу и које ће чинити да школска дворишта буду у ствари исто онако важни елементи као и саме учионице.

Да би деца у школи осећала да су у својој кући, у згради која је ради њих начињена, биће потребно из основа мењати занашњи тип монотоне и непривлачне школске зграде. Ако се још не може говорити о по-

стојању „дечје архитектуре“, треба имати на уму, да се у неким земљама чине покушаји у томе правцу. Људи су до сада врло брижљиво проучавали специјалне потребе и усло-

раслих. Само, не треба губити из вида да околина за дете, које се тек развија, има много већи и пресуднији значај него за одраслог човека. То је једна биолошка чињеница коју

Свлачионица која се налази до гимнастичке сале

ве оних зграда које су њима, лично, доносиле задовољство. Па ипак, дошло је време, када је питање дечјих зграда — школа, забавишта, обданишта — стављено међу најважније архитектонске проблеме.

Тако је природно да зграда, која има да послужи искључиво деци, треба у свему што више да одговара дечјој психи, да буде измерена према њиховој телесној величини, исто онако као што све остале зграде и њихове просторије одговарају потребама од-

данас нико неће порицати. А уколико га околина буде ближа дечјој души, утолико ће се и деца према њој односити срдачније и веселије.

Нова школа и савремена архитектура створиће пријатељске и срдачне односе деце према школи и учиниће да дете не излази из школе са радошћу ослобођења од нечег тешког и мучног, него са ведрим расположењем што је проживело дан испуњен пријатним, корисним и занимљивим радом.

Имена београдских улица

-- (Један излет у новију историју Београда, Србије и Југославије) --

У последње време почело се мало више водити рачуна о називима београдских улица. Ових дана изабрана је и једна комисија ради одређивања имена новијим улицама. Међутим, изгледа, да то није довољно, јер би, пре свега, требало утврдити начела према којима ће се овај посао урадити и сада а ради и у будуће. Зато једна јавна дискусија о овоме питању, пре одлуке комисије, не би била на одмет.

Међутим, није ми намера да сада претресам ту тему. Жеља ми је да се мало забавимо прошлошћу нашега града и Србије и по њој прегледамо да ли смо одужили дуг успомени свију оних који су за Београд и Србију учинили ако не више али бар толико колико, рецимо, поч. Д-р Рајс, за чије се име тражи улица, и још живи фабрикант пива, г. Вајферт, који већ има своју улицу у Београду.

I.

Међу странцима Београд и Србија имају, најпре, велики број руских генерала и дипломата, којима се дугује захвалност за ослобођење и државно подизање. А пре свију два руска цара, Александра I и Николу I.

И за успех нашег Првог Устанка и за успех Другог Устанка дугује се врло много овој двојци цара, и једном низу њихових високих чиновника, војних и цивилних. Вук је саопштио да вођи Првога Устанка, све док с пролећа 1807. год., по паду Београда, није дошао у Београд руски чиновник К. К. Родофиникин, да све дотле нису смели признати побуњеној раји прави циљ Устанка, нити јој саопштити да се бој одавно већ не бије против Султанових одметника, већ да се бије против самога Падише.* По Вуковим забелешкама прости народ, чим је видео да је царев везир истеран из Београдске тврђаве и на путу, код Малог Мокрог Луга, убијен из заседе, почео је наслућивати шта се то ради,

па је почео говорити: „Ми се сами не можемо борити с царством Турскијем, него нам дајте цара, који ће нас се примити и коме ћемо се ми за скут ухватити“. Ето, такав је био ондашњи менталитет наших предака. Јасно је, према томе, да би борбени дух код устаника на мах усахнуо и да би их воља за борбом за час напустила, да цар Александар I. није прихватио молбу српских депутата и пристао да колико толико помогне успеху Устанка. Истина је да су Руси од тога имали користи и за себе, јер су Турци били принуђени да и на нашем фронту држе извесан број трупа. Али док је за њих наша помоћ била врло незнатна, дотле је њихова за нас значила спасавање целокупног дотле постигнутог резултата, и омогућавала је да се борба и даље настави, да се дође до Букурешког Мира од 1812. год. којим су Србима, први пут, признате извесне повластице у једном акту међународног значаја. Па и доцније, када је Милош Велики заметио кавгу са Турцима, само интересовање цара Александра I. о догађајима у Србији натерало је Турке да се са Милошем што пре умире и да ваставе какав такав сносљив однос у Београдском Пашалуку, на шта су били обвезни одредбом члана VIII Букурешког Уговора од 1812. године.

А Никола I., који је 1825. год. дошао на владу, тврдоглаво је био консеквентан у политици којом се Турска имала нагнати на стриктно испуњење свих обвеза примљених у Букурешту 1812. год. Ради тога он је чак 1828. год. и рат објавио Турској. А последница Мира у Једрену (1829. год.) били су познати Хатишериф од 7. Ребјул-Евеља 1246. год. (то јест: од 3. августа 1830. год.) и Хатишериф од почетка месеца Реџепа 1249. год. (то јест: од новембра 1833. год.) којима су дефинитивно постављени темељи новој српској држави.

Због свега тога Београд има дужност да у нашем народу сачува успомену на ова два

* Карацић: „Правитељствујуши Совјет Србски“. стр. 76 (државно издање).

руска цара, ако ничим другим, а оно бар обе-
лежаванњем улица њиховим именима.

Што су ова два цара могла и хтела ово
учинити за Србе, заслуге има и до њихових
доглавника. С једне стране до оних који су
давали повољне оцене о Србима и њиховој
вредности за Русију; с друге стране до оних
који су налоге својих царева, у корист Срба,
спретно и успешно извели. То су у главноме
ђенерали и дипломатски представници Ру-
сије. По хронолошком реду први је **ђенерал
Михељсон**.

Када је почео Први Устанак, Михељ-
сон је био командант руске војске која је
била концентрисана на Дњестру, због осигу-
рања са стране Турске, савезнице Наполеоно-
ве. Доцније је та војска ушла у Молдавију и
сишла на Дунав. Али како је 1805. год. На-
полеон ушао већ и у Далмацију, руски стра-
тези су нашли за много потребније да оја-
чају руску Западну војску. Тако је Михељ-
сону на Дунаву остављено свега 30.000 вој-
ника. По оцени Михељсона, та му је трупа
била недовољна за вршење задатка који јој
је био дат. Због тога он долази на идеју да
своје људство увећа добровољцима из ре-
дова хришћана са Балканског Полуострва.
Знајући као командант руске војске на тур-
ској граници да је у Београдском Пашалуку
метеж и да се тамо хришћани бију с Турци-
ма, он је ради врбовања и послао свога човека
најпре међу Србе. То је био поручник **Илија
Новокрштени**, човек који је у логору уста-
ника изазвао велико одушевљење колико
као официр царске војске, толико и својом
личном храброшћу у борбама на Врачару, при
опсади Београда од 1806. године.

Тај поручник Илија био је прво званично
руско лице које је поднело повољан изве-
штај о устаницима. На основу тога извешта-
ја **Михељсон** је писао даље. Тако захваљују-

ћи њима двојици дошло је до интересовања
Петрограда за предузеће раје у Београдском
Пашалуку.

Нису ли то врло велике заслуге ова два
човека и не заслужују ли они да у нашој пре-
станици имају сачувану успомену?

И остали руски команданти Дунавске
Војске из времена на почетку XIX века, који
су се после смрти ђенерала Михељсона сме-
њивали на том положају, учинили су знатних
услуга Србима и Првом Устанку. То су ђене-
рали: **књаз Прозоровски**, **књаз Багратион**,
граф Каменски и **Кутузов**. Затим ђенерали
Исајев и **Милорадовић**, који су са својим од-
редима помагали операције устаника у Кра-
јини, и **пуковник Орурк**, који је са својом тру-
пом учествовао у значајној борби код Вар-
варина (1810. године) и у више операција ма-
њег значаја у пределу Бање и Књажевца.

Сви ти људи заслужују да имају своје
улице у Београду, јер су врло активно пома-
гали устанике под Карађорђем. Но спомен
захвалности није с овим исцрпен. И руски
маршал Дибич-Забалканскиј, треба да доби-
је своју улицу. То је онај руски војсковођа
који је својим победама над Турцима ство-
рио такву ситуацију, да су Руси могли Тур-
цима диктирати мир у Једрену, којом прили-
ком је Порта дефинитивно приморана да
призна аутономију Срба и њихово стављање
под заштиту Русије. Последица тога мира
био је, као што је већ поменуто, Хатишериф
од 1830. год..

Кроз неколико недеља навршиће се 100
година од издавања овог значајног акта, ко-
јим је новој држави Срба ударена основа.
Том приликом згодно је одужити и овај дуг
руским царевима и војсковођама.

Да видимо, сада, и њихове дипломате
којима дугујемо.

(Свршиће се)

Пера Ј. Поповић, архитект,
в. проф. Университета

Београдске чешме

-- У прилог грађе за историју Београда --

Господин Нушић дао је грађу за историју старог Београда у своме чланку **Београдске Чешме**, који је штампан у бр. 17—18 Општинских Новина од лањске године.

Прочитавши овај чланак приметио сам да многе чешме нису побројане. Разговарајући о овоме са — сада покојним — Андром Стевановићем, — рекао ми је да г. Нушић, кад је дошао у Београд, није затекао многе чешме, и онако болан, набројао ми је доста неспоменутих чесама и напоменуо је да је бунара било и нарочито се хвалили бунари на Врачару са добром пијаћом водом.

Но овај је чланак, у главном, материјал госп. Светлика Ј. Поповића, начелника Министарства Грађевина у пензији, који много зна о старом Београду као рођени Београђанин од 78 година.

По казивању г. Поповића такође не стоји да су бунари били ретка појава, како вели г. Нушић или да их готово није ни било. Јер баш у околини Сараф-Костине (сада Кнез Лазарева) улице, у којој је, једно време, и г. Нушић, као дете, становао, било је доста бунара, и, кад на чесмама није било воде, из њих се узимала вода за пиће, а то су:

1. Бунар у кући Вукомановићке (рођаке Кнегиње Љубице) у Сараф-Костиној улици.

2. У кући Гавре Радовића (сада Грачаничка улица бр. 12);

3. У дворишту Спице Радосављевића (доцније Д-р Валенте) — Грачаничка бр. 16;

4. У дворишту Карабиберића — сада Џокеј-Клуб.

5. На плацу где је сада Зграда Академије Наука, — и много других само у овој околини.

У Кнез Милошевој улици, ретко у којој кући да није било бунара, и г. Поповић наводи:

1. У кући Стевче Михајловића;

2. У кући Белимарковића;

3. У кући Арсе Станојевића (сада Душана Живановића) и сад постоји;

4. На плацу Драгашевићевом;

5. На плацу поч. Алексе Петровића, свештеника, — и сад постоји;

6. На плацу Грује Ивановића (угао Милоша Поцерца и Ресавске улице);

7. Један је бунар био на пијаци пред Бајлоновом Пивницом (почетак Сарајевске улице);

8. Један бунар — **једини са ћермом** — био је пред садањом „Салом Мира“ (сада рестаур. код „Задруге“) код „Славије“, — и много других.

У колико памти г. Поповић, стари Београђани узимали су воду са Саве за прање и у оскудици чесмене и за кување; али готово никада за пиће (бар не у крају у коме је рођен и одрастао, а то је Сараф-Костина улица).

Поред чесама, које је набројао г. Нушић, г. Поповић се сећа још ових:

1. Чесма на углу, где је доцније била кафана „Пролеће“ (улица Вука Караџића бр. 13). Порушена 1876. године;

2. Чесма пред „Шалитраном“, (отприлике где Јованова улица сече улицу Риге од Фере)

3. Чесма код некадашње цамије испред „Пиринчање“, сада Светосавски Дом;

4. Чесма у Дубровачкој улици (отприлике где се она укршта са Скендербеговом);

5. Чесма на имању Цехановом, — звана „Вилина Вода“;

6. Чесма између садање Ботаничке Баште и Палилулске Школе;

7. Чесма у Абаџиској чаршији (на углу улице Краљице Наталије и Балканске);

8. Чесма у Босанској улици (Савамала), звана **Табачка** (отприлике између зграда бр. 40 и 50), — у рупи;

9. Чесма **Госпојина** у Моравској улици, где је дашчара Станчуловића;

10. Чесма код Вазнесењске цркве (угао Милоша Великог и Босанске улице);

11. Чесма на углу Старе Војне Болнице

према Цветном Тргу (сада III. Беогр. Гимназија);

12. Чесма на углу Војводе Миленка и Ресавске улице;

13. Чесма у Ресавској улици (отприлике где је плац Новинарског Удружења);

14. Чесма на углу Бирчанинове и Студеничке улице (где је сада кућа г. Настаса Петровића);

15. Чесма у улици Милоша Великог, преко пута кафане „Лепо Изглед“.

И овим нису све чесме старог Београда побројане, јер их има још, као на било, пример (једна или две) у фишегдској чаршији, — сада улици Краља Александра.

Сем побројаних јавних чесама било је слободно узимати воду и из чесама:

1. У дворишту конака Кнеза Михајила (где је сада Стари Двор);

2. У Симићевом дворишту (сада Руско Посланство) и

3. У Великој Касарни (отприлике где је садањи улаз у официрске станове).

Поред ове допуне исправљају се ове нетачности у опису старих чесама Београдских у чланку г. Нушића:

1. Стада Делиска чесма није била на месту које сада покрива палата Академије Науке; но је ту била премештена. Првобитно је била на углу Николајевићеве баште, а то је раскрсница Кнез Михајлове и Вука Караџића улице. Кад су просечене — регулисане — ове улице, чесма је дуго остала на сред рас-

крснице (осмоугаоне основе у нечистом бароку, са два точка у осовини Кнез Михајлове улице). Како је на том месту сметала саобраћају, порушена је и премештене само луке у оградни (мало преправљени) зид плаца Академије Наука у Караџићевој улици, до угла Кнез Михајлове;

2. Чукур чесма, јесте била у садањој Добрачиној улици; али не где се ова сече са Симином, већ са Јевремовом улицом;

3. Чесма на бив. Великој Пијаци саграђена је кад и садашњи водовод и на обелиску је био урезан натпис да је саграђена под владом Краља Александра I Обреновића. Да је ова чесма била раније ту не би турски војници из касарне на Великој Пијаци (сада жандармериска) ишли за воду чак на Чукур чесму, нити би се десило почетак историског догађаја на тој чесми!

*

Техничка Управа Општине Београдске (нарочито отсеци за Канализацију и Водовод), могла би прикупити много података о старим водоводима и њиховим правцима, јер радећи по свима улицама Београдским налази се на многе остатке, по којима се могу одредити правци водовода, њихови профили, дубина постављања, материјал од кога су грађени и др.

Г. Нушић држи да су била два водовода; међутим изгледа као да је било и више, што сведоче разни нивои блиских чесама и скоро пронађени стари водовод код Топовских шупа (Стевановића механе) и т. д.

СКИЦЕ БЕОГРАДА:

Богосав Војиновић-Пеликан, сликар

Београд који се рађа, и Београд који изумире...

Још један стари зуб ишчупан је из вилице Београда; пре недељу две дана на наше очи, порушена је још једна стара зграда на Теразијама. Она је просто вештачки извучена између двеју палата, које су је до сада закривљавале, а инжењери су у овоме случају били врло вешти хирурзи. Данас, сутра, ту ће већ нићи нова палата, а вилица Београда добиће нов позлаћени зуб! Кроз коју годину, ми већ нећемо више познати наше Теразије, а нове генерације ни слутити неће да су на тим Теразијама некада постојали: једна чесма, један турски хамам, широки кестенови, и трамвај кога су вукли коњи!

А међутим те и такве Теразије биле су Ротонда наше слободе. На тим малим Теразијама, пре рата, напојили су се ватреном речју националних митинга читави легиони наше омладине. Те малене Теразије са редовима ниских кестенова упутиле су у борбу и у свет многе своје гавроше, од којих су се многи, преживевши катаклизму светског рата вратили препорођени, да и сами препороде и улепшају тај плато Београда, преко кога дефилију обе половине вароши.

Сад више нема дивљих кестенова!

На њихово место одабране саднице болно пружају своје скресано грање у затвору гвоздених решетки.

Нема више старе Теразијске чесме.

Под старе дане она је морала да се уклони и да превали један тегобан пут: општински камиони пренели су је у Топчидер и поставили лепо у декор зеленила. Стављена је у пензију.

Нема више ни оног трошног турског хамама, на чијем се месту одавна подигла „Москва“.

Ишчезао је и „Здрављак“ и „Ужички производ“ и „Брза фотографија“. На њиховом месту ничу палате!... Једну од тих теразијских палата подигле су све саме жене; у томе су предузећу жене биле све! Жена је тамо била и дактило и цртач; жена је тамо била и пројектант и архитекта и инжењер. Све саме даме удружиле се да подигну једну модерну грађевину и да на тај начин поставе темељ нашем феминизму, који опет ниче на Теразијама, на тим истим Теразијама где су се зачеле и никле толике наше националне идеје...

*

Ова је грађевина стари познаник Београда. Већ је читаву прошлост како је ту била једна пуста пољана, преко које су унакрст ишле две стазе, као две дијagonале у правоугаонику. Фамозна „Батал-цамија“ поприште разбијених глава из праћке, и свратиште путујућих циркуса.

Београдска циркусна арена од пре читавог столећа, на којој се Београђани први пут упознали с камилом, слоном, тигром и лафом! Тапшући френетично у арени циркуса „Бекетова“, Београђани су на тој пољани први пут упознали бокс, дивећи се Абергу, Луриху и Мурзику.

Сада свега тога нема!

На тој пољани већ читавих двадесет година ниче ова грађевина, и ко зна када ће сасвим нићи?

Најдуже на свету зидана културна грађевина јесте Париска Опера — зидана четрнаест година.

Нека се наш „Скадар на Бојани“ постиди од свог суседа — једне молерске палате — која је у његовом суседству никла за непуну годину дана. Али ових дана око њега се опет

маленим нахереним кровом почео је да снује идеју за велики кров Југославије. Никада Он није заборатио тај мали црни кров. Навраћао је кад год је стигао.

— „Да знате, господине, што смо се уплашили једном“... тако је отпочела причу једна стара госпођа, која у авлији станује већ чи-

Из улице Краљице Наталије

Стари Београд, кога нестаје...

живо ради; све је готово, све је у реду. Недовршене су само степенице, и пролазници у шали говоре да су инжењери изгубили неки план... но ипак има прогреса! Очишћено је све около, повучене су стазе, направљене алеје и све је лепо. Створен је читав један парк! Лагано али сигурно један нови Београд се рађа!...

Али зато један други Београд умире!...

Умире тихо и нечујно; ако не умире физичком смрћу, а он бар умире у сећању његове деце.

Погледајте, ко би рекао да је у том кућерку угледао света један велики демократски краљ, велики Ослободилац и Победник. Ко би рекао да је по тој неравној турској калдрми дворништа први пут проходала једна краљевска нога. Велики Краљ Петар под тим

тав век; а прича је текла овако: Некако баш пред рат била прослава у Доситејевом музеју и Он био на прослави. А после прославе пође Велики Краљ у двор али не узјаха на коња него пешице право у нашу авлију. Ми се устумарали па не знамо на коју ћемо страну, а Он благо говори: Не узнемиравајте се, хоћу само мало да се сетим детињства! Пришао је и дуго гледао ова два камена басамака незграпна и висока за дечије ножице и каже своме ађутанту: „Колико сам пута одрао колена на ова два камена“...

А та два камена басамака стоје још и данас. Стоје само зато што их суседство чува, брани, поштује и не може се помирити с идејом да једнога дана зидари индиферентно изнесу та два камена, да их разлупају и усаде у калдрму...

Изашао сам из дворишта Великога Краља и одмах сам се нашао пред другом старином. Нашао сам се пред првим Универзитетом малене Србије која се жилаво извлачи из Турског Јарма. Доситејев Музеј! Ја верујем да овај старац неће никада умрети. Он је у ствари умро, то је део Београда који је у ствари

немилосрдна зидарска ћускија зарила се и у његове слабине, и он ће поћи путем својих становника. Загледајмо се још за часак у ону тмину под кровом, у оне суве чамове даске и турске прозорчиће. Не читамо ли тамо прошлост Јалије и Зерека? Не осећамо ли да је и тај кућерак некада морао бити нов, да је

Са старог Дорћола: Зграда, у којој се родно блаженочини Краљ Петар — Ослободилац

умро, али ми га морамо балсамовати, ми га морамо мумифизирати. Он мора остати наша драгоценост мумија. На његовом оцаку, додуше, неће клепетати она чувена и Београђанима да пре неку годину добро позната рода, али зато преко целог дана само мало ниже клепеће на пијаци звучник радио-апарата... Ето, и сами видите, рађа се нови Београд баш онде где и умире...

Није ми било потребно крочити ни два корака даље, па да опет наиђем на комад Београда који умире. Мали један кућерак испод цамије — стар као Метусалем! Давно су покопани они, који би ми о њему могли што рећи. Романтични кућерак надживео је своје становнике и остао је нем. Ових дана

Београд на прелому: из Скопљанске улице...

у њему текао патријархални живот под окриљем плавичастог дима, који је некада морао избијати са огњишта овог угашеног дома...

Чији живот?

О томе време ћути.

Да ли је ту становао какав ћурчија? Да ли је ту становао какав сиромаш који је на своме магарету са београдских чесама разносио у тестијама воду чорбацијама, то нећемо никад дознати. Никад, као што се никада неће више вратити оно време када су се вечером породице чашћавале саханима медених татлија и каданфа и место кафане одлазили једни другима. Данас, сутра ту ће нићи нова палата и замениће салон мрачну одају, механички пијанино, гоч и зурлу а махнути шими мераклијску чочечку игру.

Чешки град Пилзен -- Београду

30. јуна т. год. посетили су Београд, поводом Свескокошког слета, Чехословачки, Пољски и Румунски авијатичари.

Београд их је, као и увек, дочекао са најлепшим одушевљењем.

„ПРЕТСЕДНИШТВУ, ОДБОРУ И ГРАЂАНСТВУ БЕОГРАДА, ПРЕСТОНОГ ГРАДА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Искористивши лет наших локалних четир-ри авиона Пилзенског аеро-клуба до драгог

Авијатичари пријатељских нам народа још истог дана посетили су Претседника Београдске Општине г. проф. инж. Мил. Нешића, који их је примио у своме кабинету, пожелевши им добродошлицу у име грађанства Југословенске престонице.

Са исто толико братске топлоте, гости — авијатичари поздравили су Претседника општине града Београда г. инж. М. Нешића.

Чехословачки авијатичари, поред поздрава својих општина, предали су Претседнику г. Нешићу поклон Пилзенске општине Београду — један ретко леп сребрни венац. Уз венац су предали акт и повељу, која у преводу гласи:

нам Београда, шаљемо Вам братске поздраве нашег градског одбора и целокупног становништва Пилзена, молећи Вас да будете тумачи наших осећаја и словенских поздрава, упућених милом нам становништву Београда.

Као видан знак наших дубоких пријатељских и братских осећања, слободни смо у име грађанства града Пилзена даровати граду Београду трајну успомену наше словенске љубави и поштовања — венац са спомен тракама у бојама града Пилзена.

Овај ће Вам дар предати наши Пилзенски авијатичари.

У Пилзену, 23. јуна 1930. г.

Бр. 25220/30.

Претседник града Пилзена,
Антул Берховац, с. р.“

Конференција Суда општине Београдске са претставницима грађана и комуналних друштава са периферије Београда

28. јуна ов. год. одржана је у салу Одбора Општине Београдске одлично посећена конференција Суда општине Београда и грађана — претставника свих периферијских крајева престонице.

Сазивање оваквих зборова грађана ради решавања појединих комуналних питања претставља, несумњиво, новину у схватању радног односа између једне општинске управе и грађана. Овакав начин рада даје пуно обележје модерно схваћеној локалној власти, која у свестраној сарадњи са грађанством тражи најповољније путеве за примену једног или другог начела из области комуналног старања. Велики одзив грађана показује, тако исто, колико је свест о заједничкој сарадњи дубоко урезана код свих staleжа који будно прате сваки потез своје комуналне установе. У слободној дискусији проблема, уз готовост општинске управе да сваком учеснику збора омогући потребне изјаве у духу утврђеног програма, ствара се повољна основица за правилно решење питања од кога зависи живот грађана схваћен у пуној свестраности потреба.

Питање уређења периферије засеца дубоко у програм општинских радова. Изналажење једне финансијске основице рада пружа подесне тренутке за међусобно консултовање, при чему се узима у обзир мишљење оних који имају дачносе обавезе исплате. Из овакве сарадње, оличене у истицању појединих схватања о томе предмету, проистиче лакше формулисање програма рада у појединостима. Из доле изложене дискусије лако ће се видети сав значај једне такве сарадње, којој уредништво „Општинских Новина“ даје потребан публицитет и на овај начин.

Конференцију је отворио г. Д-р Мил. Стојадиновић, потпретседник, овим говором у име Суда општине Београдске:

— Господо, у име Суда Општине београдске ја вас поздрављам и захваљујем вам што сте се овако лепо окупили, да бисмо решавали о једној ствари која несумњиво засеца у интереса целога Београда и државе, а напосе у интересе сопственика имања у Београду од којих очекујемо живљу сарадњу на свима комуналним питањима. Из краћих напомена у писму које сам вам послао у име Суда ви сте могли, ако не да видите у потпуности, а оно бар да наслутите о чему се ради у овом случају. Ми смо мислили да би код свих подухвата ове врсте, који засецају у интересе наших грађана, требало да консултујемо претходно саме грађане и, право да вам кажем, ја бих се радовао да се та тежња Суда цени и уважи као нов метод рада у правцу коренитог побољшања односа у Београду. Ми не бисмо ништа предузимали у правцу који има за циљ да заштити опште интересе грађана и да унапреди наш лепи Београд пре него што бисмо чули ваше мишљење у овом питању. То у осталом и јесте смисао правилно схваћене самоуправе. Ја мислим да сама та чињеница што се Суд претходно обраћа на вас и да жели да чује ваше мишљење у питању које засеца у ваше животне интересе таквог је карактера, да мора наићи у најмању руку на ваше одобравање.

— Господо, ја ћу бити кратак и јасан у своме излагању. Тиче се следећег. Нама су се у Општини београдској стално обраћали и обраћају претставници многих Удружења за подизање појединих крајева Београда, као и приватна лица у опште, молбама да се њихове улице уреде на начин што би им се дало осветлење, канализација, водовод и калдрма, — ако не модерна а оно бар таква која ће учинити живот у тим удаљеним крајевима Београда сношљивим у културном смислу речи.

Господо, свима је познато да има данас крајева на периферији где је живот у тој мери отежан услед рђаве калдрме, да је за време рђавих дана немогуће износити мртва-

це из тих крајева а да не говоримо о другим недаћама. Периферија је у тако рђавом стању, толико су тешки и несношљиви односи у тим крајевима да би морали, хоћемо нећемо, да потражимо излаза из ове тешке ситуације и да се споразумемо о мерама које треба предузети ради корените измене овога тешког стања.

Ми смо, господо, тек у последње време успели, захваљујући интензивном раду на пољу изграђивања Београда, да у центру регулишемо и изменимо техничке односе до степена, рекао бих, једног у истини сношљивог стања. То се види и по резултатима које је дала статистика санитетске службе, а према којој је раније сваки трећи човек умирао од туберкулозе, док је сада смртност од туберкулозе мања и умањиваће се све више услед асанације наше престонице. — Београд је по своме положају Богом дано место које треба, по признању странаца и по признању нас самих да претставља једно од најлепших насеља света. Али Београд се изграђује на један накарадан начин, за који не можемо рећи да пружа залог за хигијенски и удобан живот наших грађана. Највећа је тешкоћа у томе што је периферија остала некалдрмисана и неизграђена. Тиме већ и нехотично додирујемо питање центра вароши. Ја мислим да приговор који се чинио раније, да се изграђује центар на штету периферије, не би могао да се одржи као тачан, јер све вароши света изграђиване су почев од центра. Све вароши имају изграђен центар. Историски развитак свих градова ишао је од центра па даље ка периферији. Карактеристика Београда је у сталном померању центра, који се у доба старог Сингидунума налази у Доњем граду, а доцније иде ка Теразијама па даље ка Славији, све до ослобођења када се изградњом савског и панчевачког моста ствара могућност ширења вароши у свима правцима а центар тако рећи враћа на своје старо место. Историја није оставила Београду у наслеђе изграђен центар, као што је оставила другим варошима. У центру се концентрише целокупан живот а с обзиром и на другу важност његову ништа оправданије него да се он једном изгради. Од тога не можемо одступити нити смемо гледати суревљиво на акцију која има за циљ да се претходно изгради центар као такав. То је општа тежња, не само сваке Општинске управе него тако исто и других меридавањих фактора, то је на послетку тежња целе земље, да Београд буде репрезентативан, удобан за становање, поред тога што треба да обезбеди максимум услова за живот и рад свих грађана.

Изградња центра унапред је одређена линијом грађевинског реона. У оквиру тога реона дозвољено је изграђивање вароши, а ван реона није допуштено, или је отежано до невероватности законом који јасно предвиђа

и одређује санкције тако да се куће подигнуте на томе простору мимо прописа Грађевинског закона имају безусловно да руше. Уз то пада веома тешко отежавање сиротињи да станује на периферији, пошто је у опште искључено под данашњим околностима да станују ближе центру, где имања коштају по неколико хиљада динара по квадратном метру, док на периферији имате по 50—100.— динара м². Београдско становништво за 80% претставља економски слабе слојеве. Економски мали човек упућен је да живи на периферији, где су станови јефтинији него у центру и где му се ствара могућност да дође до свога сопственог дома. Неоспорна је чињеница да су се ван грађевинског реона створиле велике агломерације. По попису од 1929. год. Београд има 226.000 становника који ће број све више расти у наредним годинама. При томе је нарочито упадљив прираштај становништва на периферији. Упоредо с тим све се јаче оцртава тежња да се не допусти изграђивање вароши ван ужег центра пре но што се овај изгради. Ја ове појаве утврђујем онакве какве су данас утврђујући у исто време и тежње које су дошле до свога изражаја. Ја вас молим да поставимо једно питање: можемо ли ми да натерамо економски слабе слојеве да станују у центру када се у њему не налазе услови доброг и сношљивог становања за економски слабије грађане. Разумљиво је њихово бежање из центра докле се год у центру не буду формирали удобни и јефтини станови. Та тежња у природи је ствари и нико није могао да спречи насељаване грађана у удаљеним крајевима Београда. То је резултат историског развитка који је јачи од воље појединаца. Уз то је природна тежња да се наше вароши шире онако исто, као што се ширио Беч, Берлин и све веће вароши света. Београд се шири независно од свих тренутних криза и ван сваке је сумње да ће у недугом времену спајајући се са Земунском и Панчевом имати милион становника. Не треба постављати питање изграђивања периферије у облику антагонизма између периферије и центра, него у другом логичнијем облику да се створи хармонија обостраних интереса, а то значи да се поред изградње центра врши систематски и изграђивање периферије без чијег уређења и сам центар не вреди много.

Напомињем да ми сутра имамо седницу одбора. За ту важну седницу стављено је на дневни ред питање грађевинског реона, чиме и ова шира конференција грађана добија нарочиту важност. Код појединаца оцртавају се тежње, ја не улазим за сада у целисходност тих тежњи, т. ј. да ли су оне оправдане или не, и оне ће, свакако, доћи до изражаја, и на тој седници могу пасти предлози да се изграђује центар а да се не изграђује периферија. Када је, дакле, жеља да се дискутује питање грађевинског реона тако јако наглашена да

ће се и Одбор тиме специјално бавити онда ми било да желимо или не, не можемо да избегнемо дискусију ове врсте која се сама од себе намеће. Па када смо већ на прагу дискусије о уређење периферије, ништа природније него да се посаветујемо о мерама које треба предузети ради измене техничког уређења у опште у смислу савремених принципа.

Београд троши стотине милиона за подизање калдрме а нема довољно комуналних, социјалних, превредних и културних институција. Највеће суме трошимо за сада и дужи низ година на израду калдрме. Не можемо рећи да су те суме утрошене непродуктивно. У економском и социјалном смислу речи ипак је ова ствар продуктивна јер се врши асанација вароши и доприноси побољшању здравља грађана, побољшању саобраћаја и напретку привреде Београда у опште, затим ствара безброј других могућности за културан живот грађана, олакшава обављање посла и промет улицама што без тога не би било могуће. Отуд и изградња улица има несумњиво економске циљеве. Али улица није непосредно продуктивна у смислу инвестираног капитала, који се тражи иначе од комуналних и других предузећа, т. ј. да свака инвестиција да и могућност да се дође до извесних прихода. За то што улица не даје директно приходе Општини, за то је веома тешко за Општину београдску да инвестира стотине милиона и милијарде за изградњавање београдских улица и да се све то изведе из њених редовних прихода. Ми смо се задужили за изградњу Београда те је све теже да се нађу велике суме како би се Београд изградио онако како је диктовано обзирима према Београду као престоници и потреби његове генералне техничке измене. Отуда је никла идеја, управо морала је нићи о непосредном учешћу сопственика за извођење радова ове врсте који су иначе неизбежни и у интересу целине и појединаца. Код нас су долазиле многе депутације и свакодневно долазе са молбама да заједнички дођемо до остварења овог задатка. И ово се може и сме сматрати као једна таква депутација. Ја мислим да се тако и схвати, као тежња вас самих да се споразумете са претставницима Суда, које мере треба предузети да би се Београд што пре изградио и калдрмисао. Ми смо у томе правцу чинили предлоге, али ми тако исто и добијамо стално сличне предлоге. Сугестија да се путем заједничке сарадње дође до калдрмисања Београда у главном потиче од депутација које су грађани слали нама у те сврхе. Кад смо питали поједине грађане из појединих крајева, да ли хоће да допринесу изградњи калдрме у њиховим крајевима, ми смо увек утврђивали њихову добру вољу тако да смо се онда са њима тако споразумевали. У једном случају они су дали радну снагу, а ми камен и остали материјал. Било је и других разних облика сарад-

ње између Општине и грађана. Тако су на једном месту грађани извршили калдрмисање улица а Општина је дала само ваљке за набијање. Има већи број улица које су на овај начин постале. Такав рад одаје високу свест грађана јер је у суштини правилно схватање својих сопствених интереса као и општих. Ја мислим да на бази ове иницијативе треба даље радити, нарочито тамо где Општина није у могућности да дође до капитала да подигне улице. Ја мислим тако исто и верујем, као што и ви сами верујете, да Општина неће имати за дуги низ година пара да изгради периферију у обиму стварних ваших потреба, тако да и од великог програма неће бити ништа ако се не оствари јача сарадња грађана са Општином београдском, што би и морао бити циљ правилно схваћене самоуправе. У вези тих схватања, правилних и једино могућих у оквиру снага којима располажемо, поникла је идеја о наплаћивању тротарских такса. То је један Закон о чијој целисходости сада не можемо даље дискутујемо. Закон је као такав примљен и по томе се врши наплата такса. Али има и других мера које такође чекају на своје решење, и о њима треба говорити смело, искрено и са истом доследношћу. Мислим на евентуалне обавезе сопственика у циљу изградње улица на бази поменуте сарадње и применом одређених система који би се унапред одредили. Несумњиво је да би крајеви удаљени од центра добијањем тротоара и нових улица, модерних или полумодерних, добили у сваком погледу. Пре свега ствара се могућност да један крај који је потпуно одцепаљен од центра може с овим и иначе да комуницира. Ја мислим да сама разлика, с обзиром на учињене трошкове које чинимо на обућу и одело, код бољих тротоара богато надокнађује све трошкове који се чине на тротоаре. На другој страни везујући једно удаљено имање са центром ми му аутоматски увећавамо вредност. Замислите н. пр. Господарски друм, ако га вежемо са тротоарима и улицама са центром Београда несумњиво да ће прираштај вредности имања у тој улици бити много већи, несразмерно већи од минималних трошкова који би се поднели ради израде тротоара и тих улица. То је важно за сопственика имања који би, услед необавештености о овим стварима страховао за своје имање и материјалне жртве које би поднео у мањим размерама. Ми смо добили последњи рат, а Београд је престоница велике и моћне Државе, тако да је у природи нашега града да рента на имања све више расте и она ће сваки даном расти. Ни један сопственик не треба да се плаши као да ће уређење Београда коме се тежи проузроковати пад цена имања. Београд има тенденцију да постане велеград, а у вези са тим несумњиво и тенденцију пораста вредности имања. Имамо најновији случај са имањима

на Топчидерском брду чија се вредност цени сада на 200.— дин. по м², докле је пре израде дедињскога пута плаћано по 80—100.— дин. м². То долази отуда што је Општина т. ј. целина инзестирала многе милионе динара за тај пут, дала канализацију и водовод и у опште изменом стања кроз друштвену целину омогућила скакање ренте, услед чега могућност и потреба да сопственик врати целини бар један део тих вредности да би опет добио нове. Додирујући ово питање, ја мислим да јасно додирујем суштину проблема ради кога смо се данас сакупили. Нећемо да говоримо утопистички, да измишљамо цифре и односе, него да говоримо конкретно језиком разумних људи који су се скупили да отклоне једну невољу. Стварно је, и ја то понављам, да ако би нама успело за руком да калдрмишемо периферију, да тамо подигнемо модерне улице, да израдимо модерне тротоаре и у опште уредимо све крајеве вароши, да би се та имања приближила центру, омогућио би се лак саобраћај са другим улицама а становање грађана било би куд и камо удобније поред читавог низа других привредних и културних добити. Прираштај вредности који резултира из тих промена поред свих осталих удобности за живот становника надмашили би дакле, оне незнатне издатке који би се учинили за калдрму. Ака се сутра буду чула нерасположења према радовима и инвестицијама изван грађевинског реона и у већим размерама, онда то налази објашњења и у сили факта што су огромни трошкови које Општина треба да чини на изградњу калдрме, тротоара, водовода и канализације у крајевима ван грађевинског реона. Није искључено да та тежња преовлада и по сили околности што се радови отежавају због финансиских недаћа тако да се о ове могу разбити и најлепше намере т. ј. да Општински одбор прихвати правилнију тезу по којој би се и периферија увукла у област комуналног старања. Ради тога ми смо вас и позвали на претходно саветовање о овим проблемима и у те сврхе спремили смо преко наше Техничке дирекције и извесне статистичке податке о коштању и изради улица на овај начин. Да покажем на бази тих прорачуна како би изгледало ако би (остајемо у границама теориског посматрања ствари) сопственици имања примили на себе један део терета за изградњу улица у појединим крајевима вароши. (Овде г. Д-р Стојадиновић износи многе примере појединих већ израђених улица у разним крајевима са назначењем цена коловоза и тротоара — све према изведеним прорачунима Техничке дирекције).

Ако би се узео систем улице као што је н. пр. Румунска, онда би имање које има дужину фронта 15 метара имало да плати за тротоар и улицу око 12.500.— динара. Систем калдрме који је примењен у Румунској улици показао се релативно добар. Ми смо већ го-

ворили са претставницима разних друштава у Београду нарочито с обзиром на економску кризу, која на први поглед искључује могућност оптерећења у износу ових сума нарочито ако би се исте плаћале одједаред. У вези тога одмах се поставља питање: како би било кад би се те суме отплаћивале у року од 10, 15 па и до 20 година. Тиме додирујемо друго важно питање. Ака би Општина закључила један дугорочан зајам на бази које би имали сопственици, с обзиром на терет који би пао на њих, онда би сопственик, који има да плати 12.000.— динара, ако би рок обавезе текао 15 година, требао да плати годишње око 1.000 динара. Сад се поставља проблем ако би сопственици пристали на овакав начин рада и буде закључен један зајам са њиховим обавезама и могућношћу коју Општина даје да они то отплаћују у ратама у дужем року, онда би годишњи терет на сопственике био релативно мали и значи да би после 15 година отплатили целу суму. Општина прима на себе отплату зајма а сопственик добија у толико што одмах већ у првој години има непосредне користи, јер би улица иначе прашљива, рабатна и неуређена била одмах уређена а он би могао да комуницира са целом вароши. Несумњиво је да би та корист од израде улице, с обзиром на прираштај вредности имања услед модерне калдрме, била за 2—3 године много већа, него што износи целокупна сума коју би сопственик имао да плати за израду тих улица у једном дугом року. Ту је централно питање. Ми нисмо могли ништа предузимати у томе правцу и нећемо предузмати ако сопственици не би изразили добру вољу, да се на овај начин реши проблем целокупне изградње нашег Београда. Ми смо мислили према прорачуну који даје Техничка дирекција, да би мале годишње отплате у року 10, 15 и 20 година престављале неосетан терет за сопственике, а да би сопственици имања имали толико користи у погледу прираштаја вредности имања да би било много-струко надокнађене жртве које они имају да чине у току 15—20 година и у томе би био, рекох, централни проблем. Суд Општине београдске, то опет понављам, не би желео да ма шта предузима пре но што се изрази добра воља сопственика у истом смислу. Ми имамо жељу да се овај проблем схвати као један општи проблем. Ово није партијски или сталешки проблем, него проблем целокупног Београда, ако хоћете и национални проблем, јер како се Београд уређује по томе ће нас ценити и странци, а по томе ће ценити и целу нашу нацију. Ја лично мислим и верујем, а примићу ако ме неко у томе демантује, да би ова комбинација била добра, ако би Општина омогућила сопственицима отплату терета у року од више година, да терети не би били осетни, ни с обзиром на околност што сопственици добијају одмах увеличану вредност

имања, чисте и уређене крајеве, а да не рачунамо већ за колико се мање квари одело и обућа и т. д. под тим срећнијим околностима живота. Ове цифре оптерећења нису у опште велике и у највећем делу улица београдских неће прећи преко 20.000.— до 30.000.— динара целокупног оптерећења за сопственике. На периферији, где су улице уже и где се не мора да примењује сасвим модерна калдрма него она која је добра за живот, рад и комуникацију у толико би трошкови били мањи, тако да се човек у истини пита да ли би то било осетно оптерећење за сопственика да га не би могао примити уз гаранције које Општина даје, како у погледу саме калдрме тако исто и самих отплата. На тај начин стварно престаје потреба за разликом у погледу грађевинског реона, а осим тога једном усвојени принцип исти би се могао проширити и на све остале случајеве путем Закона који би се донео у те сврхе.

Ради тога смо вас и позвали да се споразумемо и посаветујемо. У свима варошима постоји обавеза сопственика у погледу тротара и израде једног дела коловоза. Кад сам био прошле године у Пруској и Саксонској мени је сам претставник Општине у Дрездену причао колико су све оптерећени грађани у улицама где треба да подижу своје домове. Те су обавезе несравњено веће од ових које се овде предлажу, при чему не смемо губити из вида и право које имају градске Општине на страни (као и код нас у појединим крајевима) да за себе узимају део увеличаних вредности. Ја мислим, то је моје уверење, да Општина неће моћи да нађе лако пара да изгради центар и периферију Београда још за дуги низ година. Ми смо окружени срећном околношћу да су саме депутације грађана биле код нас и изразиле жељу да сарађују и да се та сарадња показује као добра, а то нас је руководило да ову конференцију сазовемо и да изнесемо наше намере, молећи вас да и ви изнесете евентуално друге предлоге. Жеља је Суда да, пре свега вас чује и види ваше погледе на ствари. На тај начин могли би да калдрмишемо и најудаљеније крајеве Београда и без икаквих опасности. Хиљаде кућа добиће на тај начин увеличану вредност и удобности рада и живота што данас немају. Увеличана вредност у Београду, није оптерећена, док друге вароши то плаћају. Ми смо имали једну одредбу у Финансиском закону, али је та одредба престала важити. Сад се питамо да ли би с обзиром баш на ту околност што нисмо оптерећивали увеличану вредност у Београду, да ли би било добро да међусобном сарадњом дође до калдрмисања Београда у смислу који смо овде изложили. Ја бих молио да се дискусија о овоме питању креће начелно, као што сам и ја начелно изложио гледниште Суда. Ја вас молим да верујете да се руководимо намером да се Бео-

град што пре уреди. — Општини београдској толико је наметнуто терета за експроприације, да је то већ постало неиздржљиво. Последњих дана дошла је и експроприација за савски мост, која износи много милиона са улицама. Експроприације иду на стотине милиона, а ми немамо ни једне паре у регулационом фонду који постоји само на папиру. Ми све то морамо да плаћамо ако хоћемо да варош буде модерно уређена. Ја понављам да нема вероватноће да ће Општина београдска икада доћи до средстава да би могла да уреди целу периферију, а применом упрошћене калдрме и сарадње наћи ће се читав низ могућности да се уреди цела периферија. Ако се руководимо истим тежњама ја мислим да ћемо доћи до споразума и зато бих вас молио да учините и сами предлоге са своје стране, да би знали да ли напори које имамо да изведемо у томе правцу наилазе на ваше одобравање или на ваше протесте, да би знали ради даљег управљања и нас самих и других меродавних фактора који такође воде у најјачој мери рачуна о потребама и тежњама грађана. Ја мислим да сама појава што се Општинска управа први пут обраћа на вас да чује ваше мишљење као претставника грађана, да је она таквог карактера да ћете је ви поздравити чак и на случај да не будемо дошли ни до каквих позитивних закључака. Верујем да последње неће наступити него да ће овај сјајан збор дати најбоље резултате. Поздрављајући вас све у име Општине ја очекујем од вас да ћете бити начелни у излагању и чинити све да се реше најправилније крупни проблеми нашег престоног града.

Г. БОРИВОЈЕ ЂУРИЧИЋ, ДЕЛЕГАТ ДРУШТВА ДУНАВСКОГ КРАЈА

— У име удружења за улепшавање и унапређење Дунавског краја, имам да захвалим Суду Општине што нас је на овај споразум позвао. Захвалим смо тако исто што видимо да је Суд пошао једним путем, који ћемо можда критиковати, али који тражи начина да се и на периферији продужи рад, за који морамо да признамо да је био интензиван у колико се центра тиче.

Случај који нам је објаснио Потпретседник г. Д-р Милослав Стојадиновић, видимо да је симпатичан и да се у сваком случају и неизбежно морало поћи са неке незгодне финансиске базе, кад се морало тражити толико зајмова, а нарочито кад смо чули за велике издатке за експроприације. У погледу самог предлога налазило, да је принцип финансиског учествовања непосредно заинтересованих од велике практичне вредности за извршење јавних радова. Код нас на Дунаву има мало онога што се зове периферија, јер је то крај највећим делом насељен још онда, кад су се на Терзијама давала земљишта ко је хтео и колико да огради, па су после грађани Дунавског краја морали да сносе и терете за улепшавање тих земљишта на Терзијама. Тако је дошло до тога да се због ширења Београда рента скорашњих

њива и ливада погне на ону висину на којој је данас. Ма како били захвални, становници Дунавског краја морају казати да су њихове најживље саобраћајнице, као улица Краља Петра и друге, још некалдрмисане.

Али много би лакше било да су се грађанима наметнуле обавезе пре него што су дата одобрења за изградњу улица. Ако се примењују различити економски прописи са једне или друге стране линије, чиниће се тиме велика неправда. Осећај правичности не треба да буде повређен тиме што ће сопственици једнога краја да снесу терет калдрмисања туђих улица, а да терет калдрмисања њиховог краја нема ко са њима да подели. С друге стране очевидно је да сопственици са периферије теже подносе оптерећења, него они у центру. Намеће се с тога питање како ће терете услед грађења улица на периферији да приме они сопственици, који су најсиромашнији, кад Општина није у стању да то уради у истом року, служећи се кредитом и својим и својих грађана. И кад се сматра с правом да је улепшавање Београда од првокласне важности, и с друге стране да калдрмисање није могуће извести из општих средстава, већ да тај терет мора примити грађанство, онда се ту мора водити рачуна о принципу правичности, о принципу економске могућности и о пропорционалном подношењу терета.

Ако нема законске могућности да се овако поступи, онда се не треба надати да ће се моћи извести у целости предлог Суда, који би у великом броју случајева био неизводљив.

Г. РАД. ПОПС ДРАГИЋ, ПРЕТСЕДНИК ДРУШТВА ЗА УРЕЂЕЊЕ ЂУРЂЕВОГ И ТОПЧИДЕРСКОГ БРДА

— Господо, Београдска Општина од најкада води погрешну политику. У место да одмах образује делове периферије, поједина земљишта парцелише и улице пројектује и изгради, она дозвољава да поједини богаташи купују њиве и ливаде, које парцелишу и кроз које проводе такве улице које немигу ни почетка ни краја, тако да Београдска Општина, као што и сам Претседник каже, има због тога врло велике трошкове око експроприације!

Ја сам претставник друштва за уређење Ђурђевог Брда и Топчидерског краја и молио бих г. Претседавајућег да погледа овај крај вароши, па ће се уверити да тамо има много таквих улица које немају пролаза и да због тога Општина сада ради на експроприацији неких имања, да би се ти пролази створили. Сматрам да је претходно требало направити слику предграђа које се имало изграђивати, па тек онда да дозволимо парцелацију имања. А то нису чиниле Општинске управе, већ је остављено да се предграђа сама изграђују, што не би смело да буде.

Предлог Општине за изградњу калдрме, на начин како је то предложио г. Потпретседник, т. ј. да та изградња има да падне на терет самих грађана — власника имања, сматрам да је немогуће из разлога што за брикудно калдрмисање улица нема законских прописа сем за изградњу тротоара коју имају да плате власници дотичних имања. Има много имањских

грађана који би пристали да плате калдрмисање улица, али може бити да има и многих, нарочито ако су сиромашни, да то не могу да плате или неће да плате. Због тога сматрам да без закона не може бити ни речи о некаквом споразуму у том питању. Било је и таквих случајева да су се неки грађани споразумели да плате израду тротоара и да су једни и новац за свој део положили, па да су ипак после тога морали да плате и оне делове тротоара, за које остали грађани дотичних улица нису хтели да плате или су обећали, али то нису никада учинили. Грађани са периферије не траже неку нарочито фину калдрму, него такву да се само може улицама пролазити. Грађани нашег краја ишли су због тога многим претседницима и молили, па им нико ништа није учинио. Али има још много улица, за чије смо калдрмисање молили и прошлу и ову Општинску управу, добили обећања и од г. Савчића и од ове Управе и опет на крају испало је да нема новца. Сматрам да предлог г. Потпретседника не може да базира на доброј вољи грађана, већ ако би требало да се калдрмисање на тај начин што ће сваки плаћати свој део, онда то треба установити специјалним законом.

Г. САВА ДУБЉЕВИЋ, ПРЕТСЕДНИК ДРУШТВА ЗА УРЕЂЕЊЕ КРАЈА КАРАЂОРЂЕВОГ СПОМЕНИКА

— Господо, саслушали смо излагање г. Потпретседника Д-р Стојадиновића и ја ћу одмах да кажем да је ово први случај за 30 година школе мога живота и рада, да нас је Суд Београдске Општине као грађане позвао на заједничку сарадњу у комуналним питањима Београда (Плескање). — Овај деликатан гест Београдске Општине морамо због тога од срца да поздравимо. (Плескање и гласови: Живели!) — Господо, до данас су многа питања општинска решавана без нашег саслушања, знања и договора. Па кад је данашња Општинска управа дала могућности за овако леп пријатељски договор, онда и ми тако исто треба пријатељски и лепо да изложимо сада наше муке и потребе, на које смо иначе толико пута преко наших делегација разним општинским управама указивали.

Ја сам претседник друштва за улепшавање и уређење КараЂорђевог споменика и на томе послу сарађујем од 1907. г., а као претседник сам већ 15 година. Наше је друштво веома активно и безброј пута је досађивало општинским управама тако, да је благодарношћу увиђавности за наш крај, а нарочито део „Немар“ доста урађено. Али сем тога има још много да се ради. Познато Вам је, Господо, како је пре 30 година био запаљен Чикаго, као и то да обновљени Чикаго није подигнут из општинских средстава. То блиставо дело света подигнуто је само сретствима приватних лица. На то треба да се угледамо и ми, па да се жртвујемо и једногласно одазвемо позиву и предлогу Општине не само да то отплаћујемо, него и да одједанпут све исплатимо. (Жагор. — Гласови: Не улице, него тротоаре!) — Да, Господо тротоаре испред наших домова. А што се тиче коловоза, ми нисмо за то да их искључиво о своје трошкx изградимо, пошто коловози служе општим циљевима, а ми смо и иначе оптерећени многим другим општинским и

државним дажбинама. Г. Ђуричић је казао да нема пута и начина да се то оствари. Ми смо сви свесни да ће израдом тротоара наша имања скочити у предности и због тога мирне душе можемо општинску управу у томе предлогу да помогнемо. Ако би се усвојио предлог г. Потпретседника, ми бисмо могли да сазовемо конференцију у нашим крајевима и ја у напред знам да ће сви грађани пристати да нам се тротоари израде о нашем трошку. (Гласови: То је ван спора! Реч је о коловозу.) — Г. Потпретседник је мало пре казао како има паре за центар, а нема за периферију и остале крајеве. Ја не знам да ли сам то добро разумео, али ја мислим да смо ми грађани једнаки и да ми са периферије плаћамо исте дажбине као и они са Теразија. И онда ако има новца да се изграђују улице у центру и то са асфалтом, зашто не би било могућности да се нама на периферији изграде улице од обичне калдрме?!

ПОТПРЕТСЕДНИК Д-р СТОЈАДИНОВИЋ

— Молио бих да се не удаљујемо од начелне дискусије. Ја то писам казао да Општина има пара само за центар, а да нема новца за периферију. Ја сам констатовао да је у току еволуције живота престонице тако испало да је центар био јаче изграђиван!

Г. ВУЧКОВИЋ, ПРЕТСТАВНИК ДРУШТВА КРУНСКИ ВЕНАЦ

— У име друштва Крунски Венац, а пре него што пређем на говор о томе питању, ја бих молио г. Потпретседника да нам каже у којој форми Суд замишља да узме обавезе од сопственика, ако би они на предлог Суда пристали. Да ли ће то бити у облику меница, облигација, или интабулација, као и то о чијем ће трошку бити формални издаци.

ПОТПРЕТСЕДНИК Г. Д-р СТОЈАДИНОВИЋ

— Ми се налазимо у моменту извођења великог програма радова. У томе налазимо на тешкоће због оскудице финансиских средстава. И пошто предлог о сарадњи грађана и Суда потиче у главном од Вас самих, Суд је на основу добрих резултата добијених од такве заједничке сарадње, у колико је ове било, нашао за потребно да претходно консултира грађане и претставнике појединих друштава за уређење перифериских крајева, да чује њихова мишљења и утврди да ли ће се радити у једном или у другом правцу. Суд неће ништа да намеће. Проблем се поставља за сада чисто теориски. Ако би Општина дала грађанима могућност отплате тога терета у једном дужем низу година, тај би терет био мали и спољив. То је жеља наша и ту нема ничега неадекватног. При томе су важне напомене г. Ђуричића да би свакако требало оптеретити и центар а не само периферију. Овде се жели, дакле, да чује, пре свега, Ваше мишљење. Ако грађани кажу да не желе да снесу ни једну пару за израду улица, Општина ће онда према томе знати како да се управља и шта да ради да би на неки други начин, путем зајма или другачије извршила калдрмисање. На сутрашњој седници општинског одбора расправљаће се искључиво о грађевинском реону и Суду ће Ваше мишљење много олакшати посао. Због тога сам Вас молио да нам

упутите и писмене претставке са Вашим мишљењем о извођењу овога посла. На који би се начин регулисале евентуалне обавезе ове врсте то је доцније ствар закона. За сада не можемо улазити и у те детаље него само у главне принципе.

Г. Вучковић: Ово питање упутно сам само зато, што ми, као претставници наших крајева, треба да будемо потпуно обавештени о питању које се поставља да би смо својим члановима могли дати тачне одговоре. Од тог нашег обавештења овде зависиће у многоме и правилност одлуке наших чланова. Господо, наш крај изграђен је тамо где су доскора биле њиве и ливаде. Благодарем нашем интензивном раду, а уз припомоћ Суда и Одбора, створили смо тамо један завидно леп крај Београда. Имамо и пијанцу. Нама су познате све муке и ми смо чинили кораке и код ранијих управа. Питање тротоара направљено је законом и то мора да се плати. Али у Кнез Михајловој улици има доста нових тротоара који још нису плаћени. Само из те таксе имала би се већа сума новца. Мора се водити рачуна шта све плаћа сопственик Општини и држави. Почевши од тренутка кад му се зачела мисао да себи и породици створи гнездо, он мора само да плаћа и да плаћа. Сопственик плаћа израду плана, одобрење, комисију за преглед зграде, таксу за тротоар, воду, канализацију, чишћење ђубрета, светлост коју добија са тротоара, прирез на Пожарну чету, и т. д. Овај прирез требала би да плаћају осигуравајућа друштва, која од осигурања за случај пожара имају толико прихода, да могу да издржавају и пет пожарних чета. Узевши у обзир и то да у Београду на 14.000 зграда има 2.400 нових зграда и кад се сабере шта све њихови сопственици плаћају, доћиће се до уверења да сопственици данас неће моћи да изиђу у сусрет овако лепом предлогу општинске управе и поред најбоље воље. Општина данас пре него икада треба да се постара да нађе сретства на другој страни, јер Београд није више само наш него целе државе, па би се са једним малим прирезом од 1—2% на целу Краљевину Београд могао лепо уредити. Ово је само моје мишљење, али се надам да ће исто преовладати код наших чланова.

ПРЕТСТАВНИК РУМУНСКЕ УЛИЦЕ

— Калдрмисање и уређење Београда врло је важно питање. Чули смо г. Потпретседника. На жалост периферија је створена кривицом саме Општине, јер Београдска општина, после светског рата није била у могућности да грађанима створи кров, који су они сами по својој могућности морали да створе ма где. Ми нисмо куповали плацеве из беса, него зато што нисмо имали станове. Признајем одмах да је овај позив на заједничку сарадњу леп гест, али жалим што то општина није урадила и онда када је изграђивала центар. Београд треба да подиже цела Краљевина, а не само Београђани, и Београд треба да подижу сви грађани, а не само грађани неких делова.

Незагодан је пример узела Београдска општина са Румунском улицом, где сам ја претседник друштва за уређивање, јер се Румунска улица тек јуче родила. У тој улици станују они који имају топле

цепове. (Плескање). — Речено је да калдрма није рентабилна. Није рентабилна по нашем мишљењу због тога што је на пример у Хаџи-Поповцу, који постоји 35 година изведена канализација, али није спроведена до кућа, те општина због тога већ две године губи ренту и ако је она њу коштала 5—6 милиона динара. Ако би се морао пријети предлог општине — а ја лично тешко верујем да ће то моћи — онда би то могло бити само тако да се **оптерети цео Београд**, пошто цео Београд ужива **благодети уређења које општина даје**. Издаци за перифериске крајеве и то за обичну мало солиднију калдрму, били би незнатни према издацима које је општина за центар учинила. Предложио бих с тога да ми **примимо један део терета, али да у томе терету учествују и други, који уживају исте благодети.**

Г. В. ЛАЗАРЕВИЋ

— Господине Потпретседниче, и Господо, сматрам да треба бити захвалан на писму које нам је упутио г. Д-р Мил. Стојадиновић, потпретседник. Али исто тако треба знати да ли је оно упућено само грађанима периферије, или и грађанима других крајева Београда. Јер као периферија може се сматрати само оно од Топовских шума, Чубурски поток, Клавница, Пашино Брдо, Чукарица, Маринкова Бара и Душановац. Ова периферија у ствари нема никакву калдрму. Изузев улице Престојанашићеве Петра, ми у Душановцу, Чубурском потоку и Пашином Брду, немамо никакву или имамо врло рђаву калдрму, израђену на бруку руку. Ми молимо да нам се за сада **даду само стазе, да нас не би ухватила зима, јер 75% наших ђака не могу зими у школу да иду.** И ако сте и ви родитељи, ви треба сви ово да потврдите као тачно, а ми позивамо Господу претставнике Општине да дођу и да се о томе на лицу места увере. Ми ћемо дати **обавезу да платимо, само за сада ми не тражимо асфалт, него обичну турску калдрму и то да ни у ком случају не дочекамо идућу зиму без ње.**

Г. ЈАЋЕВИЋ: ПРЕТСТАВНИК ДРУШТВА ЧУКАРИЦЕ И ОКОЛИНЕ

— У име друштва за уређење Чукарице и околине, хоћу да вам кажем неколико речи. Чукарица је предграђе Београда са од прилике 6.000 становника већином сиромашних. Она има само 3—4 улице калдрмисане из својих средстава. Она калдрма од Цареве Ђуприје до наше владе Санковића кошта нас преко 200.000 динара. Увели смо и осветљење које нас стаје пола милиона динара. Али онај плато горе мучи се и сада кукући воду у сакама. Мишљење је моје да овај **терет који се предаже треба сопственици да поднесу сразмерно вредности свога имања, јер није право да исти терет подноси сопственик са плацем од 1.000 м² и кућом за лично становање, као и сопственик са плацем и кућом која даје ренту од 30.000.— дина.** (Плескање. — Гласови: Ви сте самостална општина!) — Али пошто смо сада припојени Београду, имамо права да се надамо нечем бољем од ове Општине. Становништво Чукарице и Бановог Брда, драге воље прихвата предлог Општине о кал-

дрмисању периферије и у томе циљу одржаће тамошње грађанство конференцију.

Г. ПРОКА ИЛИЋ:

— Г.г. Вучковић и предговорници подвукли су главне чињенице. А из писма Општине виде се намере Суда и његова жеља да са грађанима дође у склад у питању калдрмисања периферије. Жеља је свих нас да се изграде оне улице које треба изградити. Али је тежак проблем да се тај терет ставља грађанима на леђа, на ма колико био дуг рок отплате. И пошто је у изградњама Београда учествовала цела периферија, то је право да и она има иста права, кад већ има исте дужности у плаћању.

Ова ствар, по моме мишљењу, не би требало много да се дискутује, и ако би било угодно да се изнесу све муке и патње периферије, као што је на пр. нарочити случај са Пашиним Брдом и Душановцем, где деца морају да иду боса у школу. То је грех, али таквих случајева има много. Сматрам да би грађани периферије могли дати обавезу на зајам, ако би се тражило за изградњу периферије с тим да се Општина постара да се тај терет пропише у закону и да га плаћа цео Београд сразмерно. Најбоље би било да ка подизању Београда, као престонице сарађује и учествује цела држава, јер терет у томе случају не би био већи од 2%.

Г. ЈОВАН ЗДРАВКОВИЋ

— Ако запитате све нас, који смо већином делегати других људи које ово питање интересује, да ли смо вољни да се извршују радови које сте ви пројектовали за извршење, добићете одговор да хоће. Исто тако ако питате да ли смо вољни да поднесемо и материјалне жртве око тога уређења, добићете одговор који више или мање гласи да хоћемо, али то све само уз једно „али“, које значи ово:

Све општине до данас радиле су на своју руку, саме, и никада нису питале грађане како да се ради и како да се то исплаћује. Сад, међутим, кад Општина нема новца за радове, ми смо позвани да будемо консултовани о радовима који треба да се изводе на периферији. Ту долази до оне пословице „где је танко, ту се и кида“. Кад се говори о грађењу центра, појављује се осећај неправичности, не антагонизма, да у тим теретима учествује и периферија, чија су имања сразмерно мале вредности, и мање од оне у центру. Тај осећај неправичности може да буде тако јак да несумњиво поремети основе које је Општина овде изнела.

Као хитну потребу поменули сте овде канализацију и изградњу улица и тротоара. Код питања канализације нисте апеловали на грађане, већ на против могу да констатујем да сте прећутно учинили изјаву да ћете канализацију изводити у својој режији и из својих средстава. Ако је тачно, она ја поздрављам такву изјаву. С друге стране користим прилику да вам као претставник једног краја, кажем, да се ми грађани у чуду питамо да ли у једној општини после рата није било никога да уреди питање изношења љубрета и измета на савременији начин, него што се то данас у Београду ради. А та-

ко се свакако ни у Турској не ради. Нећу да врећам Турску државу, али верујем да је то питање тамо савременије решено. Ваљда је највећи скандал који се може констатовати, тај, што се из Београда на данашњи начин износе разне фекалије. Апелујем на вас и целу општинску управу да то питање одмах и из својих средстава на неки други бољи начин реше. Читао сам у огласима паланака из унутрашњости, како се за изношење варошког ђубрета траже кола од дебелог цинка. Само у Београду то се врши у најгорим бурадима, што представља огромну заправу.

Што се тиче калдрме и питања учешћа грађана у изградњама, ја сам констатовао да се то питање појавило у моменту код општина није била у могућности да то сама уради из својих средстава. Грађани су вољни да приме извесан терет на себе, ако их за то питате, али она неправда, која нас буну, састоји се у овоме. Нико нема против економских и социјалних одредаба закона да се за калдрмисање улица и тротоара плаћа прогресивна пореза сразмерна вредности дотичних имања. Рачун г. Потпретседника није по принципу прогресије. Казао је г. Потпретседник да ће отплата дугорочна на једно имање са 15 м. лица бити око 10.000 дина. Међутим, ако позад тога плаћа има још много квадратних метара површине, онда није право да то имање плаћа само 10.000.— дина, већ треба да плати више. Због тога, водећи рачуна да се грађани не преоптерећују и држећи се правичног прогресивног оптерећења, могао бих у своје име рећи, да би се тај план могао спровести на начин који сам поменуо, т.ј. **према вредности дотичних имања**, не обзирајући се пред чијом се кућом улица гради, исто тако у центру, као и на периферији.

Г. БОРЉЕ СТОЈАНОВИЋ У ИМЕ ГРАЂАНА БУЛБУЛДЕРА

— Као претставник друштва за улепшавање Булбулдера, ја не могу овом приликом да говорим потпуно пуноправно у име мога краја, него ћемо ми после ове конференције одржати седницу нашег друштва и донети потребне закључке.

Моје је лично мишљење да се нико, ко правилно мисли, не може да буну против уређења центра. Центар треба и мора да се уреди, јер је он свих нас, целе наше државе. Питање је само пута и начина да се још догради оно, што до сада није урађено. У овом питању сматрамо да и од центра треба тражити онолико исто колико се од нас са периферије тражи за изградњу перифериских улица, јер је један наш уважени стручњак казао да и најбоље и најсолидније израђене калдрме за 15 година пропадају, што значи да бисмо ми тај дуг на 15 година отплатили и одмах за исти објекат у други упали. Интерес је баш и самог центра да се уреди периферија, у којој је данас блато и прашина и због тога легло заразе. Епидемија одатле полази. **Предлажем зато да се претходно наплате тротоари и калдрма од оних који већ то имају**, па да се с тим новцем, уз припомоћ других кредита настави рад даље ка периферији.

ПРЕТСТАВНИК ДРУШТВА ВОЖДОВАЦ

— Као делегат друштва за уређење Вождовца, могу да поздравим лепу идеју Господа из Општинског Суда. Али уједно одмах морам рећи да је та идеја тешко изводљива, у колико се тиче нас са периферије, за које се каже да нисмо у грађевинском реону. Ту скоро ударен је још један нов намет на крајњу сиротињу нашег краја, ситне занатлије и трговце. Због тога се ни ја сам не бих смео обавезати на плаћање тих трошкова, а камо ли људи који су направили мале кућице, само ради крова над главом. Има кућица од 10—15.000.— дина, од најгорег материјала, па кад би се њихови сопственици још оптеретили са по 10.000.— дина трошкова за калдрмисање, шта би од њих било! Доцкан је дошла та идеја да грађани улице изграђују. Слажем се дакле са г.г. предговорницима, Вучковићем и осталим, и молио бих г. Потпретседника да код Суда буде тумач наше молбе, да се у будуће води рачуна и стави до знања богатим на Вождовцу, да претходно калдрмину улице, постане канализација, осветљење и водовод, па тек онда да своје плацеове парцелишу и сиротињу продају.

ПРЕТСЕДНИК ДРУШТВА „ПЕТАР МРКОЊИЋ“

— Као делегат друштва „Петар Мркоњић“ захваљујем на лепој идеји и иницијативи општинској. Чудно смо доста говорника и сви су готово казали једно исто. На жалост, ствар са предграђем Петар Мркоњић стоји сасвим друкчије, пошто је ово најсиромашније предграђе, створено 1925. г., под врло тешким приликама и са сиромашним светом, који ради у Београду, а чак тамо станује. Држим да нема више од десеторице међу нама који знају где се то предграђе налази. Његове су тешкоће велике, прво зато што се оно налази на тремећи трију атара: Београдског, Кумодрашког и Мало-Мокролушког, те је тиме то предграђе подељено на три општине. Али је само Београдска општина изишла у сусрет и то још онда кад нисмо били у Београдском атару. Друга је тешкоћа у томе, што су сопственици имања на Душановцу гледали да приликом парцелације улице буду што мањих површина, због чега сада имамо улице широке само 6 метара, тако рећи стазе. Трећа је тешкоћа што имамо тротоара у дужини само 500 м., а калдрме у опште немамо.

ПОТПРЕТСЕДНИК Г. Др. СТОЈАДИНОВИЋ

— Можете с правом претпоставити да Господа не само знају, него и да искрено саучествују у нашој невољи. Са тих разлога нарочито с обзиром на опшност дискусије, ја вас молим да излагање сведете на конкретне предлоге.

Г. КАРА-МАРКОВИЋ

— Господо, треба да се зна како ћемо ми да извршимо одлуку ако би сви на то пристајали. Јер ако ја пристајем, не мора исто да буде и за онога са леве и десне стране од мене. Зато је важно да се ствари уреде законом.

Г. ДУШАН ЈУРМОВИЋ, ЗА СПОРТ КЛУБ

— Ово калдрмисање треба да се изврши из истих средстава, којима је извршено калдрмисање центра, у

толико пре, што периферија даје 70—80% општинских терета, а центар је од увек био фаворит. Не желим да вређам, али су општинске управе криве што се Београд овако шири и што се насељавао како је ко хтео, тако, да сада треба милиони за његово уређење. Београд се мора уредити не само ради нас Београђана, већ и као наша престоница, ради целе наше државе. Општински суд очекује помоћ од својих грађана. А прва помоћ коју смо ми дужни да му дамо јесте морална помоћ. Пошто су потребе велике, а средства мала, мора се на крају крајева катити да морамо примити на себе намете, да морамо Београд уредити. Тај намет мора тако да се спроведе кроз закон, да обавезе буду једнаке и процентуално распоређене сразмерно уређењу дотичних крајева и наших имања. Желео бих да напоменем да ова гаранција односно оптерећење не сме бити краткорочно, већ би се могло дозволити једино на дуги рок отплате.

Г. ЛЕКИЋ, ПРЕТСТАВНИК ЧУКАРИЦЕ

— И ја сам дошао са члановима управе нашег друштва да узнем учешћа у дискусији по овом питању и да са своје стране помогнем колико је могуће да се дође до солуције и једног начина који би ми грађани могли да примимо. Као и остали, морам и ја одмах да кажем стање нашег краја. Чукарица је веома сиромашно предграђе насељено највише сиромашним сталежом. Куће су тамо обичне у вредности до 30.000 дина, па би ово оптерећење ново, за калдрму, износило готово половину вредности тих имања. А то је немогуће. Наше је стање тешко и због тога што ми нисмо могли много да урадимо ни кад смо били засебна општина, и кад смо материјално боље стојали. То је отуда што нам је Београдска Општина, због преких потреба, стварала немогућност да наш крај очистимо од блата, јер нам је стало због тих потреба раскопавала поједине крајеве.

Господе, ми треба да утврдимо план. Постоји мишљење да се напусти изградња улица и да се остане само код изградње тротоара. А питање изградње улица није данас баш толико вентилирано да ми можемо дати детаљнија објашњења нашим члановима и грађанима. И ми смо мишљења да ту изградњу треба извршити на пропорционалан начин оптерећења и то не по величини имања, него по величини вредности имања. А пошто се стало на гледиште да у томе треба да учествује и центар, што би било најправичније, онда он треба да поднесе и највећи део терета, па редом до крајње периферије, која би била оптерећена са минимумом. Тражи да се ствар одлучи правично.

ПОТПРЕТСЕДНИК Г. Д-р СТОЈАДИНОВИЋ

— Слободан сам напоменути вас да није циљ ове конференције да ми утврђујемо детаље нити да се подгласавамо. Дискусија је вечерас била веома озбиљна и свестрана а било је, као што видите, доста додирних тачака. Само је немогуће вршити прегласавање. Овде треба да се чују мишљења појединих претставника а остало ће се учинити на меродавним местима у духу наших жеља и потреба.

Г. ЧЕДОМИР МАРКОВИЋ, ПРЕТСТАВНИК ДРУШТВА П. МРКОВИЋА

— Поздрављамо леп гест Општинског Суда, у толико више, што се Суд интересује и за нас малишане који тек сада потпадамо под Београд. Молим да се надлежни заинтересују да и наших неколико улица уђу у грађевински реон, како бисмо заиста осетили да смо и ми потпади под Београд. Наше је удружење, удружење Петра Мрковића. Што се тиче опорезивања, сматрамо да би га требало вршити по скалама. Не би било право да ми са имањима, чија вредност износи 30.— дина по м², плаћамо исто онолико, колико и сопственици имања у Власној улици. То, поред најбоље воље, ја не могу да платим. Периферији не треба дати за сада модерну калдрму кад је она не може да плати. Она је задовољна и са оним камењем које се баца, односно које се сада не баца, јер ми је речено да је предузимач дужан да то камење купи. То је први случај да сам чуо да се ништа не баца. Општина има камење, које може да послужи, на пр. оно код „Гргеча“, па бих молио да нам се то камење да за калдрму, која нас на тај начин неће много коштати.

ПОТПРЕТСЕДНИК Г. Д-р СТОЈАДИНОВИЋ

— О томе ја бих Вас молио да учините представку Суду па ће Вам се тамо изнети у сусрет. На овој конференцији не треба да улазимо и у та питања за које је општински Суд надлежан.

Г. ДУШАН ЂОРЂЕВИЋ, УПРАВНИК ШКОЛЕ НА ДУШАНОВЦУ

— Пред нама је експозе Општинског суда, у коме у главном и скоро до детаља разрађена идеја и теоретски, а чини ми се довољно и технички, о калдрмисању периферије. Мени је тај експозе у толико милошћу што у њему видим отвореност, и ако хоћете још и категоричност. Г. Потпретседник објаснио је поједине насусе и говорио је отворено, јасно и искрено, да у случају да се евентуално овакав предлог не би код нас примио, да калдрмисање периферије не би могло да се оствари још за дуги низ година. Због тога ми са периферије морамо промислити, да ли ћемо калдрму добити што пре па макар и скупо, или доцније а јевтиније. По моме мишљењу, као сопственик имања и управитеља школе, која броји 1009 ученика, друштво кога ја претстављам — Душановац — безусловно мора да прими ове услове. Наши грађани подигли су школу, али су се наша деца давила у блату и било је случајева свакидашњих да су наставници долазили боси и преносили ђаке. Ја сам онда дошао на идеју и позвао родитељско веће и казао да ћемо изгубити децу ако не направимо тротоаре. За један сат илао је преко 5.000 дина, па смо с тим новцем направили 220 м. пролаза. У толико је лакше то постићи, кад је рок од 15 или 20 година, и држим да овај предлог није странна ствар. Она господа која су говорила против предлога, мора да имају нечег тврдог под ногама, кад очекују асфалтску калдрму на пр. за Небојшину улицу, док ми из блата не можемо очекивати ништа друго, до само тврде подлоге. (Пљескање).

Г. ВУКАШИН ПЕТРОВИЋ, ПРЕТСТАВНИК ДРУШТВА „КРАЉИЦЕ МАРИЈЕ“

— Наш је крај предграђе Краљице Марије и кроз овај наш крај пролази Авалски друм, који се асфалтира и на који се бацају милиони, док поред њега остају улице од блата. Велика и паралелна улица са овим друмом, то је Павина и има три школе: школу предграђа Краљице Марије, Жандармериску Школу и Школу на Вождовцу. Имамо 1.000 школске деце. Потребно је неопходно да се изведе какадрма. Али се позивају грађани то да плате. Само кад то није учињено са центром, не треба да се чини са периферијом. Тротоари се морају платити. Наш крај треба да уђе у грађевински реон, и да добије новац из Државне Хипотекарне Банке. Ушли смо у трошарински реон, па нам дајте и грађевински да бисмо уредили наша имања.

Г. БЛАГОЈЕ НЕДИЋ

— Ја бих требао да говорим као грађанин са Дорћола. Говорићу као кућевласник да су наше прилике тако тешке свима. Један мој пријатељ звао ме је на весеље пре 5 година кад је купио кућу. У години 1930. био је сав срд. Видео сам га пре месец дана расположеног и упитао шта има новог. Каже, да је продао кућу и да је због тога сав срећан. Прилике су у Београду тако тешке, да се Београд расељава. Уверavam Вас да ће Београд по новом попису имати 30.000 становника мање. А периферија у Београду муку мучи. Она се дави тамо, а ми се давио овомо у центру. Чуо сам још да ће се плаћати бански прирез.

Потпретседник г. Д-р Стојадиновић: То је обласни прирез, који је уступљен Београдској општини. Он се плаћао и раније.

Г. Благоје Недић: Две се рибе на ватри пекле, једна другој нису веровале. Има једна маса која и у центру пати. Ја плаћам 30.000 дина, воде, коју кираџије не плаћају. Чули смо учитеља како пати са децом. Општина није у стању да нас помогне. Тражи се наша изјава да на општински предлог пристанемо. По томе рачуну треба да платимо 15.000.— дина, за изградњу улица, а према лицу имања од 15 мет. Ако се тражи изјава, даћемо је, али не сви. На крају ће испасти овет све на Општину. Зато скар Општина одмах узме у своје руке.

Ми смо отишли 10—15 км. у ширину. Ако се не опашемо и ако се не стави граница реона, не може се ништа урадити. И Општина сама треба о томе да води бригу, а најпре да почне са штедњом, јер има

ствари које су по грађевинском плану луксуз. На пр. треба да се види парламенат у правој линији и због тога многа имања треба сећи. Тако исто треба да се сече „Балкан“ и плати 10.000.000 динара да бисмо преко пута имали терасу. Хоћу да Београдска Општина представи Краљевској влади, да је Београд престоница целе Југославије, и да тај порез плаћа цела држава. Општина нека уреди оно што је законом прописано, а то су тротоари јевтини, са којима ћемо бити задовољни, па кад нам држава буде дала новац, можемо имати толико капитала, да уређујемо Београд.

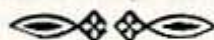
НИКОЛА ДЕСПОТОВИЋ, ПОТПРЕТСЕДНИК ДРУШТВА „СЛОГА“

— Као потпретседник хуманог друштва „Слога“, (Кара-Бурма), могу да кажем да је Кара-бурма према осталој периферији још млада. Насељена је општинским служитељима. Имања су узета на отплату и нису могла да се отплате, јер немају тапија. А кад немају тапија, не могу ни да се задуже. Због тога молимо Општину да нам се изиђе у сусрет колико се може, бар са турском какадром.

ПОТПРЕТСЕДНИК Г. Д-р СТОЈАДИНОВИЋ

— Господо, ја Вам у име Суда топло захваљујем на пажњи коју сте указали Вашим учешћем и начелном дискусијом о питању које је толико важно и засеца уопште интересе наше и Београда. Ја сам лично усхићен озбиљном дискусијом као и вашим интересовањем за општу ствар. Верујем да ћемо ми на основу Ваших мишљења, предлога као и напомена уопште моћи да наставимо рад у започетом правцу. Сва конференција са тако великим бројем грађана испала је преко сваког очекивања. Надам се да ће из вечерашње хармоније моћи да никне и предлог за најбоље решење овога питања. Молио бих при крају да нам, после одржаних скупштина са грађанима својих крајева, поднесете и писмене претставке, образложене и начелне, као што је била и данашња дискусија, па ћемо ми у вези Ваших излагања овде и тих писмених захтева које ћете нам предати наредно, видети шта би све требало учинити да се стање измени на боље. Главно је да смо једно занемарео питање кренули са мртве тачке. Удруженим снагама ми смо добијали битке у оним критичним данима а кроз слогу и љубав остваривали најтеже задатке. Верујем да ћемо на исти начин решити и велики проблем Београда.

Конференција је закључена у 21 час у вече.

Београд престоница нове државе Србије

-- (Педесет година из историје Београда) --

(Наставак)

Пашу је овај злочин јаничарски јако наљутио, јер он никада није хтео да дозволи да се обнове стари нереди. Стога посла војску од 600 војника да јаничаре казни. Међутим ови су се докопали Шапца и у његовој се тврђави затворили. Тада пашина војска опседе град. Вође јаничара су успеле да се Савом спасу у Босну. Због овога пак хаџи Мустафа паша нареди те 27 ухваћених јаничара буду обешени на пијаци у Шапцу. Овакав поступак пашин нагна јаничаре из Београда те се прибаше, тајно изабраше себи старешине и позваше Базван Огла да нападне на Београдски Пашалук и збаци Мустафа пашу. А нема сумње овакав рад хаџи Мустафа паше изазвао је противу њега велику мржњу у Пазван Огла и његових јаничара. Стога је он опет, у тајном споразуму са својим присталицама у Београду, почео спремати напад на Београдски Пашалук. Извештен о овоме београдски паша је морао да скупи већу војску да би одбио овај напад. Стога је позвао нахијске кнезове у Београд и објаснио им је чега ради мора да повећа порезу (дотле је била 7—8 гроша а он је хтео да повећа на 16—18 гроша полугодишње од мушке главе). Кнезови су поменули пашу, да су и садашњи порези народу доста тешки и да народ никако није у стању да поднесе друге, нове, терете. Кнезови су признали оправданост пашиних навода за повећање одбране земље и додали су да би они могли да даду онолико војске, колико паша хоће, само да пореза остане по староме. Хаџи Мустафа паша је усвојио овај предлог и одредио је број војске колико му треба од „раје“. Наредио им је да војнике одреде и на његов позив доведу у Београд. Кнезови су се тада посаветовали и одредили из сваке нахије број војника којима ће паша дати оружје и муницију и отишли су у своје нахије. У новембру 1800 год. доиста нападе Пазван Оглу са јаничарима и крџалијама на Београдски Пашалук и заузео

Пожаревац и Ђуприју. Паша позва српске нахијске кнезове да доведу војску и они је доведоше у Београд. Над њом је, у пашиној војсци, заповедао кнез београдске нахије Станко Арамбашевић (из Великог села, београдске нахије). Српска народна војска се делила на чете под четовођама (чето-башама) као Алекса Ненадовић, Илија Бирчанин и др. У овој се војсци помиње као старешина и Кара-Ђорђе Петровић из Тополе (у Јасеници). И Срби и Турци, заједнички, одбише Пазван Оглу и гонили су га чак до границе Видинског Пашалука (до планина Мироча, Дели Јована и Стола). По том су се Срби разишли кућама али су понели собом и оружје.

То је, зацело, јединствен пример у историји турске државе да господари Турци позивају своје робове, „рају“, да бију друге Турке. А ово је оснажило „рају“ да буде отпорнија према својим господарима; многи су почели носити собом и оружје а то им је удвостручило храброст.

Многи су у овој борби с Турцима Пазван Оглу-а од убијених дошли до плачке оружја, одела и новаца.

Да освети свој пораз Пазван Оглу се опет, после неког времена, спреми на Београдски Пашалук. Београдски паша је опет послао војску од Турака и Срба под својим сином Дервиш бегом. (Крајем октобра 1801. год.).

Ту су прилику улучили београдски јаничари, напали изненада и заузели варош Београд и неке магацине. Хаџи Мустафа паша се тада затворио у горњи град. Док су јаничари прибрани и уредили своје чете за напад на тврђаву, прошло је шест дана. За то су време добили у помоћ још крџалија а неке им је послао и Пазван Оглу. Напали су на пашу у горњем граду али тврђаву није било лако освојити. Паша је пак одмах послао гласника своје сину да се одмах с војском врати у Београд. Он је одбијао нападе али није имао довољно ни барута ни олова. За време ове

борбе неко је показао јаничарима улаз у водоводни зидани олук, испред тврђаве (сада на Малом Калемегдану) те су неки јаничари продри кроз њега у град, побили војску око једне градске капије и отворили је. Кроз њу су сада јурнули јаничари и завладали горњим градом. Хаци Мустафа пашу су заробили и приморали га да напише писмо за свога сина Дервиш бега у коме му наређује да војску распусти и сам да оде у Ниш и ту да чека друго наређење шта има да ради. Ово су писмо јаничари послали по свом поузданом човеку Дервиш бегу пут Смедерева, јер су били дознали да се он враћао Београду. Гласник је срео Дервиш-бега близу Гроцке, и предао му очево писмо. Дервиш-бег је поступио по писму свога оца и отишао је у Ниш.

Међу овим јаничарима у Београду истакле су се као вође четворица и назвали су се дахије. Ови су донели одлуку да убију Мустафа пашу. У ноћи 27 децембра 1801. год. дахија Кучук Алија је паши одсекао главу.

Тако дахије постадоше господари Београдског Пашалука као што је и Пазван Оглу то био у Видинском Пашалуку.

Дахије пашалук поделише на четири дела и почеше из Београда сваки у свом делу управљати по својој вољи и своме нахођењу. У своје области послаше своје кабадахије (мале дахије) буљукбаше и субаше а са њима јаничаре и крцалије.

А да би се показали верни султану, као да нису његови одметници, известили су га да су хаци Мустафа пашу убили због тога, што му је био неверан и што је више волео „џауре“ него праве Турке и замолише га да им пошаље другог пашу. И ако је турска влада у Цариграду знала да је дахијска управа у Београдском Пашалуку одметање од султана, ипак је султан послао свога пашу. И кад је нови паша (Хасан паша) дошао у Београд, дахије су му дали онолико власти колико су они нашли за потребно. Паша је живео у горњем граду али под надзором дахија.

Да би се могли бранити и одржати у власти дахије стадоше прикупљати под најам нову војску све саму сиротињу из Албаније, Румелије, Босне и других крајева. За издржавање — плаћање — ове војске, као и за своје издржавање, дахије су порезу повећали.

Самоуправа која је дотле у нахијама постојала по ферману од 1793. год. била је готово укинута. Настала је насилничка и тиранска владавина каква је у Београдском Пашалуку била пре Свиштовскога мира.

Кад ова сиротиња, нова војска, ступи у дахијску службу и дочепа се власти, стаде глобити народ и отимати све што јој се допадне слушајући верно само своје господаре. Брзо се оденуше у свилу и кадифу, у одело извезено златним и сребрним гајтанима, са скупоченим оружјем у силајима (кожни по-

јаси). Али због овога давања се народна беху скоро удесетостручиле.

Исто тако су по селима били распоређени и извршиоци дахијске врховне и судске власти субаше, такође из реда јаничара или оне сиротиње — најамника а дотадашње кадије (судије) изгубише своју власт. И ови су чинили насиља каква је ко хтео: нису остављали на миру ни веру, ни обичаје ни част појединих породица.

По већим селима дахије су створили ханове за седиште ове своје војске, што је била и као нека турска посада за застрашивање „раје“. Под заштитом тих самовољних господара у Београдском Пашалуку појавише се у неким селима самовласни баштинари — читлук сахибије — којих дотле није било. Они се силом своје власти наметну за господаре и спахијама и сељацима дотичног села. Сељаци, „раја“, морали су давати и овим новим господарима колико и спахијама, а често и много више. То није било право ни „раји“, што даје разна давања двојници господара, ни спахијама дотле јединим господарима спахилука, јер се тиме смањивао њихов део. Ко би се од спахија успротивио овом новом господару, протериван је био са свога спахилука.

После благе и паметне управе хаци Мустафа паше, овакво стање Срба, „раје“, беше врло тешко и незадовољство се у народу противу дахија увећавало из дана у дан. Кнезови су доносили порезе дахијама у Београд али су доносили и поруке од народа да је више давати не може, јер нема.

И дивна, величанствена, наша народна песма „Устанак на дахије“ описује врло лепо и верно ово предавање скупљене порезе од народа. Долази у Београду обор-кнез испод Медведника, предаје дахији Мехмед аги порезу у кесама са по пет стотина гроша. Дахија седи, прекрстио ноге на сицаду — ћилиму, прима кесе са новцем али хоће да их преброји а то му спречава обор-кнез Илија Бирчанин. Стога је Мехмед ага љут на Илију и у саветовању са другим дахијама, шта да ураде са „рајом“ кад је почела да се спрема на отпор, вели:

Док погубим Бирчанин Илију,
Обор-кнеза испод Медведника,
Ево има три године дана
Од како се врло посилио,
А кад нама порезу донесе,
Под оружјем на диван изађе,
Десну руку на јатаган метне,
А лијевом порезу додаје:
Мемед ага, ево ти порезе,
Сиротиња те је поздравила,
Више порезе давати не може.
Ја порезу започнем бројати,
А он на ме очима стријеља:
„Мемед ага, зар ћеш је бројати?
„Та ја сам је једном избројао!“

А ја више бројити не смијем,
Већ порезу у крај себе баћим,
Једва чекам да се скине беда,
Јер не могу да гледам у њега,
Он је паша, а ја сам субаша.

Да би повратили своје изгубљене приходе, а и султанову власт у Пашалуку, спахије се почеше тајно договарати са неким виђенијим Србима да дигну устанак и протерају дахије. Спахије су то радиле преко Кара-Ђорђа и Станоја Главаша у Шумадији и преко Алексе Ненадовића у Колубари а тражили су, преко својих пријатеља, помоћи и у Цариграду. Дахије приметише да се води неки договор између спахија, Турака, пријатеља хаџи Мустафа паше, и српских старешина и да се то све води из сусредних крајева под Аустријом, где је било и доста избеглица из Србије.

Крајем 1803. године једно писмо обор-кнеза Алексе Ненадовића, упућено аустријском мајору Митезеру, у Земуну, било је ухваћено и предато дахијама. Писац овога писма излагао је поменутом мајору тешко стање народа и Турака спахија и нагласио је да Турци и Срби раде заједнички противу дахија. Писац уверава мајора да ће ускоро доћи до борбе противу дахија и моли га помоћ у баруту и олову и за дозволу да им могу доћи и неки ифицири отуда у помоћ.

Народна песма памти да су се српски кнезови тајно састали у једном манастиру, саставили су и упутили молбу султану у Цариграду. Тужили су се султану: како су их дахије сасвим похарале, и већ у лику опасали, и како им све то није доста но им насрћу на душу, на веру и част; муж није господар своје жене, ни отац своје кћери, ни брат сестре. Па ако св нам цар, дођи и опрости нас насилника; ако ли нећеш а ти нам бар пошљи гласа да знамо па да нагнемо у планине или да скачемо у воду те да се подавимо. Султан „раји“ није могао да помогне али је дахијама припретио, ако се не окрену управљати друкчије, да ће на њих послати војску али не турску, јер се правоверноме жао тући са правовернима, већ војску друге вере и народа и да ће им бити како није било никада ниједноме Турчину.

На основу поменутог ухваћеног писма дахије су процениле своју ситуацију и да им од Аустрије неће доћи опасност, што је она била заузета у рату са Французима, но да се лако може народ, „раја“, због пљачке и насиља, да подигне противу њих.

Уплашени, да им прети опасност и из Цариграда и од самога народа у Пашалуку, дахије одлучише да поубијају све знатније народне старешине и друге виђеније људе и да тако онемогуће сваки покрет противу њих.

Кула „Небојша“ у доњем граду на Дунав, која се у Београду помиње скоро пре

шест стотина година, и сада је била сведок силе и обести дахија. У њој су се, вели народна песма, скупили на саветовање. Похватали су звезде у синије тепсије са водом, и један им је протумачио шта их очекује и рекао: „Вала, кардаш, добро бити неће“. У тој кули су они и донели поменуто одлуку о „раји“. И пођоше сваки у свој крај да ову страшну одлуку извршују (прве половине јануара 1804. год.).

Када би дахије или кабадахије дошле у село, кнез са сељацима је обично излазио у сусрет, да их дочекају, да им коње прихвате, одведу у штале а јаничаре, своје господаре, да почасте јестивом. Тако је дахијама било лако да похватају које су хтели. Хватали су тако, на превару, не само обор-кнезове и кнезове сеоске него и друге виђеније људе, виђеније било по јунаштву, по речитости или по богатству. Међу првима које поубијаше најважнији беху: Марко Чарапић из Белог Потока под Авалом; обор-кнез Илија Бирчанин из Суводања под планином Медведином; обор-кнез Алекса Ненадовић из Бранковине, код Ваљева; Хаџи Ђера, игуман манастира Мораваца (крај реке Љига); архимандрит Руфим из манастира Боговаће, испод Ваљева; кнез Станоје Михаиловић, из села Зеоке; кнез Палалија из Гроцке и многи други. За неколико дана седамдесет и две главе поубијаних Срба су донели у Београд и изложили испред дахијског конака. И овим излагањем глава хтели су да заплаше народ.

Тада су јаничари дошли у Тополу и по Кара-Ђорђа али се он од њих одбрани и побеже у шуму. А тада и многи други виђенији Срби (као Миленко Стојковић из села Кличевца, Јајинко Кати, из села Рогаче, Васа Чарапић из Белог Потока, брат од стрица убијеном Марку Чарапићу) побегоше у планине хајдуцима или беху тамо још пре овога покоља, јер је и њима била запретила опасност од дахија. Од хајдука у то доба беху најчувенији: Станоје Главаш (из села Глибовца) у Шумадији, у чијој је чети био и хајдук Вељко, и у Подрињу Петар Обрадовић „ђурчија“ и браћа Недићи.

Чим је Кара-Ђорђе отишао у шуму дошао му је хајдучки харамбаша Станоје Главаш са својом четом. Сељаци из околине, особито из Јасенице, огорчени због многих убистава, дошли су Кара-Ђорђу у великом броју. Сви су они говорили ако треба мрети, да умиру борећи се са Турцима да бар своје главе замењују. После десетак дана уз Кара-Ђорђа било је неколико стотина устаника. Кара-Ђорђе пође из села до села, поче тући Турке и палити њихове ханове, објављујући народу устанак без обзира на ранији договор са спахијама.

Ради коначне одлуке о започетом устанку јер су сви увиђали потребу да имају једно-

га вођу, сви се виђенији људи у Шумадији испунише на договор у селу Орашцу (прве половине фебруара 1804. год.). Ту решише, да се дигну на устанак и за вођу народног, за врховнога војда, изабраше Кара-Ђорђа из Тополе, који је као ранији фрајкорац, трговац и вођа чете ратника противу Пазван Огла био познат свему Пашалуку. А поред тога, он је био прихватио тајно спремање устанка са неким спахијама противу дахија и тиме се истакао међу првима у овоме послу.

Одмах после избора, Кара-Ђорђе посла гласнике знатнијим људима са порукама: да дижу народ на оружје, да жене и децу склоне у „збегове“, да друмове затварају, да ханове турске пале и да Турке бију и терају. Тако се устанак огласи на све стране у Београдском Пашалуку. У народу је владала велика узрујаност због сече кнезова и других виђенијих људи те устанак радо прихвати и ван Шумадије.

Уз Кара-Ђорђа су се одликовали у Шумадији (област између Мораве и Колубаре) Јанко Катић, Сима Марковић, Милан Обреновић, Васа Чарапић, Ђуша Вулићевић, који подигоше београдску, рудничку и грочанску нахију. А Младен Миловановић, трговац из села Ботунје (недалеко од Крагујевца), као богат човек, много допринесе ширењу устанка у Лепеници и Грузи.

Колубару подиже Јаков Ненадовић, брат убијеног Алексе, и Алексин син Матеја, а шабачку нахију до Дрине поп Лука Лазаревић.

Браничево (подунавље до планине Мироча и Дели Јована) подигоше Миленко Стојковић и Петар Добрић.

Овај последњи са Стеваном Синђелићем побуни и област око реке Ресаве.

Срби устаници су имали велике помоћи и услуге од своје браће преко Саве и Дунава, који су их снабдевали оружјем, муницијом и другим потребама. А из „Војне Крајине“ многи су тајно од аустријских власти прелазили и ступали у српске устанике као добровољци, и прости војници и официри.

Срби прво очистили су од Турака Јасеницу, затим Рудник и Ваљево. Дахије се почеше спремати на отпор. Дахија Фочић Мехмед-ага затражи помоћи од Пазван Огла. Дахија Кучук Алија беше се упутио Крагујевцу али

оде Јагодини, у сусрет помоћи. Баш у то време стиже у Јагодину, послат од Пазван Огла, Гушанац Алија са 1600 одабраних крџалија. Кучук Алија и Гушанац Алија су се ту састали. И док се Кучук Алија с војском утврђивао у Јагодини Гушанац је с крџалијама наставио пут и стигао је у Београд у помоћ дахијама. Кучук Алија није добро ни довршио утврђивање шанчева, а појави се Кара-Ђорђе са устаницима и приметну борбу. После дуже борбе устаници су победили Турке и Кучук Алија је једва успео да са нешто војске побегне у Београд.

Устаници у Колубари и Тамнави су напредовали. По заузећу Ваљева (марта 1804. год.) напали су Шабац и опсели га. Један део вароши су спалили и дахијске присталице су се повукле у град (тврђаву). Ту, при опсади Шапца устаници су употребили први топ. То је била једна црквена прангија коју је новосадски владика Јовановић дао да се преправи и кришом послао са муницијом и једним тобџијом. Старешине устанка су пак објавили, да им је тај топ послао сам цар и да ће ускоро стићи и други топови као и војници. Ти су гласови јако охрабрили устанике. Опсада Шапца је напредовала. Гранате из топа, којима се пучало на Шабац, и ако су биле мале, палиле су турске куће у самој тврђави. Уплашени Турци су затражили помоћи од зворничког паше и он им је њу обећао. Стога Јаков Ненадовић оде с војском према Дрини да их дочека и задржи а нареди да се опсада Шапца појача. По прелазу преко Дрине, Турци наиђоше на војску Јакова Ненадовића и приметну се бој (28. априла). Борба је трајала цео дан. Србима је нестало муниције и Турци су их победили. Међу осталима овде погибоше дотле гласовите хајдучке харамбаше браћа Недићи. Јаков Ненадовић је се са нешто војске повукао ка Шапцу. Али за време ове борбе код манастира Чокешине, Срби устаници су присилили Турке у тврђави у Шапцу на предају. Командант Шапца са својим јаничарима је по том отпутовао за Београд а Шабац је предат султановим Турцима али је у граду остао и српски одред војске ради одржавања реда. Турци, становници града, су се обвезали, да неће излазити у села и да ће варош држати отворену за трговину са околним селима.

(Наставиће се)

КУЛТУРНА ХРОНИКА

Д-р Марија Илић-Агапов

Изложба у Колу Српских Сестара

Завод за Унапређење Спољне Трговине, радећи у циљу унапређења домаће и кућне текстилне индустрије, приредио је под покровитељством Њ. В. Краљице у вези са нашим првим Свесокоским Слетом изложбу нашег народног везива, ношње и ткива. Изложбу је организирао на позив Министарства Трговине и Индустрије директор Загребачког Етнографског Музеја С. Бергер, који је задужио своју земљу ретко великим настојањем на пољу скупљања и очувања наше народне уметности. Ова лепа изложба, која је побудила највећи интерес, приређена је у колу Српских Сестара, заслужном женском друштву на пољу националног и хуманог рада. — Одлучујући се, где да смести ову изложбу, интуитивни дух директора Бергера указао му је на најбоље место: — Жене и народна уметност, заступана на овој изложби, тако су уско спојене, да се с овим симболичним спајањем изложбе народног везива с именом Кола Српских Сестара одаје у исто време дубоко штовање свим нашим народним уметницама, почињући од најстаријег доба, када још нисмо имали издиференцираних сталежа, па идући к добу наших дивних краљевских калуђерица Евгеније и Ефимије, које су у својој отменој осами, дубоко тугујући над народном трагедијом после косовске погибије, везле свилом „боли своје душе“ и предале своју нежну уметност народу као највернијој ризници.

На изложби упада у очи једна веома карактеристична околност: преминација приватне иницијативе. — Сви дивни изложени радови: мрке, светло-црвене, златне

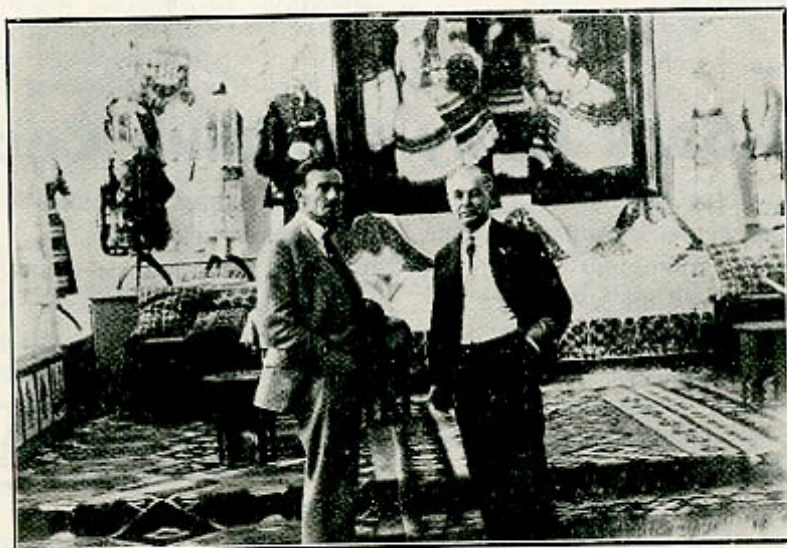
боје, сви дивни ћилимови и народна одела не сачињавају неку службену збирку, која је купљена за толико и толико стотина хиљада и више; изложба се напротив добрим делом састоји од целог низа појединачних збирки удружења и приватних лица, које су прикупљане и израђиване кроз године и деценије, тражећи од својих сакупљача максимум пожртвованости, истрајности, материјалних и моралних жртава.

— У приземљу, на лево и десно две велике собе; у десној су соби били смештени босански народни радови трију бановинских установа, сарајевске тканице веза, бега и ћилима. Управитељица тканице бега г-ђа Марица Прица, уредила је у овој соби прави мали вилински стан. Велика лутка у углу у укусној ношњи из околине Бања Луке придаје целој тој соби специјалну привлачност. У соби је и исток и запад и Персија и Турска, и Балкан, па ипак се све то слива у једну хармоничну целину. Висока, блештава жута мангала, ниски миндерлук украшен дивним јастуцима, ситни и велики предмети привлаче око и указују на фини отмени укус. Из речи г-ђе Прице види се, колико се и она борила да нарочито за време рата сачува прикупљено и поверено јој благо. „Кад сам видела“ — вели госпођа — „да нам Аустрија све носи, немоћна да се друкчије одупрем, ја сам настрадала пуна два велика сандука најређих предмета и у ноћи, као какав зликовац, закопала сам их до бољих народних времена!“..... — То је било доба, кад је Босна певала своју тужну песму: „Авај Босно сиротице клета!“, упорно гледала преко крваве Дрине откуд јој

се на концу морала родити слобода; то је било време, када се тако скупо плаћало свако културно настојања у крајевима изван Србије.

У соби на лево изложени су предмети Цавтатске удруге за унапређење везива и ткива, Женске удруге из Петриње и Загребачке удруге. Цавтатском удругом управља г-ђа Јелка Миш. Она на изложби седи поред своје велике збирке од преко 140 таблица, туђа за цео свет, сва у царству своје уметно-

Међу радовима Загребачке удруге истичу се дивни старински миље-и, кожнати предмети, модерне хаљине украшене народним везивом. Уз прозор поређано мноштво дечјих хаљиница. Мале беле хаљинице, које својом свежином привлаче свачије око. Загребачку је удругу оснавала гђа Жењка Франгеш, жена познатог уметника Франгеша, а и сама пореклом из старе племићке породице Копач, која је у свој посао унела и сву рафинираност

Претседник Београдске Општине инж. проф. М. Нешић, на изложби у Колу Српских Сестара са директором загребачког Етнографског Музеја, С. Бергером

сти, која нас преноси с једног до другог краја наше домовине, говори дивним дубровачким акцентом, акцентом некадашње јадранске републике, чији су трговци залазили у наше пајужније крајеве, доносили отуд разне народне мотиве, који су наишли на своју примену и у радовима становништва Дубровника, као и његовој околини стварајући тако дубоку и интимну везу.

Одељење Петрињске удруге води г-ђа Ирма Јурић. Уз дивне мараме, миље, стољнаке, који се налазе међу радовима те удруге, виде се и два дивна костима с богатим хрватским радовима. Један је ткан, а други везан. То су тако дивни и нежни модели, да овде није могуће не осетити онај велики уплив племства, цркве на које у својим чланцима о народној ношњи упозорје г-ца Милена Лапчевић, наш стручњак за народну ношњу и везиво. Петрињску удругу основала је 1908 наша позната јавна радница Злата Ковачевић.

својих предака. Удругом управља симпатична г-ђа Марија Пајер.

И остале све збирке ове изложбе дају довољно материјала за читаве студије. Ту су још особито занимљиве збирке Даринке и Љубице Малешевић, двеју госпођа из нашег Далматинског Загорја, које су се с много идеализма и пожртвованости одале скупљању народних мотива наших голих кршева и дале могућност зараде стотинама наших сељанки, спасавајући их на тај начин страшне немаштине од које пати наш народ у тим крајевима. У збиркама Кола српских сестара, Београдског женског друштва налазе се раритети, који задивљују богатством и отменошћу својих мотива и сведоче о свим оним разним упливима, који су прешли преко нашег народа и доказују његову велику способност одабирања.

У тим је радовима цела наша историја јуначка, велика, која је једнако примамљива и у свом најсјајнијем Душановом добу, као и у доба цара Светитеља. Није могуће овде не одати нарочито поштовање Колу српских сестара, које је на националном пољу, на гољу нашег ослобођења и уједињења стекло та-

ко велике и признате заслуге. — Помажући наше четнике по Јужној Србији, госпође нису заборавиле и на ово наше велико народно благо. У том горњем спрату изложбе, посетиоц мора на час застати, толико је тамо мноштво предмета, који привлаче око, немоћно да у једном маху обухвати све и тражи детаљ заустављајући се на великој слици сликара професора Ванке, која приказује један од најзначајнијих момената сељачког живота — оснивање нове породице! У средини стоји млада свечано искићена, око ње неколико

века, своју огромну збирку, која данас сачињава претежни део нашег највећег Етнографског музеја — Етнографског музеја у Загребу — ретки културни споменик, коме се диви цео свет, који је данас главни извор за проучавање читаве наше етнографије!

Бергер се већ у детињству, у свом малом месту Мнешеце интересирао за народну руковорну уметност. Син трговца, он се и сам посвећује трговини. Преселивши се у Хрватску, он најпре долази у Славонију и тамо гледајући једном на Духове дивну процесију се-

Босанска соба

фигура, које свака имају своју одређену функцију. На слици стоји написан текст нежне народне пригодне песмице:

„Тичек нам попева у Јаворском граду
Нутри нам наплечеју Девојчицу младу
Белу и чрлену какти Јабучицу,
Тиху и мировну, какти грличицу,
Тенку и високу кано коноплицу
Медна уста има како Јагодица,
Црнега погледа какти Трнулица,
Дробнега похода какти Голубица,
Сретен Јунак буде кију љубил био
Још срећнији буде кију вузел буде.”

У сали је и г. директор Етнографског музеја у Загребу, С. Бергер, који је својим неизмерним заслугама на пољу очувања и пропагирања словом и делом наше кућне текстилне индустрије стекао огромне заслуге. Г. С. Бергер, човек, који и данас у својој седамдесетогодишњаци није ништа изгубио од своје дирљиве, заносне љубави према народу, родом је Словак. Читавим својим животом и радом он сећа на оне велике богате људе, за које се мора рећи: Хвала Богу, да су били богати! — Од његова богатства је живео цео један крај, он је помогао стотинама људи, упослио их и на крају поклонно целом народу оно што је скупљао кроз преко пола

љака и сељанки у народним ношњама, стара га љубав према народној уметности толико окупала, да јој се он предао свом својом уметничком душом и свом окретности човека, коме је његова раса уз уметничке способности и неупоредиви трговачки таленат. Он се одаје прикупљању народног везива настојећи у исто време, да народну уметност подигне на степен народне привреде. Будући већ веле-трговац-манифактуриста у Загребу, чија кућа ради с највећим кућама света, он шаље наше народне радове по целом свету, са великом организаторском способношћу приређује једну за другом цео низ изложби, које су много допринеле познавању нашег народа, наше народне психе, његових уметничких способности и његовом економском напретку. — Његова 1 изложба, приређена у Минхену 1895, била је читаво откриће; као што су некад: браћа Грим, Гете, Вук открили Европи наше велико народно благо — дивне народне песме —, он упознаје Европу са не мањом уметношћу, с дивним ручним радовима наше сељачке жене, у које је она као и Јефимија свесно и несвесно уткивала све своје душевне емоције, стварајући дивну хармонију фигура и боја о којима је на Минхенској изложби говорио познати немачки сликар Лембах:

„Да уметник живи и двесто година, ипак

Београђанка — питомица Кола Српских Сестара у народној ношњи из околине Београда (стара београдска ношња)

не би могао створити ове дивне симфоније боја!"...

Од 20 сељанки, које су у почетку радиле за Бергера на народном везиву, број се попео на 3.000; — 1910 год. Бергер приређује своју познату изложбу у Паризу и ту коначно задобија све најпомодније париске, енглеске, америчке куће од којих му стижу наруџбе

за наруџбом. Наши народни мотиви, народне шаре продиру и продају се по целом свету. Од једне једине бордуре с народном шаром продано је за цигле 3 године 4.000.000 метара, док је на том послу било запослено преко 1.800 особа.

Бергер се непрестано и доказујући на надлежном месту потребу подупирања народне кућне индустрије, г. Бергер једним великим родољубивим гестом поклања 1903 и 1905 држави прве своје две збирке за обртни музеј, а 1918 поклања и своју претосталу огромну збирку држави и тим ствара наш Етнографски музеј у Загребу, у коме је заступљена народна уметност из наше целе државе и свих славенских народа.

Вредност ове збирке је толика, да — како смешећи се вели г. Бергер — кад би је данас требало набавити, онда би набавна свота износила више „нег цела ратна оштета, што је Немачка за 50 година мора платити целом свету“.....

Труд и љубав једног јединог човека учинили су чудеса, његов пример нашао је одјека, створио је: Петрињску, Загребачку удругу, низ приватних лица, која — као госпођа загребачког адвоката Могана — стварају своје приватне збирке и својим господским становама доказују, да њихово украшавање нашим народним везивом задовољава најфинији естетски укус. Ново настојање нашег Министарства трговине на подупирању наше кућне индустрије поздравио је директор Загребачког Етнографског Музеја с највећим заносом. Он верује у развој те индустрије, јер се потражња само повећала, а није пала. „Београд може створити много“ — вели господин Бергер — „а највише помоћи треба очекивати од Кола српских сестара“. Директор загребачког Етнографског музеја с дивљењем го-

Један кутак изложбе са Ванкином сликом

вори о прегалашком раду госпођа из Кола српских сестара и изјављује, да је видео много женских удружења, али да је ретко где сусрео толики број жена из најотменијег друштва, које би за социјални рад имале толико љубави и воље.

И ако после дуге борбе, дело г. Бергера крунисано је великим успехом, он је створио једно велико дело, које привлачи посетиоце из целе земље, к њему долазе стручњаци и љубитељи народне уметности из целог света; и ако већ у високим годинама, господин Ђе Бергер умети и даље стварати и радити на корист нашег народа, који га сматра својим, као што и он ову земљу, за коју је увек радио, сматра својом!

Радостан излази посетиоц с изложбе народног везива и ткива, док на зиду мирно виси Ванкина слика пуна наше дивне народне симболике и поезије.....

*

И ако је већ прошло доста времена од онога доба, кад је образована ћерка господара Јеврема, брата кнеза Милоша, прва међу србијанским женама заменила народну ношњу модерним европским оделом, а наш Пијемонд — Шумадија дала у својој ношњи општи

израз новом добу и постала и на том пољу претеча, реформатор, ипак још и данас београдским улицама промичу старе београдске госпође у отменој градској ношњи, која на себи прикива око сваког странца; костими из околине Београда још су увек, као и некад пуни старе лепоте, но време иде и побеђује старине.....

Поздрављајући настојања нашег Министарства Трговине у подупирању наше кућне текстилне индустрије, приватну иницијативу, која је на тако леп начин дошла до израза на овој изложби, мора се исто толико пожелити и пун, снажан развој и напредак наших постојећих државних етнографских музеја, Београдског, који ће ове године славити тридесетогодишњицу свог опстанка, Загребачког и осталих, подвлачећи потребу што хитнијег стварања етнографских одељења у нашим градским музејима, са изразито специјалним задатком прикупљања старе градске ношње и ношње градске околине.

Међу многим отменим посетиоцима, посетио је изложбу народног везива, ношње и ткива и Претседник Београдске Општине, инж. г. Милан Нешић, чија је посета код свих излагача изазвала искрено задовољство.

КОМУНАЛНЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

ПИТАЊЕ ЗАЈМА ГРАДА ОСИЈЕКА.

У питању зајма града Осиека, које већ дуже времена стоји отворено, наступно је извештај претресу.

На име, до скоро су преговори о зајму поглавито вођени на основи финансијске трансакције, којом се предвиђало издавање под закуп градске електричне централе и експлоатације градског електричног трамваја.

Међутим, ту скоро је одржана заједничка седница финансијске секције општинског одбора и посебне секције за питање зајма, на којој су претресане четири најугледније понуде, и то понуда „Прве Хрватске Штедионице“ за чисто амортизациони зајам и понуда три страна предузећа (од којих једно шведско) у вези са издавањем под закуп централе и трамваја. На седници је одлучено, да се закључи чисто инвестициони зајам, а да се централа и трамвај не издају, већ задрже и надале у општинској експлоатацији. Ова ће се одлука поднети на одобрење пленуму општинског одбора. Ако пленум усвоји то гледиште, по садашњем стању ствари највише има изгледа да ће се зајам закључити код „Прве Хрватске Штедионице“. Са општег национално-економског гледишта свакако би требало поздравити закључење већег комуналног зајма код таквог угледног домаћег завода, прво са гледишта развоја нашег домаћег банкарства, а затим и с тога, што би камате у том случају остале у земљи.

БУЏЕТ ПАКРАЦА.

Општински одбор трговишта (варошице) Пакраца ових је дана усвојио нацрт буџета за тек. годину. Целокупни расходи су дин. 1,114.624.—, целокупни редовни приходи дин. 690.661.— Вишак расхода у дин. 423.963.— покриће се општинским прирезом на непосредне порезе од 91%.

ВРЛО ПОХВАЛНА ИНИЦИЈАТИВА ГРАДА ЗАГРЕБА.

Финансијска секција загребачког општинског одбора донела је ових дана одлуку, коју треба најтоплије поздравити са гледишта интереса наше привреде и која и опет доказује, у коликој је мери претставништво друге престонице Југославије свесно задатака једне савремене општинске управе. На име, финансијска секција је одлучила да одобри из општинских сретстава доста замашан кредит, који ће

се, уз сарадњу загребачких стручних пољопривредних установа, употребити за помагање гајења извесних врста поврћа у Далмацији, које се у Загребу много троше, а без праве потребе у велико увозе из иностранства. За сваку је похвалу иницијатива, која доприноси да нађе више рада и зараде нашој дивној Далмацији, а умањује наш привредни трибут иностранству.

ОСЛОБОЂЕЊЕ ПОРЕЗА ДРУШТВА „ДАЛМАСИЈЕН“ И ДАЛМАТИНСКЕ ОПШТИНЕ.

Познато је да је посебним законом велико француско индустријско друштво „Ла Далмасијен“, које је преузело предузећа бив. италијанског друштва „Суфид“ ослобођено свих државних и самоуправних дажбина. Тиме су шибенска, сплитска и још четири друге далматинске општине на прирезима и таксама од предузећа тога друштва изгубиле редовних прихода за неких 2,4 милиона динара годишње. Држава им је по буџету 1930./31. год. одредила за то накнаду од 1,8 милиона. Сад је Приморска Краљ. Банска Управа предузела на надлежном месту успешне корак, да им се надокнади и остатак укупне суме изгубљених прихода.

БУЏЕТ ГРАДА ОСИЈЕКА.

Г. министар финансија одобрио је буџет града Осиека за текућу годину.

ПИТАЊЕ СТАНОВА У МАРИБОРУ.

Коначна ликвидација закона о становима изгледа да се у Марибору осетила знатно јаче по у другим већим градовима Југославије. Општина је била принуђена да извесном броју деложираних породица уреди привремена смештишта под сводовима државног моста. Сад се хитно ради на коначном смештају тих бескућника.

СМАЊЕЊЕ ГРАДСКИХ ПРИРЕЗА У В. БЕЧКЕРЕКУ

Општински одбор града В. Бечкерек одлучио је после дуже дискусије да смањи градске прирезе од 115% на 100%.

МОДЕРНИЗИРАЊЕ ПОЖАРНЕ ЧЕТЕ У АПАТИНУ.

Општински одбор града Апатина, сасвим правилно судећи да га постојање одличне добровољне ватрогасне друштине у месту ослобађа тешког буџетског терета држања општинске пожарне чете, решио је да

са своје стране допринесе модерној опреми добровољне ватрогасне дружине. С тога је општинска управа набавила за добровољну пожарну дружину модерну аутомобилску танк-пумпу марке „Пух“, која хвата 20.000 литара воде, која може да се напуни за 4 минута, а баца млаз воде до висине од 30 м. Пробе са новом танк-пумпом дале су одличне резултате.

ОДОБРЕНА НОВА ЉУБЉАНСКА ТРОШАРИНА.

Дравска Краљевска Банска Управа одобрила је нову љубљанску градску трошарину на алкохолна пића, која износи дин. 1,50 на вино, а дин. 1.— на пиво.

ПИТАЊЕ ПОДИЗАЊА ЈОШ ЈЕДНОГ СПРАТА НА ЗАГРЕБАЧКОЈ ГРАДСКОЈ ВЕЋНИЦИ.

У току последњих година управни апарат града Загреб у велико се разгранео, те Градска Већница (Општински Дом) у Горњем Граду већ одавно ни изблиза више није довољна за смештај свих општинских надлежстава и установа. Да би бар донекле учинила крај растрканости појединих надлежстава по разним зградама, и у интересу градских финансија и у интересу експедитивности службе, загребачка општинска управа се носи мишљу да знатно повећа садашњу Општинску Палату у Горњем Граду дозидивањем још једног спрата. Међутим, при том се поставља питање да ли се тиме неће пореметити архитектонски изглед зграде, као и општа слика Горњег Града, свакако историјски најинтересантијег дела Загреб. То ће питање стручњаци подробно проучити пре но што се донесе коначна одлука.

ЗНАТНО СНИЖЕЊЕ ЗАГРЕБАЧКЕ ОПШТИНСКЕ ТАКСЕ НА ИЗЛОГЕ И РЕКЛАМЕ.

Финансијска секција загребачког општинског одбора, уваживши приговоре из привредних кругова, донела је одлуку, којом се знатно ублажава тарифа општинских такса за излоге, рекламе и др. заузимање градског простора.

По одлуци финансијске секције, коју ће свакако у целини одобрити пленум одбора, потпуно су ослобођени плаћања таксе: излози и сл. ако не штрче више од 5 см. изван грађевинске линије дотичне улице; чврсте или покретне (платнене и др.) стреје над изложима, за заштиту од сунца; постројења за нарочито осветљење излога, као и уобичајени месингани судови, који се истичу као обележја берберница.

За објекте, који подлежу и надаље таксама, износ тих такса снижен је за 50%.

СУБВЕНЦИЈЕ ГРАДА ЗАГРЕБА ЈАВНИМ ПРИРЕДБАМА.

Град Загреб је одобрио дин. 30.000.— субвенције одбору за приређивање овогодишњег великог еухаристичког конгреса, а „Загребачком Збору“, поред редовне субвенције, још 10.000.— дин. за сточарску изложбу, која ће се приредити у границама овогодишњег „3. Збора“.

НИШКА ЕЛЕКТРИЧНА МРЕЖА.

Нишка општинска управа приступа грађењу нове конвертерске станице за своју електричну мрежу.

АКЦИЈА ЗАГРЕБАЧКЕ ОПШТИНСКЕ УПРАВЕ ЗА ОДРЖАЊЕ НАРОДНЕ НОШЊЕ.

У селима загребачке околине, поготову код мушкарца, а у последње време и код женскиња, у велико се напушта народна ношња, за љубав градског одела, „крањске ношње“ како веле загорски сељаци. Да би допринела одржању народне ношње, загребачка општинска управа расписала је 10 награда за најлепше женске народне ношње међу женским продавачицама са села, које долазе на загребачке тргове.

ОКО ТРАМВАЈСКЕ ТАРИФЕ У АТИНИ.

У Атини је избило силно незадовољство због повишења тарифе за возњу трамвајима и аутобусима. Било је неколико великих протестних збора. Местимично су поједине групе хтеле да навале на пролазеће трамваје, хотећи да их демолирају, те је морала полиција интервенисати.

ПРЕСТАНАК ЗАКОНСКЕ ЗАШТИТЕ ЗАКУПАЦА У ИТАЛИЈИ.

Са 30. јуном о. год. престале су у Италији да важе последње још заостале одредбе из ратног и послератног законодавства о становима. Почев од тога дана почиње да важи у свим италијанским градовима начело слободног уговора између кућевласника и закупца, а по одредбама Грађанског Закона.

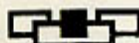
ОПЕТ ЈЕДАН СРЕЋАН НЕМАЧКИ ГРАД.

Није велики град, управо је варошица од свега неких 2.000 становника, али је срећан, врло срећан. Ради се о горњобаварском градићу Еберну. У другој четвртини двадесетог века, у доба опште привредне кризе и других друштвених и привредних последица светског рата, тај градић не само да не наплаћује од својих грађана ни марјаша прирезе, већ им још и даје — у натури и у готовом. Градић Еберн од старине има замашних шума, од којих је себи разумном експлоатацијом успео обезбедити огромне приходе. Својим пуноправним грађанима издаје бесплатно гориво за целу годину, а осим тога годишње још у готовом 60 зл. марака (1 зл. марка: 13,50 динара) од „пореске“ главе.

Разуме се да се тај град добро чува да кога било новог грађанина прими у своје грађанство, пошто би у противном врло брзо дошао крај његовом идеалном финансијском положају.

НОВ КВАРТОВНИ ОПШТИНСКИ ДОМ У ПРАГУ.

Прашка општинска управа одлучила је да подигне квартални општински дом за XIX градски квартал (срез) — Дјевице. За грађење тог монументалног кварталног општинског дома одобрен је кредит од 3,500.000.— чешких круна.

СЛУЖБЕНИ ДЕО:**Рад Општинског Одбора****ЗАПИСНИК**

XIV Редовне Седнице Одбора Општине Београдске, одржане 2. јуна 1930. г. у 6 ч. по подне

Председавао Претседник г. Милан Нешић.
Деловођа, г. Божидар Павловић.

Потпретседници г.г.: Д-р Милослав Стојадиновић и Никола Крстић.

Од одборника били су г.г.: Свет. Гођевац, Мих. Л. Ђурић, Ник. Ђорђевић, Милош П. Рајдојловић, арх. Ђ. Бајаловић, Кирило Савић, Негослав Илић, Д-р Лазар Генчић, Тјеш. Старчевић, Д-р М. Недељковић, Јоца Поповић, Ранко Живковић, Петар М. Гребенац, Влад. К. Петровић, Т. Здравковић, Триф. Јовановић, инж. М. Сокић, Д-р Страш. Љ. Милетић, Д-р Александар М. Леко, Драг. Милошевић, Х. М. Ребац, Д-р Драг. Аранђеловић, Бл. Ј. Антонијевић, Алберт Фирт, инж. Јов. Мисирлић, Д-р Мића Анић, Дим. Станчуловић, инж. К. Букавац, Д-р Драг. Ђ. Новаковић, Д-р Љуба Стојановић, Милован Ј. Матић, Драг. Матејић, Шемајо де Мајо и Јосиф Фрид.

1.

Прочитан и примљен записник XII редовне седнице.

Прочитан и примљен записник XIII редовне седнице.

2.

Код тачке саопштења, Претседник г. Милан Нешић саопштава одбору одговор Њ. В. Краља на поздравни телеграм, који Му је био упућен приликом пријема дужности. Одговор — телеграм гласи:

„Претседнику Општине Г. Нешићу —
Захваљујем на датим изјавама оданости,
желим успеха у раду и шаљем Свој поздрав —
Александар“.

Одборници су саслушали стојећи ово саопштење и на крају узвикнули: Живео!

Исто тако Претседник г. Нешић саопштава, да је и од претседника Владе генерала г. Петра Живковића добио одговор на послати телеграм у коме изјављује радост што се нова управа сетила да приликом наступа нове дужности поздрав и њега као претседника владе.

Затим Претседник г. Нешић саопштава да је, поводом јучерањег помена у граду Риги од Фере, Суд узео на себе иницијативу да се образује један одбор, који би имао за циљ да се постара за подизање споменика Риги од Фере. Суд је нашао за потребно да вам предложи да у тај одбор поред претседника

општине, поред потпретседника г. Д-р Стојадиновића уђу још: Командант Београда генерал г. Војислав Томић, Владика тимочки Д-р Емилијан, г. Душан Николајевић, књижевник, г. Д-р Влада Ђоровић, професор Университета, г. Бранко Поповић, професор Университета и одборник, г. Ђура Бајаловић, архитекта и одборник, претседник Грчке колоније, посланик Грчке Републике у Београду, претседници београдских комора и представници женских друштава. Овакав одбор за моменат не ангажује ни у колико Општину, осим што ангажује њезине снаге кроз претседника и потпретседника. (Сви одборници прихватају предлог и пропраћају га аплаузом).

Деловођа одбора саопштава да су се извинили одборници г.г.: Д-р Букић Пијаде и Јован Дравић, који су отишли на пут.

3.

Пре прелаза на остале тачке дневног реда, Претседник г. Милан Нешић изјављује, да Општинска Управа рачуна највише на сарадњу одборника, уверена да су интенције и Суда и Одбора оријентисане само једном истакнутом циљу: Београду и његовом просперитету. Одбор је врло лепо компонован по стручности и знаности, тако да ће се Суд увек моћи ослоњити, ако не на све одборнике у свима питањима, а оно на довољни број компетентних и врло стручних људи, који ће моће указати ту жељену потпору.

Затим се Претседник г. Нешић извинио, што на прву седницу одбора долази са овако великим дневним редом, истичући да су све то предмети које је нова управа затекла као свршене. У случају да по неком од тих предмета Одбор није довољно обавештен, Суд ће наћи начина да се то питање дефинитивно не решава све док одбор не буде потпуно упознат с њим. У том циљу у самом позиву за седницу стављена је примедба: да сви предмети који су на дневном реду стоје на расположењу господи одборницима да их пре седнице разгледају код деловође одбора.

Код тачке 4 дневног реда: „Набавка угља за потребе Дирекције Трамваја и Осветљења“, деловођа одбора прочитао је предлог Суда и извештај комисије одборника.

Одборник г. Петар Гребенац пита какав је био критеријум приликом расподеле угља

на поједине руднике и како је дошло до тога да се извесна количина угља узме из рудника „Ракова Бара“, када су раније комисије дале оцену да тај угљ је добар. Осим тога наглашава да у уговорима треба тачно прецизирати услове под којима комисија мора увек на лицу места да прими и измери угљ, јер се дешавало да се прима вагон са 8.000 кг. или тона са 800 кг. Суд треба да појача контролу и да се обрати нарочита пажња, да чланови комисије не потписују само записнике већ да буду на лицу места и да констатују количину и квалитет угља.

Одборник г. Клементије Букавац као члан комисије, изјављује да је на лицитацији било тридесет два лицитанта и да је расподелу угља на поједине руднике комисија учинила према обавештењима од саме Електричне Централне, која представљају једногодишње искуство и значе резултат посматрања у току једне године. Затим водило се рачуна и о томе да ли се угљ добија воденим путем, нормалним пругама или пругама уског колосека. За Електричну централу најјекономичније је када се врши мешање разних угљева. То мешање је нарочито потребно кад дођу у дијаграмима т. зв. шплицеви, кад се пријављују велики максимуми који надмашују нормалну потрошњу. За те моменте централа мора да има гориво које је боље од нормалнога, да би се цена одржала и да не би била скупља. Цене угљу добивене су на основу примерака које је изабрала сама централа и испитала у својој и државној лабораторији и то је био критеријум за комисију.

За овим је на предлог Суда Обр. 12254 Одбор

РЕШИО:

Да се набави угљ за потребе Дирекције Трамваја и Осветлења за 1930. год. у суми око 17.000.050.— динара и то од следећих понуђача и рудника:

Понуђач	Рудник	количина у тонама
Зајечар	Зајечар	4000
М. Митровић	Немања	2000
Меркадић	Угљевик	3000
Игнис	Угљевик	3000
Пож. Руд. Друштво	Кленовник	3000
Пож. Руд. Друштво	Кленовник	16000
Ђорђе Вајферт	Костолац	25000
Раоник	Св. Петар	3000
Дунав. Кредит. Завод	Св. Петар	3000
В. Томашевић	Пркосава	3500
Јоцић	Ресава	2500
М. Савић	Боговина	3000
Браћа Минх	Ртањ	4000
Рудници Угља	Алексинач	4000
Ст. Анђелковић	Јелашница	3500
А. Д. Ракова Бара	Ракова Бара	9000
Ћуботен	Опленац	1000
Рудник	Опленац	2500

Овај издатак пада на терет партије 54. позиције 1. буџета Дирекције Трамваја и Осветлења за 1930. годину.

4.

На предлог Суда Обр. 10130 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се одобри протокол колаудације о извршеним радовима на канализацији XI деонице, које је извело предузеће А. и Е. Ерлих, и према коме вредност свих радова износи суму од 8.903.720,81 дин., пошто су радови извршени добро, солидно и на време.

2. — Да се врати допунска кауција на основу чл. 23. општих услова.

3. — Да се одобри накнадни кредит у суми од 1.795.619,81 динара ради покрића до сада исплаћених рата преко погођене суме и исплате остатка потраживања предузећа у износу од 467.837,86 динара, а на терет ломбардног зајма код Општинске Штедионице.

5.

На предлог Суда Обр. 10187 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се усвоји протокол колаудације о кадрмисању Ситничке улице према коме вредност свих радова износи суму од динара 428.910,80.

2. — Да се одобри накнадни кредит у суми од динара 17.024,06 као разлика између вредности извршених радова и одобреног кредита по коме је посао уступљен.

3. — Да се врате допунска и основна кауција и

4. — Да се исплати сума од 55.031,11 динара као остатак потраживања предузећа Феникс.

Исплата се има извршити по кредиту парт. обавез. за раније године буџета за 1930. годину.

На предлог Суда Обр. 10189 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се одобри протокол колаудације о изради бетонског канала 230/250 за Булбулдерски поток и бетонског канала 125/70 за десну страну Булбулдерског Булеvara, које је извеле предузеће А. и Е. Ерлих, и према коме вредност свих радова износи суму од дин. 2.470.358,6, јер су радови извршени добро, солидно и на време.

2. — Да се врати допунска кауција на основу чл. 23. општих услова и

3. — Да се остатак вредности извршеног посла у суми од 230.250,67 дин. исплати по кредиту Ломбардног зајма код Општинске Штедионице.

7.

На предлог Суда Обр. 10480 Одбор је

РЕШИО:

Да се на место бив. одборника г. Васе Лазаревића, изабере за члана Обласног Школског одбора у Београду, одборник г. Бранко Поповић.

8.

Код тачке дневног реда: „Избор Комисије за проучавање жалбе Александре Миловановић, удове, на решење Пензионог фонда“, одборник г. Алберт Фирт предложио је да се не бира комисија већ да се молићи одреди стална месечна помоћ од 600—700 динара месечно. Затим су говорили још одборници г.г. Петар Гребенац и г. Д-р Милорад Недељковић, који су тражили да то питање иде редовним током а не да се праве изузетци и преседани.

За овим је на предлог Суда Обр. 1358 Одбор

РЕШИО:

Да се за проучавање жалбе Александре Миловановић, удове, на решење Пензионог фонда Бр. 160,929. изабере комисија одборника састављене од г.г. Петра Гребенца, Д-р Миће Анића и Шемаја де Маја. Комисија ће жалбу и предмет проучити и поднети Суду и одбору свој извештај.

9.

На предлог Суда Обр. 10841 Одбор је

РЕШИО:

Да се усвоји извештај комисије за додељивање сталне помоћи и да се лицима именованим у извештају, њих 34 на броју додели стална месечна помоћ која за сва лица укупно износи динара 2.450.— месечно.

Овај издатак пада на терет редовних партија и позиција предвиђених за давање помоћи.

10.

Код тачке дневног реда: „Измена регулације Ђурђевог Брда, Сењака и околине Цареве Њуприје“, одборник г. Светозар Гођевац изнео је случај свога земљишта које се по плану сече у дужини од 150 метара и 3 метра ширине, а осим тога новом улицом како је пројектовано, треба да се заспе његова зграда у висини 1 до 2 метра. Моли да се одреди комисија да се на лицу места увери о правом стању и да се ако је могуће то исправи.

Одборник г. Д-р Страшимир Милетић пледира за установљење комитета за разраду генералног плана, у који би Комитет требало да уђу не само инжењери него и остали одборници. Осим тога тражи да Техничка Дирекција спреми елаборат за израду генералног плана целокупне периферије и том приликом да се обрати пажња на резервисање плацева за школе и пијаце. Предлаже да се ова тачка скине с дневног реда.

Претседник г. Нешић одговара г. Милетићу и каже да у погледу комитета има различитих мишљења. У толико пре што су такви комитети већ постојали и што је њихов рад довео до измена које су данас на дневном реду. Оправдан је захтев г. Милетића за израду планова за периферију, и тај посао се већ ради у Техничкој Дирекцији. Што се ти-

че самих регулација у великим размерама, постоји ранији предлог одборника г. Д-р Аранђеловића, да се једна специјална одборска седница посвети том питању, и на тој седници приступиће се решавању целокупног питања и можда ће се наћи један остварљиви начин за дефинитивно решење.

Одборник г. Мисирлић као члан комисије изјављује, да је комисија прегледала план али није изашла на терен. План је састављен тако да се велики блокови сачувају од парцелисања. Комисија је са врло малим изменама усвојила план који је предложила Техничка Дирекција. У уређењу Београда мора се ићи напред и не може се зауставити на пола пута због тога што је у питању овај или онај.

Одборник г. Д-р Драг. Аранђеловић тражи да Техничка Дирекција изради један општи план о уређивању, нивелисању и изградњи периферије и да се такав план одобри, па би самим тим и ово питање било решено. Грађевински реон Београда сувише је велики и требало би га озбиљно узети у проучавање.

Одборник г. Клементије Букавац, говори о томе како је генерални план рађен и да се при његовој изради није обраћала пажња на то како имања и грађевине стоје на самом терену. Кад се доцније видело како то изгледа, морало се приступити измени да се не би узалуд бацале десетине милиона динара на експропријације. И ово је једна од тих измена која је саображена стању на самом терену.

Потпретседник г. Д-р Стојадиновић каже да је питање генералног плана у тесној вези са питањем грађевинског закона. Између грађевинског реона и граница општинског атара постоји терен и имања са више десетина хиљада становника чији однос није регулисан. По предлогу г. Д-р Аранђеловића на једној специјалној седници то питање ће се расправљати. У овом случају важно је да се парцеле по могућству поклапају са грађевинским блоковима, да има великих комплекса имања са вилом у средини и дивним парковима око виле. На Топчидерском брду формирао се извесан ред ствари и створила се варош у врту, па би требало избегавати кварење тога система.

Одборник г. Танасије Здравковић изјављује, да је први пут вечерас сазнао за овај план регулације по коме се и његово имање сече, и да он као дугогодишњи одборник ниједном речи до данас није интервенисао по том питању.

Претседник г. Милан Нешић предлаже да се усвоји ова измена регулације, а доцније се може испитати случај који је покренуо г. Гођевац и учинити потребне корекције. Чланови комисије били су г.г. Букавац, Бајаловић, Мисирлић, Бранко Поповић и Милош Радојловић, чија имена дају довољно јемства

о непристрасности и стручности.

Затим су говорили још одборници г.г.: Д-р Милорад Недељковић, Д-р Лазар Генчић, П. Гребенац и Д-р Драгољуб Новаковић, па је Одбор на предлог Суда ОБр. 11500

РЕШИО:

Да се у свему усвоји предлог Техничке Дирекције о измени регулације Ђурђевог брда, Сењака и околине Цареве Ђуприје а из разлога изнетих у реферату Техничке Дирекције као што је у приложеним плановима означена измена плавом бојом у колико одступа од раније одобреног регулационог плана за овај крај.

11.

Код тачке дневног реда: „Колаудација радова Прве Босанске Асфалтне Индустрије“, пошто је прочитан предлог Суда, одборник г. Јован Мисирлић истиче да су извесне улице израђене несолидно и да врло често долази до оправки у Битољској улици, у Краљ Милановој улици, у Хилендарској и другима. За све то криво је предузеће које је извршило те послове и због тога предлаже да се ово питање скине с дневног реда, да се све што није добро израђено поправи и тек после прегледа комисије која би утврдила исправност, изнесе на дневни ред.

Претседник г. Милан Нешић наглашава да је и сам приметио извесне недостатке у неким улицама али да је приступљено мерама да се ти недостатци уклоне, а осим тога стоји и обавеза предузимача да радове одржава за време гарантног рока и за време до суперколаудације радова. Колаудација не значи скидање обавеза са предузимача, он је дужан извршити све оправке по сили опште кауције која остаје као гаранција да ће у потпуности одговорити својој обавези. Кад је колаудирајућа комисија коју је одбор наименовао у своје детаљном протоколу нашла да те радове треба примити, онда нема разлога да се таквој једној комисији неверује.

За овим је на предлог Суда ОБр. 11943 Одбор

РЕШИО:

1. — Да се усвоји протокол колаудације о извршеним пословима у I-вој групи радова коловоз од збишеног асфалта, тротоари од асфалта како са коловозом од асфалта тако и са коловозом од коцака и бетонске подлоге испод трамвајских шина, а према коме вредност целог посла износи 26,208.087,14 динара и које је извела Прва Босанска Асфалтна Индустрија А. Сирмај К. Д.

2. — Да се горе поменутом предузећу исплати остатак потраживања у износу од 1,249.486,22 динара по кредиту „Обавеза за раније године“ из буџета за 1930. годину, пошто се претходно ова цифра провери.

3. — Да се предузећу сходно чл. 5. уго-

вора врати 5% допунске кауције која је задржата приликом исплате појединих рата.

4. — Да предузеће Босанска Асфалтна Индустрија А. Сирмај К. Д. изврши оправке, које је означила колаудирајућа комисија, у споразуму са Инжињерским отсеком а исте ће констатовати суперколаудирајућа комисија.

5. — Да се гарантни рок посла, према чл. 5. уговора, рачуна за сваку улицу понаособ, а од дана који је колаудирајућа комисија утврдила као дан завршења радова у тој улици.

6. — Да се предузеће одбије од тражења повраћаја 1% таксе.

7. — Да се питање накнада за камату коју је предузеће платило своје повериоцу, због задоцнења исплате појединих ситуација, одвоји од ликвидације обрачунске суме за извршени посао и реши одвојено, кад предузеће поднесе накнадно потраживање.

Пошто је усвојен предлог Суда тражио је реч одборник г. Д-р Страшимир Милетић да говори о истом предмету. Претседник г. Нешић одговорио је, да је питање решено и да ипак жели да да реч г. Милетићу. Г. Милетић захваљује г. Претседнику али пошто је питање свршено одустаје од речи.

12.

На предлог Суда ОБр. 11261 Одбор је

РЕШИО:

Да се просече нова улица ширине 8 метара, која би везивала Кнез Милетину и Далматинску улицу, а која би ишла преко имања приватних сопственика, која се сучељавају са Ботаничком Баштом, као и самим крајем земљишта Ботаничке Баште, како је то у плановима учртано плавом бојом, али под условом:

1. — Да сви сопственици, који се сучељавају са овом новом улицом, сем Ботаничке Баште, пристану да даду Општини Београдској од свога земљишта потребан део за отварање ове нове улице бесплатно, и

2. — Да ће Општина овај предлог спровести само ако сопственици пристану да солидарно плате Ботаничкој Башти, којој ова нова улица није потребна, вредност оног дела земљишта, које од Ботаничке Баште пада под нову улицу, а по процени комисије састављене по чл. 9. Закона о атару Општине Београдске, с тим да сваки сопственик плати од тога коштања део сразмеран дужини свога фронта у новој улици.

13.

На предлог Суда ОБр. 11168 Одбор је

РЕШИО:

Да се према лиценцији за набавку једног трансформатора за Дирекцију Трамваја и Осветлења, одржаној 10. X. 1929. год., изврши набавка разог електричног материјала код фирме Југословенски Сименс и то:

	Динара
1 ком. трофазни трансформатор са зејтинском изолацијом за 1500 KVA	150.000.—
2 ком. трополна прекидача по по- нуди а 13.425	26.850.—
292 кг. зејтина за пуњење а 12.—	3.504.—
2 ком. моторна погона за укључи- вање са мотором по понуди а 10.290.—	20.580.—
1 ком. трополни треншалтер 600 А. 3000 V по понуди	2.690.—
1 ком. исто 200 А. 10.000 V	2.220.—
1 ком. амперметар 3000 V по по- нуди	1.675.—
1 ком. амперметар 10.000 V по по- нуди	1.610.—
1 ком. волтметар са трансформа- тором од 12.000 V по понуди . . .	4.970.—
1 ком. „Бухолц“ реле по понуди .	16.000.—
Укупно Динара	230.099.—

Овај издатак пада на терет парт. 69. поз.
6. буџета Дирекције Трамваја и Осветљења за
1930. год.

14.

На предлог Суда ОБр. 11194 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се усвоји протокол колаудације
радова на подизању филтерске инсталације
за чишћење савске воде на Белим Водама
према коме вредност свега посла износи
5.254.850,65 динара.

2. — Да се одобри накнадни кредит у из-
носу од 5.035,96 динара.

3. — Да се фирми А. Д. за водоградњу и
бушење исплати 440.835,70 динара као остатак
потраживања.

4. — Да се предузећу врати допунска ка-
уција, сходно чл. 20. општих услова.

5. — Да се предузеће одбије од рекла-
мације за накнаду каматних губитака, изне-
сену по тач. IV поз. 123 протокола колауда-
ције, као неумесне и неоправдане.

Исплата по кредиту парт. 57. поз. 18.
„Обавеза из ранијих година“ буџета за 1930.
годину.

15.

На предлог Суда ОБр. 11492 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се одобри одржана лицитација
на дан 25. априла 1930. год. за израду инста-
лације централног грејања и ђачког купатила
у новој згради „Основне школе Краља Алек-
сандра I“ у Дечанској улици.

2. — Да се за извршење овога посла одо-
бри кредит Архитектонском отсеку у суми од
431.281,29 динара.

3. — Да се посао уступи најјевтинијем и
најповољнијем понуђачу предузећу „Про-
грес“.

Издатак пада на терет швајцарског зајма

од 26.000.000.— швајцарских франака према
постојећем распореду утрошка тач. 7.

16.

На предлог Суда ОБр. 11905 Одбор је

РЕШИО:

Да се за смештај жандармеријске постаје
у Раковици узме од Драгољуба Тошића, трг.
из Раковице у пазакуп кућа, коју је он узео
из закуп од Општине Кнежевачке, а која се са-
стоји из два одељења.

На име закупне цене Општина ће плаћи-
ти Тошићу по 500.— динара, рачунајући од
15. фебруара до 1. новембра 1930. год. Отказ
закупа на петнаест дана пре истека рока.
Остали услови прописане се уговором.

17.

На предлог Суда ОБр. 11914 Одбор је

РЕШИО:

Да се према извештају комисије за бу-
дућу модерну стрводерницу одреди део оп-
штинског земљишта на Карабурми, испод са-
ме вишњичке трошаринске станице, како је
то у плану обележено плавом бојом.

18.

Тач. дневнога реда: „Регулација око Св.
Савског храма“ повучена је с дневнога реда,
ради прикупљања података.

19.

На предлог Суда ОБр. 12213 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се тарифни број 379. под а и б
Закона о таксама допуни и да гласи:

„Такса под а и б наплаћиваће се за јар-
њад и јарад у годишњем периоду од првог
априла до првог децембра по један динар“.

2. — Да се тарифни број 382. под 5 у
Закону о Таксама допуни и да гласи:

„такса под 5 наплаћиваће се за јарад и
јарњад у годишњем периоду од првог априла
до првог децембра по два динара“.

3. — Да се тарифни број 397 под 37 у
Закону о Таксама допуни и да гласи:

„такса под 37 наплаћиваће се за јарад и
јарњад у годишњем периоду од првог априла
до првог децембра по један динар“.

20.

На предлог Суда ОБр. 11090 Одбор је

РЕШИО:

Да се усвоје записници извршених коми-
сијских процена једногласних и већине гла-
сова за експропријације на Дедињском путу
и то ових сопственика: Лазара Топића, Ко-
саре Мишић, Илије Боришића, Зафира Стан-
ковића, Зорке Стојановић, Катице Попић,
Болнице Женских Лекара, Димитрије Богоје-
вића и Здравка Ранковића.

Седница је закључена у 9.45 час. у вече.

Претседник

Деловођа,

Београдске Општине,

Бож. Л. Павловић, с. р.

Милан Нешић, с. р.

Извештај комисије стручњака-правника по питању имања друштва „Неимар“

Господину

Претседнику Општине Града Београда

С позивом на одлуку Одбора Општине Града Београда од 27. марта ов. год. којом смо изабрани за стручне саветодавце по спору те Општине са београдским Друштвом „Неимар“ (сада Котеж Неимар), због својине извеснога земљишта, и кога избора смо се ми примили, част нам је извести Вас да смо се упознали са актима овога предмета и, на основу чињеница и обавештења која смо у њима нашли а под претпоставком да је све то тачно, дајемо Вам, за Општински Одбор, по истом предмету ово своје правно мишљење.

I. Из прочитаних актова види се да је, претставком својом од 12. маја 1921. год., Друштво „Неимар“, као сопственик једног комплекса земљишта на периферији Београда, молимо Суд Општине Града Београда да му одобри парцелисање тога земљишта (разуме се, ради распродаје плацева) које је оно било већ извршило и, уз ту молбу, поднело је план те парцелације као и план водоводне мреже и генерални план канализације. У плану парцелације Друштво предвиђа, осим, разуме се, улица још и скверове, а осим тога, и један „парк од 7.000 квадратних метара који ће нарочито бити израђен у комбинацији са 2—3 јавне грађевине за потребе тога краја“.

II. После дужега званичнога рада и преписке, горња парцелација земљишта „Неимара“ одобрена је, од стране Одбора Општине града Београда од 11. априла 1922. год. (в. чл. 26. Грађевинскога Закона за варош Београд) од 11. децембра 1896. год., са Изменама и Допунама од 6. децембра 1898. год. и од 24. јануара 1901. год., као и Краљев Указ од 15. децембра 1900. год., о облику зграда у Београду, и Грађевински Правилник за варош Београд од 1. августа 1898. год.

III. Затим је Друштво „Неимар“ тражило парцелацију и онога централнога земљишта које је по његовом плану о парцелацији од 12. маја 1921., било одређено за парк, али му то није одобрено по том основу што је, у међувремену, израђен нови Генерални План града Београда, од јула 1923. год., (састављен према одлуци Одбора и Суда Општине Града Београда од 29. маја 1922. год. а одобрен одлуком Г. Министра Грађевина коју је одлуку потписао и Г. Министар Унутрашњих Послова, од 31. маја 1924. год., Бр. 14.432), који је План био противан парцелисању тога земљишта. Управо, такво је мишљење стручне Комисије општинске (в. њен акат без датума у коме се Комисија позива на предлог

Општинскога Суда од 11. октобра 1929. год. АБр. 22.094., из чега излази да је речени акат Комисије позиви од овога датума) која је, уједно, предложила да за то земљиште, т. ј. за земљиште одређено за парк и чије парцелисање Комисија не дозвољава, Општина града Београда уступи неко своје земљиште (ово последње Комисија образлаже овако, „Пошто Друштво тврди да је то његова својина.....“). Међутим, својом одлуком од 7. фебруара 1930. год. Суд Општински чини предлог Одбору Општинском да се „Неимару“ одобри парцелација и централнога дела имања његовога, а то је земљиште које је „Неимар“ био одредио за парк, с тим да Друштво пренесе на Општину града Београда тапију од улица и скверова (изгледа да је такав био и предлог Суда Општинскога од 11. октобра 1929. год. на који се позива стручна Комисија у своме акту, горе наведеноме, којим она не одобрава парцелацију истог имања „Неимара“).

IV. Тај предлог Општинскога Суда није још усвојио Општински Одбор него је, у својој седници, напред већ поменутој, од 27. марта 1930. год., одлучио да се, претходно, проучи питање о законској основаности захтева „Неимара“ да му Општина Београдска или откупи земљиште одређено за парк или да му допусти његово парцелисање (т. ј. распродају међу појединце), како би Општина Београдска знала, да ли би, и у којој мери, могла рачунати на успех у спору који би се по тој ствари, повео између ње и Друштва „Неимара“ код редовних судова.

V. Најпре, за решење овога питања: да ли је Друштво „Неимар“ и данас сопственик земљишта које је, планом „Неимара“ од 12. маја 1921. год., одређено за парк и које ћемо, краткоће ради, називати парк, равнодушна је та чињеница што је Комисија која је била противна парцелацији парка признала „Неимару“ право својине на то земљиште, (та чињеница би се могла изводити из онога предлога Комисије да Општина, у замену за тај парк, „Неимару“ уступи какво друго своје непокретно добро, мада, у том погледу има резерве и услова у оном ставу извештаја Комисије: „пошто Друштво тврди да је то његова својина.....“), као и чињеница да је такво признање учинио и сам Суд Општински (оним својим предлогом да „Неимар“ може и парк парцелисати). Те чињенице нису ни најмање обавезне за Општину као правно лице. Признање има овде значај акта располагања, а за такве актове, у колико би се они тicali имовине једне Општине као правнога лица, није надлежан Суд Општински (в. о

надлежности Општинскога Суда чл. 97. Срп. Зак. о Општинама од 5. јуна 1903. год., са Изменама и Допунама од 22. децембра исте год., и т. д.), још мање, пак, једна стручна општинска Комисија. Према томе, остаје да, до сада, Општина Града Београда, као правно лице, није, преко надлежнога свога органа и на начин како је то предвиђено Законом о Општинама признала право „Неимара“ на парк нити се је обавезала да парк од „Неимара“ било откупи било замени неким другим својим непокретним имањем. Другим речима, и поред горњих изјава и предлога Суда Општинскога и стручне Комисије општинске, Општина Града Београда, у својству правне личности (§ § 36., 206. и 931. Грађ. Зак., Зак. о Општинама, н. пр., чл. 97. ал. 1.), може повести и водити спор са „Неимаром“.

VI. Земљиште које је „Неимар“, у горе реченом своје плану, наменно за парк није сада својина тога Друштва. Оно је то било али није више од онога момента када је „Неимар“, својом претставком од 12. маја 1921., умолио Општину Града Београда за парцелисање свога имања, обавезујући се, у тој претставци, једновременно, између осталог, и на то да ће један део свога имања оставити за парк и када је Општина прихватила ову понуду „Неимара“. Тим двостраним правним послом, који не долази нарочито ни у једну од оних категорија двостраних правних послова (уговора) које предвиђа и нормира Грађ. Законик, у Главама XVII и XXIX (§ § 561. а 799.), другога дела свога него се пре има сматрати као један безимени уговор (*contrat innomé*) земљиште, одређено и попуњено од стране „Неимара“ за парк и од Општине у исту сврху примљено (§ 531. Грађ. Зак.), изишло је из власништва „Неимара“ и постало оно и онакво добро које Грађ. Законик, у § 195. назива **свачије добро**. Ту се, на име, вели (између осталог): „Ствари које сви употребити могу, и нико никога искључити од њих не може, зову се свачије, као друмови, путеви, реке, обале река“ (одредба узета из §-а 287. Аустр. Зак., изворника нашега Грађ. Законика: „Jene — реч је о стварима, Sachen — die ihnen — т. ј. allen Mitgliedern des Staates — nun zum Gebrauche Verstattet werden, als Landstrassen, Ströme, Flüsse, Seehäfen und Meeresufer, heissen ein allgemeines oder öffentliches Gut“).

Побрајање свачијих добара у §-у 195. није лимитативно него само примера ради (*exempli causa*), тако да се као свачије добро има рачунати у опште свако добро које стоји на употреби свима и свакоме, као што су улице, тргови (пијаце), скверови у градовима (варошима). Које **припадају** свачија добра т. ј. ко је од њих **власник**? Питање је врло спорно у теорији а и поједина Законодавства га не решавају подједнако (Dr. B. Mathias,

Lehrbuch des Bürgerlichen Rechtes, 7 Auflage, Berlin, 1914., S. 75, Dr. E. Zitelmann, *Allgemeiner Teil des B.G.B.* S. 86, Dr. O. Gierke, *Deutsches Privatrecht*, B. A. I, E. 102, Note 82, 110, Dr. D. Mayer, *Deutsches Verwaltungsrecht*, Bd II E. 35, U y IBI 190. B. U. A. Colin et H. Capitant, *Cours élémentaire de Droit civil français*, t. I, IV ed., Paris, 1923: »On ne peut meme dire que l'Etat en soit propriétaire«... p. 706). На име, да ли је, н. пр., држава сопственик државних друмова односно општина сопственик путова или улица у градовима, својина која би се, од добара која припадају држави и општини као правним особама (§ § 19, 195. in fine, 196. in fine Грађ. Зак.), разликовала у томе што би била оптерећена, у корист свију и свакога, правом употребе (*usus-a*), дакле једном општом личном службеношћу из § §-а 371.а. (и 372. Грађ. Зак.) тако да би, у баштинским књигама, свачија добра имала бити уведена на име државе односно Општине под теретом права употребе свију и свакога (Аустриски Грађан. Законик усваја, изгледа, ово последње схватање (в. његове § §-е 286, 287, 288, 290 и Dr. A. Ehrenzweig, *Système des österreichischen allgemeinen Privatrechts*, Erster Band: Zweite Hälfte: Das Sachenrecht, Wien 1923., S.G. á 9., Dr. M. V. Stubenrauch, *Commentar zum österreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*, Bd. I, 8 Auflage, Wien 1902, 355 und 356.) Наш Грађ. Законик у опште не расправља ово питање, и зато је оно код нас врло спорно (в. А. Ђорђевић, *Систем Приватнога (Грађанскога) Права Краљевине Србије*, прва књига: Општи део: прва половина, у Београду 1893, стр. 309, Д-р Л. Марковић, *Грађанско Право*, прва књига, 2-го издање, Београд 1927, стр. 180 а 183). Што је сигурно то је да свачија добра (она су непокретне ствари) чине део државне територије и да, са гледишта Међународнога Јавнога Права, она припадају држави у којој се налазе: то, дакле, нису **ничија добра** да би могла бити предмет заузећа (окупације) у Међународном Јавном Праву. Али, односно Унутрашњег Права (*Droit interne*) једне државе, није апсолутно нужно тражити правну конструкцију по којој би та добра припадала држави као правној особи, пошто, и иначе, у држави може да буде добара, па и непокретних, која не припадају никоме а то су **ничија добра** (*res nullius*, §. 195. Грађ. Зак.). Тако н. пр., ако неко напусти своје непокретно добро (*res derelicta*) у намери да више не буде сопственик од њега (§ § 228. и 230. Грађ. Зак.), то добро чини и даље део државне територије и ако оно, док је у том правном стању (т. ј. у стању **ничије ствари**) не припада држави као правном лицу (док га држава не би прва заузела: § 228. Грађ. Зак.). Разлика је сва између **ничијих добара** и **добара свачијих** у томе што прва нико не употребљује (ако би ко

први то отпочео, могао би се тај чин сматрати као заузеће и тада *res nullius* постаје власништво заузимача, § 196. Грађ. Зак. у вези са §-ом 228. истог Закона) док се другима свако и сви служе, тако да свачије ствари држе средину између ствари **ничијих и нечијих**. Исто тако, и свачије ствари из области једне Општине припадају територији (атару) те Општине, у њеним односима са другим општинама, али оне нису својина општине као правне личности (§ 36. Грађ. Зак.).

VII. По нашем мишљењу, дакле, улице, тргови, паркови, скверови у једном граду нису својина градске општине као правне особе него само улазе у састав територије исте општине, те ствари су, као и свачија добра која чине саставни део државне територије, без **правнога подмета**. Отуда, када је „Неимар“ означени део свога имања одредио за парк, он је, тиме, само осталим свачијим добрима у атару Општине Града Београда додао још једно свачије добро, парковима београдским придружио још један парк, а никако није, на тај начин, увећао имаовину Београдске Општине као правнога (моралнога) лица: као што, н. пр., Калемегдански Парк није власништво Општине града Београда као правне особе (он је само део **територије** те Општине), исто тако Општина Београдска није, у том својству сопственик ни парка о коме је овде спор. Када би било друкчије, Општина Београдска би могла, као правни субјекат, н. пр. хипотековати Калемегдан или улице и тргове Београда, што је, разуме се, искључиво: то су ствари *extra commercium*, изван саобраћаја (изузимајући ону употребу свију и свакога из §-а 195. Грађ. Зак.); хипотека води евентуално отуђењу, чега овде не би могло бити, јер се право својине купца на јавној продаји не би могло сложити са правом употребе које сви и свако има на парковима, трговима улицама. Нити би Општина Београдска могла забранити појединцима употребу градских улица, паркова и тргова односно наплаћивати од њих што за улаз у њих и њихову употребу у опште, јер би то било **противно праву** свију и свакога да се слободно и несметано служе тим добрима. Таксе које Општина наплаћује, н. пр., за право продавања животних намирница на трговима то су **јавни намети** на које је Општина, као **власт**, овлашћена законима из области Јавнога Права; никако не долази то као манифестовање права својине Општине као правне личности на трговима. Отуда је **противно** особици свачије ствари по §-у 195. Грађ. Зак. оно овлашћење које Београдска Општина по каткад даје приватним Удружењима да могу, н. пр. приликом какве свечаности или концерта, наплаћивати извесну суму новца од публике за улаз у Калемегдан: то нити је јавно-правни намет, јер се он не

допушта у корист појединаца, нити, пак, закупна цена (§ 677. Грађ. Зак.), пошто Општина града Београда није сопственик Калемегданскога Парка: **Калемегдан је свију и свакога** (у смислу § 195. Грађ. Зак.). Тек онда када се једно свачије добро, на начин како то предвиђају земаљски закони, преобрати у **приватно добро** (државно, општинско, добро које појединца: § 196. Грађ. Зак.), може власник вршити на њему атрибуте које садржи у себи право својине (§§ 211. и 216. Грађ. Зак.).

Закључак је из свега овога тај да Општина града Београда као правна личност нема никакву правну (законску) обавезу да „Неимар“ плати ма какву суму новца или да му да ма какву ствар или да за њега што учини или не учини по том основу што је „Неимар“ одредио један део свога имања за градски парк: **никаква causa** ту не постоји за једну такву обавезу правнога лица: Општина Београдска. Како Општина Београдска може плаћати цену за једно добро које не постаје њено (мада постаје део територије њене): **подмет (субјекат)**: Општина Београдска не би добила против вредност (*Gegenleistung*) за суму коју од ње потражује „Неимар“. То би било једно плаћање *sine causa*, и Општина Београдска, када би то и платила, имала би право, по §-у 902. Грађ. Зак. на повраћај, тужбом *condictio indebiti* (осим ако се не би утврдило да је Општина, исплаћујући дотичну суму, хтела да учини **поклон** „Неимару“ § 561. Грађ. Зак.). А као јавна власт, Општина Београдска не може, такође, бити ни у каквој приватно-правној обавези према „Неимару“: власт, била она државна или делегирана (аутономна, самоуправна) стоји изнад појединаца: она нити је под њима нити поред њих. Као власт, Општина има да се стара о одржавању улица, тргова, паркова и скверова (као што се држава стара о издржавању и чистоти свачијих ствари које чине саставни део државне територије, не спадајући ни у једну Општину, али те трошкове она подмирује из јавних намета (у Београду из трошаринских доходака и разних такса): као правно лице, Општина није дужна да приходе од своје имаовине употребљује на одржавање и чистоту **свачијих ствари** у општинском атару, те приходе Општина има да троши на хумане сврхе. Ни једно лице, било оно физичко или правно, није дужно намењивати приходе са својих добара на потребе јавне службе, па то исто вреди и за Општину града Београда као правно лице; још мање би она, као таква, била дужна да купује паркове који, по својој правној природи као свачије ствари, служе не само становницима Београда него и становницима **целе државе** рачунајући ту и странце. Са колико разлога би могао „Неимар“ да тражи куповну цену за парк

од Општине Београдске, са толико исто затога би он могао то тражити и за улице у Котежу „Неимару“, што „Неимар“ нити тражи нити може тражити, јер зна да је улица опште добро и да за опште добро није дужан нико плаћати ништа па, дакле, ни Општина Београдска као правно лице. Али, ово исто вреди и за парк.

VIII. Међутим, не може се рећи да и „Неимар“ уступајући атару града Београда парк то чини *sine causa*. 1) У приватно-правном погледу, „Неимар“ је парцелисањем и продајом своје имаовине, што је могао, као што смо видели, постићи само на основу одобрења Општине Београдске, успео да ту имаовину распрода далеко изнад цене по којој је био прибавио ту имовину. Општина је одобрила парцелисање и с обзиром на парк који је фигурирао у плану парцелације: за тај парк се је „Неимар“ богато наградио распродајом плацева, које распродаје не би било да Општина није одобрила парцелацију, а она је не би одобрила била да у плану „Неимара“ није између осталог, било означенога земљишта за парк, јер не може један тако велики део града као што је Котеж „Неимар“ бити без и једног парка. Отпао би, дакле, евентуални приговор „Неимара“ да он, предвиђајући парк граду Београду, предаје нешто без против вредности, *sine causa*. 2) Не може бити давања, престације (*Leistung*) тамо где се врши једна законска обавеза. По Генералном Плану Града Београда оно земљиште где је парк, уступљени од „Неимара“, не може да се перцилише, због тога стручна Комисија Београдске Општине није ни допустила „Неимару“ парцелацију тога земљишта (ми смо напред видели да је „Неимар“ тражио од Општине било парцелацију било откуп тога дела његове имовине), и када је „Неимар“, саобразно томе плану који има снагу Закона, одредио речени парк (равнодушно је овде што је то „Неимар“ урадио пре утврђивања Генералног Плана Града Београда), он је само извршио једну своју законску обавезу и ту не може бити говора о плаћању недугуваног и о *condictio indebiti* (§ 902. Грађ. Зак.). С друге стране, „Неимар“ се не може бранити тиме да није знао да код свачијих ствари (где долазе и градски паркови) нема правнога подмета (сопственика), због чега не може тражити за уступање парка ни од кога никакву накнаду, па ни од Општине Града Београда, јер незнање Закона никога не извињава (§ 14. Грађ. Зак.). Најзад, „Неимар“ није овлашћен тражити од Београдске Општине као правнога лица никакву накнаду овде ни по том основу што би спорно земљиште могло, евентуално, доцније бити оглашено за *нечије* добро. Јер, најпре, то је нешто неизвесно да ли ће то бити уопште а, и ако би било, не у чије власништво би исто земљиште дошло

може се сада знати ни рећи да би тај неко била баш Општина Београдска као правно лице а не Држава или које друго самоуправно тело као такво. Затим, а то је овде релевантно, у садашњим односима својим са „Неимаром“, Општина Београдска, пошто, као правно лице, не стиче својину на земљишту о коме је реч, није дужна по Закону ово платити „Неимару“.

Та чињеница да „Неимар“ још има тапију од спорнога земљишта (парка) у својим рукама ништа не смета да је он, одређујући исто земљиште за парк, престао бити власник од њега по §-у 195. Грађ. Зак. Пренос тапије се врши тамо где својина прелази са једног власника на другог (а то је у случају **нечијих добара**: § 196. Грађ. Зак.), али, када једно приватно добро постаје **свачије**, ту, разуме се, не може бити речи о **преносу** тапије, пошто, као што смо казали, код свачијих добара нема власника (субјекта права својине). Према томе, у овом случају, самом својом изјавом воље (исто као и код *derelictio* непокретнога добра) власник престаје бити власник и без икаквога преноса тапије (ова нема на кога да се пренесе): све што има да се уради то је да се у баштинским књигама парк уведе као свачије добро, по §-у 195. Грађ. Зак. (Да прибележимо, у вези са овим, да се, у Аустрискм Праву, свачија добра не уводе управо у баштинску књигу, *Grundbuch*, него in einem besonderen *Verzeichnis des „öffentliches Gutes“*: Dr. M. V. Stubenrauch, op. cit., Bd. I., S. 356. И не само да је „Неимар“, својом изјавом у претставци Општини Београдској од 12. маја 1921. год., престао бити сопственик земљишта одређенога за парк, него је он, у исти мах, чим је Општина, као јавно-правни надзорник свачијих ствари у своме атару, прихватила ту изјаву, престао бити и **држалац** тога земљишта. Из овога излази да, ако би „Неимар“ покушао да ту државину поврати или би чак у ову поново ушао, Општина Града Београда била би овлашћена, на основу горе речене своје дужности надзора, да, помоћу полициске власти, томе стане на пут односно одузме државину „Неимару“. (То би од стране Општине биле тужбе сличне тужбама, интердиктима, за заштиту државине, у случају сметања или одузимања државине: *interdictum retinendae vel recuperandae possessionis, Besitzstörungs- und Besitzentsetzung klage*, Аустриског Грађ. Зак. §§ 344., 345. и 346., и §§ 201. и 208. Српског Грађ. Зак.). Шта више, и свако лице, на основу § 195. Грађ. Зак., ако, можда, не би имало право на државинску тужбу, могло би тужити у том случају „Неимар“ за накнаду штете, ако би ове било. B. Dr. A. Ehrenzweig, op. cit., Bd. I. 2., S. 9.).

IX. Равнодушна је по исто питање и то што је Општина Града Београда потврдила

тапију „Неимару“ на спорно земљиште. Општина Београдска није никада спорила нити данас спори да је то земљиште било „Неимарово“, али о томе овде није реч, него то питање: да ли је „Неимар“ и данас сопственик истога земљишта и ако није, да ли има права да од Општине Београдске потражује новчану вредност за земљиште које је „Неимар“ уступио Граду Београду за парк: на оба та питања ми смо дали одречан говор. У осталом, нема везе између функције Општине као јавног органа у коме својству она је надлежна да потврђује тапије односно убаштињења (в. Распис Министарства Правде од 11. јуна 1849. год., Бр. 2288., код §-а 295. Грађ. Зак.) и спора између „Неимара“ и Општине Града Београда као правног лица: у првом својству, Општина је потврдила и морала потврдити тапију „Неимара“, а у другом пориче да је она што дужна плаћати „Неимару“ по том основу што је он одредио да спорно земљиште буде јавни парк.

И с тога мислимо да Општина Града Београда има право: 1) да то земљиште задржи као парк и 2) да за њега не плати ништа, јер га је „Неимар“ драговољно, још 1921. год., преобратио не у добро Општине као правног лица него у добро свачије: Општина као правно лице није стекла овде никакво право да би, по том основу, била у каквој обавези према „Неимару“. Разуме се да би „Неимар“, ако се не би сагласио са овим, имао да поведе спор код надлежног Суда са Општином Града Београда и у том спору он би био тужилац, јер није у државни спорног земљишта.

20. јуна 1930. год.
у Београду.

Живојин М. Перих

проф. права на Универзитету у Београду

Д-р Д. Аранђеловић

професор Универзитета

Правилник за наплату тротоарских такса у Београду

Члан 1.

За одређивање врсте тротоара, начина извођења, као и висине такса, начина наплате и рокова плаћања, важе одредбе овог правилника, по коме ће се у будуће једино вршити наплата тротоарске таксе.

Члан 2.

Сваки сопственик имања у атару Општине београдске, пред чијим је имањем Општина у времену од 1. јануара 1919. год. до 28. новембра 1929. год. израдила сталан тротоар од асфалта или пред чијим је имањем Општина, почев од 28. новембра 1929. год., до сад израдила или ће израдити сталан тротоар од ма каквог грађевинског материјала, дужан је да плати Општини таксу за израђен тротоар пред својим имањем у износу ефективних трошкова грађења тротоара, без обзира на то, да ли је сопственик Општине раније платио што за израду старог тротоара или га је сам израдио. У случајевима, пак, делимичне доправке старих тротоара сопственици имања плаћају трошкове само ове доправке (нов асфалт, нови ивичњаци, проширења итд.).

Не подлеже плаћању таксе по овом правилнику: сви привремени тротоари ма када израђени, сви они стални тротоари који су израђени од стране Општине до 1. јануара 1919. од ма каквог материјала и сви они стални тротоари који су израђени од стране Општине до 28. новембра 1929. од сваког другог материјала сем асфалта.

Сталан је тротоар онај, који је израђен материјалом, од стране Општинског суда усвојеним за сталан тротоар једне целе улице. Привремени тротоар је онај, који је израђен од ломљеног камена, цементних или

камених плоча или другог материјала на песку или шљаци и чије фуге нису заливане цементним малтером или асфалтом, те се може преносити без оштећења материјала.

Члан 3.

У тротоарску таксу, коју плаћају сопственици за стални тротоар пред фронтом свога имања, улазе ефективни издаци за следећи рад и материјал, и то:

а) конструкција тротоара и баштица као и потпорни зидови за осигурање тротоара, рад и материјал;

б) коловозни ивичњаци, рад и материјал;

в) баштенски ивичњаци, рад и материјал;

г) пешачки прилази пред имањем, рад и материјал;

д) колски прилази пред имањем, рад и материјал.

Члан 4.

Тако срачунату цену коштања (таксу) положиће сопственици имања у четири једнаке рате у току две године, и то, прву рату у року од шест месеци од дана кад Општина сопственику саопшти задужење и позове га на плаћање (чл. 6.), другу рату у року од дванаест месеци од дана саопштења задужења, трећу рату у року од осамнаест месеци од дана саопштења, а четврту у року од двадесет и четири месеца од дана саопштења.

Ове се рате могу исплаћивати и сукцесивно у месечним отплатама, али увек у границама напред одређених рокова.

Члан 5.

Ове таксе наплаћиваће Општина града Београда од сопственика имања преко свог Таксено-привредног отсека, а на основу

техничко рачунских података Техничке дирекције Општине града Београда и спискова, које ће Техничка дирекција за сваку улицу по наособ израђивати, а Суд општине оверавати.

Члан 6.

Наплата таксе у смислу овог правилника вршиће се на тај начин, што ће Таксено привредни отсек Општине града Београда упутити рачун и писмени позив сваком сопственику имања, да дужне рате положи у роковима одређеним по члану 4. овог правилника.

Од сопственика, који у назначеним роковима не одговара својим обавезама плаћања ове таксе, Општина града Београда извршиће наплату егзекутивним путем, сходно § 465. грађ. суд. поступка и чл. 32. Закона о таксама, преко свога Извршног отсека.

Члан 7.

Од наплаћених такса за тротоаре Општина ће образовати код Општинске штедионице Путни фонд, који ће служити за уређење и одржавање улица (путева).

Члан 8.

Сопственици зграда или имања дужни су само један пут да плате таксу за сталне тротоаре по одредбама овога правилника. Ако се већ плаћени стални тротоари доцније преправе на боље или сасвим замене бољима, сопственици плаћају накнадно само преправку, односно само разлику у коштању.

Сопственици носе трошкове за оправку тротоара само у случајевима кад је тротоар искоришћењем или кваром, проузрокованим од сопственика или закупца (везом за канапрекомерно оштећен изузетним (ванредним) лизацију, водовод и увођење гаса, зидањем нове грађевине, бацањем тешких предмета на тротоар, прелазом колима преко тротоара, разбијањем леда пијучима итд.), и то само у границама учињеног квара.

Члан 9.

Сопственици који су сами и од свог материјала израдили тротоаре пред својим имањима, имају права на повраћај таквог материјала у случајевима рушења тротоара приликом израде новог, чим докажу да је материјал њихов.

Члан 10.

Којим ће се редом и којим материјалом и где радити тротоари у појединим улицама, решава Суд и Одбор општине београдске.

Члан 11.

У улицама, у којима се из буди којих разлога није могао или не може у потпуности извршити сталан тротоар с обзиром на регулацију улице, него само у колико је то дозвољавало или дозвољава постојеће стање, платиће сопственици имања само ону суму колико стварно Општину кошта тај рад према чл. 3. овог правилника, а допуну тог тротоара платиће кад она по извршеној регулацији буде израђена.

Ако се приликом извршења регулације те улице у којој већ постоји сталан тротоар мора из буди којих стварних разлога саградити сасвим нов тротоар а стари скинути, сопственику имања признају се ранији трошкови, с тим што је дужан да плати само евентуалну разлику коштања приликом израде новог тротоара.

Члан 12.

Сопственици, који по Закону о становима не располажу слободно са становима у својој згради, платиће таксу по одредбама овога правилника тек кад буду слободно располагали са својим становима.

Ограничење слободног располагања са становима дужан је сопственик доказати Суду општине уверењем надлежне власти.

И овакви ће сопственици полагати таксу у року од две године а у четири рате, по чл. 4., рачунајући од дана када престане ограничење располагања и последњег стана на имању.

Члан 13.

Обавеза плаћања тротоарске таксе оптерећење имање, тако, да, у случају прелаза имања у нову сопственост пре потпуне исплате тротоарске таксе, прелази на новог сопственика сва неисплаћена тротоарска такса, без обзира како стари и нови сопственик о овој такси уговоре.

Члан 14.

Сопственицима, који су пре овог правилника платили тротоарску таксу према одредби чл. 364. Финансијског закона за 1928./29. годину, рачунају се уплаћене суме у отплату рата по овом правилнику.

Члан 15.

Сваки сопственик имања, који сматра да је погрешно задужен по овом правилнику, има права тражити од Суда општине београдске исправку задужења у року од петнаест дана од дана саопштења задужења по чл. 6. овог правилника.

Против решења Општинског Суда интересовано лице може употребити правно средство по постојећим законским прописима.

Жалбе не задржавају од извршења наплату ове тротоарске таксе. Више или неправилно наплаћене таксе враћају се одмах.

Члан 16.

Овај правилник ступа на снагу даном обнародовања у „Службеним новинама“.

4. јуна 1930. године

Београд

Министар грађевина,

Ф. Ј. Трифуновић, с. р.

Претседник Београдске општине,

Инж. Милан Нешић, с. р.

Потпретседници Београдске општине,

Д-р Мил. Стојадиновић, с. р.

Ник. К. Крстић, с. р.

Стање Прихода

Б. Општине на дан 31. XII. 1929. са упоредним прегледом прихода од 1. I. до 31. XII. 1928. г.

1928.		1929.		П Р И Х О Д	Н А П Л А Т Е Н О			
Парт.	Поз.	Парт.	Поз.		Од 1/I—30/XI 1928		Од 1/I—30/XI 1929.	
					Динара	п.	Динара	п.
I. Редовни Приходи								
A. Дажбине								
1.	1			1. Пореза				
				а) Прирези				
				Од приреза 10% непоср. пореза и 2.— дин. од сваког пор. обвезника у Бео- град. Општини.	2,269.966	42	21.452	54
2.	1-24	2	1-24	б) Трошарина	52,874.522	90	50,864.471	86
Б) ТАКСЕ								
4.		3		1. По закону о таксама				
	1		1	Опште таксе (Т.Бр. 333—358)	1,327.241	25	1,009.130	10
	2		2	По грађ. спору (Т.Бр. 359—369)	18.027	—	27.733	50
	3		3	По крив. делима (Т.Бр. 370—372)	45.926	—	38.149	50
	4		4	Извршне таксе (Т.Бр. 373—378)	1,053.373	55	1,079.220	60
	5		5	Санит. таксе (Т.Бр. 379—381)	649.826	40	699.336	80
	6		6	Кланич. таксе:				
				а) говеђе аренде	1,796.610	18	1,691.054	55
				б) телеће „	1,784.331	50	1,531.091	80
				в) свињске „	2,451.946	70	2,417.169	50
				г) ситни преживари	475.515	—	500.608	20
	7		7	Од изношења ђубрета и сметлишта из домова (Т.Бр. 383)	3,375.119	35	4,177.108	55
	8		8	Од чишћења улица (Т.Бр. 384)	3,576.666	70	3,969.600	65
	9		9	Грађевинске таксе (Т.Бр. 385—392)	764.211	40	954.481	
10	10		10	За обезбеђење од пожара 10% од не- поср. пореза на зграде (Т.Бр. 393)	307.902	—	—	—
11	11		11	За дозволу за вађење леда (Т.Бр. 395)	—	—	2.270	—
12	12		12	За запремање тротоара (Т.Бр. 396)	821.072	65	761.977	10
13	13		13	За запремање земљишта на трговима и др. местима (Т.Бр. 397)	8,309.321	55	9,036.140	—
14	14		14	За пристајање уз обалу пароброда и др. плов. објеката (Т.Бр. 398)	331.820	24	897.833	43
15	15		15	За одобрење продаје бозе, воћа и др. по улицама (Т.Бр. 399)	2.589	—	375	—
16	16		16	За држање лукс. кола и фијакера за личну употребу (Т.Бр. 400)	132.545	—	161.310	—
17	17		17	За држање аутомобила за личну упо- требу (Т.Бр. 401)	322.225	—	576.075	—
18	18		18	За дозволу стајања аутомобила и ко- ла на одр. станицама (Т.Бр. 402)	211.299	—	190.390	58
19	19		19	За употребу летњиковца и др. зграда за становање ван грађ. реона (Т.Бр. 403).	—	—	—	—
20	20		20	За истицање и држање фирми (Т.Бр. 404)	625.086	50	2,492.965	—
21	21		21	За одобрење лепљења прив. несталних плаката и објава (Т.Бр. 405)	24.417	—	5.400	—
Пренос:					28,407.075	97	32,219.420	86

1928.		1929.		П Р И Х О Д	Н А П Л А Ћ Е Н О			
Парт.	Поз.	Парт.	Поз.		Од 1/I—30/XI 1928.		Од 1/I—30/XI 1929.	
					Динара	п.	Динара	п.
	22	22		Пренос:	23,407.075	97	32,219.420	86
	23	23		За дозволу држања паса у вароши (Т.Бр. 406)	60.792	—	82.900	—
	24	24		За приређивање концерата, балова и др. (Т.Бр. 407)	2,939.991	60	2,654.762	84
	25	25		Такса за странце (Т.Бр. 409)	1,358.053	—	1,320.085	80
	26	26		Такса на новч. заводе и осиг др. на чисту добит (Т.Бр. 410)	158.925	05	1,968.475	—
				Такса по чл. 32. Закона о радњама за одобрењл рада (Т.Бр. 412).	—.—	—	—.—	60
				Постигнут приход по партији 3	32.924.837	62	38,245.644	80
5		4		2. Остале таксе				
	1	1		а) Санитетске таксе				
	2	2		Од дезинфекције ствари	44.276	—	90.535	80
	3	3		„ лекарских услуга	38.290	65	63.661	35
	4	4		„ продаје стер. млека	146.369	50	164.077	60
	5	5		„ купатила на Сави	110.027	—	69.724	—
				„ парног купатила у Мишарској ул.	501.563	20	597.134	50
				Постигнут приход по партији 4	840.526	35	975.133	25
6		5		2. Гробљан. таксе				
	1			Од зиданих гробница	1,879.450	—	1,106.183	60
	2			„ великих „	24.510	—		
	3	2		„ малих „	7.660	—	36.410	—
	4			„ обн. турнуса	6.260	—		
	5	3		„ отвар. гробова и гробница	44.210	—	38.040	—
	6	4		„ одрж. „	207.626	50	237.460	—
	7			„ мртвачких кола и фијакера	4.157	—		
	8			„ ђуприја	14.200	—		
	8a			Разни ситни приходи	4.414	—	54.007	—
				Постигнут приход по партији 5	2,192.517	50	1,472.100	60
7	1	6	1	б) Мерина				
	2	2		Са општинског кантара	4,061.304	35	4,017.204	10
				„ царинарнице	1,233.761	95	1,041.572	94
				Постигнут приход по партији 6	5,295.066	30	5,058.777	04
8		7		В) ОПШТИН. ПРИВРЕДА				
				1. Водовод				
	1	1		Од основне таксе за воду	7,117.069	25	7,934.427	10
	2	2		„ таксе за водомере	356.968	60	364.469	60
	3	3		„ више потр. воде	6,807.280	25	8,111.663	35
	4	4		„ Савског водовода	1,099.044	25	1,121.954	40
	5	5		„ разних прихода водовода	150.646	75	190.161	15
				Постигнут приход по партији 7	15,531.000	10	17,722.675	60
9		8		2. Канализација				
	1	1		Од употребе канала	1,422.121	10	2,266.015	45
	2	2		Од таксе за спој канала	95.326	50	1,317.381	55
	3	3		Од одржавања приватне и државне инсталације	8.500	—	—.—	—
				Постигнут приход по партији 8	1,525.947	60	3,583.397	—

1928.		1929.		П Р И Х О Д	Н А П Л А Ћ Е Н О			
Парт.	Поз.	Парт.	Поз.		Од 1/1—30/XI 1928.		Од 1/1—30/XI 1929.	
					Динара	п.	Динара	п.
10		9		3. Закуп. земљ. и зграда				
	1		1	Од употребе општ. земљишта	3,349.665	60	3,300.219	50
	2/7		2/7	„ станова и дућана	2,260.534	05	4,515.444	10
	9		9	„ јавних писоара	176.401	50	45.469	75
	10		10	„ киоска	24.000	—	376.194	45
				Постигнут приход по партији 9	5,810.601	15	8,237.327	80
11		10		4. Паркови и вртови				
	1		1	Од продаје цвећа	10.373	—	43.512	05
	2		2	„ седишта у парковима	33.099	—	57.684	—
				Постигнут приход по партији 10	43.472	—	101.196	05
12		11		5. Капитал				
	1		1	Од дивиденде купона	163.455	—	36.813	—
			2	„ „ „ 2½% Р. Ш.	—	—	4,412.575	—
	2		3	„ Управе Трам. и Осветлења ануитет и трошкови по зајму од Динара 37,000.000 на суму од Дин. 8,250.000	722.825	—	722.825	—
			4	Од Управе Трам. и Осветлења ануитет и трошкови по зајму од Динара 25,000.000 на суму од Дин. 9,000.000	1,278.000	—	1,278.000	—
	4		5	Од Управе Трам. и Осветлења ануитет и трошкови по зајму од Динара 7,000.000 на суму од Дин. 4,000.000	568.000	—	568.000	—
				Постигнут приход по партији 11	2,732.280	—	7,018.213	—
13		12		6. Цигљана				
			1	Од закупа цигљане	50.000	—	134.000	—
				Постигнут приход по партији 12	50.000	—	134.000	—
14		13		7. Разни Приходи				
	2		1	Од новчаних казни	331.259	—	397.394	40
	4		3	Од интереса на новац	23.500	—	59.622	—
	5		4	Од општ. издања, глас. списк. и др.	40.140	—	32.933	20
	6		5	Од сточних пасоша и пр. књиж.	78.277	30	13.051	75
	7		6	Дијурна за излазак чиновника	3.651	50	2.178	—
			7	Од Упр. Тр. и Осветлења за подмирења општинских расхода за вар. осветлење	2,800.000	—	2,800.000	—
			8	Закуп од шлепова	225.000	—	313.323	45
			9	Такса на прив. аутобусе	538.500	—	332.007	25
	8		11	Од апропријације општинских имања и имања регулационог фонда	3,250.135	45	1,891.872	65
				Постигнут приход по партији 13	7.290.463	25	5,842.382	70
				Од „Општинских Новина“	—	—	183.878	—
16		14		3. Дуговани приходи				
	1		1	Од приреза 10% на непосредни порез и дин. од сваког порес. обв. у Београду.	1,730.524	—	5.848	13
				За Пренос	1,730.524	—	5.848	13

1928.		1929.		П Р И Х О Д	Н А П Л А Ћ Е Н О			
Парт.	Поз.	Парт.	Поз.		Од 1/1—30/XI 1928.		Од 1/1—30/XI 1929.	
					Динара	п.	Динара	п.
				Пренос	1,730.524	—	5.848	13
16	2	14	2	Од приреза 10% непосредни порез на зграде за обезбеђење од пожара	184.256	—		
	3		3	Од механског акцеса	—	—		
	4		4	Таксе по зак. о таксама	1.536.844	95	1,625.399	30
	5		5	Од такса санитетских	2.037	—	3.003	50
	6		6	„ „ гробљанских	207.570	—	532.460	—
	7		7	„ „ водовода	2,094.104	95	4,329.333	15
	8		8	„ „ за канализацију	198.647	55	269.779	25
	9		9	„ „ сметлишта	612.137	15	775.134	85
	10		10	„ „ чишћ. улице	544.631	70	811.220	10
	11		11	„ закупа земљ. и зграда	705.937	40	278.373	75
				Постигнут приход по партији 14	7,816.690	70	8,630.552	03
		15		9. Остатак готовине				
	1		1	Готовина код Упр. Трамв. и Остветлења дата позајмица у пр. години	—.	—	4,050.176	05
				Постигнут приход по партији 15	—.	—	4,050.176	05
16		21		10 Непредвиђени приходи				
	1		1	Разни непредвиђени приходи	251.044	68	2,216.678	15
				Постигнут приход по партији 16	251.044	68	2,216.678	15
				ВАНРЕД. ПРИХОДИ				
				1. Калдрмина				
17	1	17	1	По решењу Господина Министра Финансија од 22-V-1928. ЦБр. 18031 за израду калдрмисања улица: Немањине, Карађорђево и Богојављенске и набавку материјала — неподигнут из калдрмин. фонда	2,595.359	98	14,853.548	50
				Постигнут приход по партији 17	2,595.359	98	14,853.548	50
18		18		2. Фонд за подизање радничких установа				
	1		1	Из Фонда код Држ Хипотекарне Банке по решењу г. Министра Соц. Политике од 21-VI-1927	7,200.000	—	2,830.066	—
19				Постигнут приход по партији 18	7,200.000	—	2,830.066	—
				3. Фонд за подизање јевтиних станова				
			1	За грађење јевтиних станова	1,226.015	—	—.	—
				Постигнут приход по партији 19	1,225.015	—	—.	—
			1	Приход од интереса на подигнут део доларског зајма	902.852	15	—.	—
					902.852	15	—.	—

Рекапитулација

1928 год.

1929 год.

Редовни приходи 149,373.172-70 154,368.056-47
 Ванредни приходи 17,683.614-50

Свега Приходи 149,373.172-70 172,051.570-97

Из књиговодства општине београдске.

ПРЕГЛЕД

Остварених прихода појединих одељака код Таксено-Привредног Отсека у месецу априлу 1930. године

I.

1.) Наплаћена кланична такса по ТБр. 379—382., коју наплату врши клиначни одељак . . .	359.926.80
2.) Наплаћена пијачна такса на свима трговима по ТБр. 397. . .	273.833.—
3.) Наплаћена такса за запремање земљишта — локалима на трговима по ТБр. 397. . .	205.981.95
4.) Наплаћено на име пијачарине по ТБр. 397., коју наплату врши Управа трошарине по решењу Суда АБр. 16190 од 26. VII. 1929. године . . .	447.977.50
5.) Наплаћена такса по ТБр. 398. — обаларина, коју наплату врши Капетанија пристаништа по решењу Суда АБр. 17166 од 9. VIII. 1929. године . . .	26.043.—
6.) Наплаћено на име биоскопске таксе по ТБр. 407., т. 20., коју наплату врши Пор. управа . . .	182.212.74
7.) Наплаћена такса од стране отсека на Чукарици — на име пијачарине по ТБр. 397. . .	3.010.50

8.) Наплаћена такса од стране инкасаната — по разним таксеним облицима	694.143.34
9.) Наплаћена такса од стране Извршног Отсека	84.573.15
Свега наплаћено Дин.	2,277.701.98
Наплаћено у месецу априлу 1929. године	2,436.598.79
Наплаћено у месецу априлу 1930. год. мање	158.896.81

II.

Појединачни преглед прихода од наплаћених такса:

КЛАНИЧНИ ОДЕЉАК:

1.) Такса за пренос и издавање сточних пасоша	16.412.—
2.) Такса за лекар. преглед стоке	18.592.50
3.) Такса од говеђе аренде	86.333.50
4.) Такса од телеће аренде	71.992.—
5.) Такса од свињске аренде	156.721.80
6.) Такса од ситне стоке	9.875.—
Свега Дин.	359.926.80
На име ових такса наплаћено је у месецу априлу 1929. год.	484.762.80
Мање наплаћено у месецу априлу 1930. год.	124.836.—

ПИЈАЧНИ ОДЕЉАК:

	Пијачна такса	Такса за локале	Свега
1.) Јованова пијаца	дин. 78.289.—	70.895.—	149.184.—
2.) Цветни трг	„ 47.640.—	39.600.45	87.240.45
3.) Зелени Венац	„ 53.091.—	40.464.—	93.555.—
4.) Каленића Гувно	„ 28.162.—	21.942.50	50.104.50
5.) Смедеревски Ђерам	„ 18.617.—	12.097.—	30.714.—
6.) Бајлонова пијаца	„ 9.444.—	11.349.50	20.793.50
7.) Палидулска пијаца	„ 9.014.—	9.783.50	18.797.50
8.) Марвени трг	„ 29.245.—	—	29.245.—
9.) Сењска пијаца	„ 331.—	—	331.—
Свега дин.	273.833.—	205.981.95	479.814.95

ТРОШАРИНСКА УПРАВА:

1.) Железничка трошарин. станица	152.516.—
2.) Топчидерска „ „	95.288.50
3.) Савска „ „	65.617.—
4.) Крагујевачка „ „	36.839.—
5.) Смедеревска „ „	35.413.50
6.) Вишњичка „ „	25.632.—
7.) Марвени трг	18.657.—
8.) Дунавски Кеј	12.545.50
9.) Спољна Контрола	5.469.—
Свега дин.	447.977.50

Наплата извршена од стране инкасаната:

1.) Воја Димитријевић	202.973.—
2.) Слободан Пауновић	148.772.60
3.) Јордан Божовић	74.653.25
4.) Милутин Крунић	70.800.—
5.) Стеван Здравковић	54.357.62
6.) Благоје Поповић	50.451.25
7.) Петар Петковић	41.129.02
8.) Стеван Митровић	26.528.60
9.) Михајло М. Јаковљевић	24.478.—
Свега Дин.	694.143.34

Према свему напред изложеном види се, да је приход у месецу априлу 1930. године мањи од прихода у месецу априлу 1929. године за динара 158.896.81,

Овај мањак у прихору појављује се због тога: што је такса на чисту добит по ТБр. 410. таксене тарифе, решењем Г. Министра Финансија ДРБр. 111.045 од 11. септембра

1929. године укинута. На име ове таксе наплаћено је у месецу априлу 1929. године и то: на име редовне дин. 157.483.55 и на име дуговане динара 307.162.75 — свега динара 464.646.30.

Сем тога, мањак се да правдати још и тиме, што је због ускршњих празника у месецу априлу било нерадних 4 дана за варошке инкасате, који просечно доносе по 35.000.— динара, за које би дане прикупили приход око 140—150.000.— динара, и, кад се овоме дода још и пропуштени приход такође и од пијаце, за први и други дан Ускрса, а које пијаце просечно дају приход око 10 до 15.000.— динара дневно, што би изнело укупно око 160.000.— динара, онда излази, да се стварно мањак не јавља, с погледом и на таксу на чисту добит, која је укинута и у овој

години није било прихода од ње у месецу априлу, док је у априлу прошле године на име исте наплаћено дин. 464.646.30.—.

Мањак у приходима код кланичног одељка по свој прилици јавља се као последица укидања парламента и најновије административно управне поделе на бановине, пошто је услед тих чињеница сав пословни свет, будући везан ради обављања својих послова код појединих министарстава, упућен сада једино и искључиво на бановинске централе, те се на тај начин и прилив путника у Београду смањило.

Из приложеног прегледа остварених прихода у априлу 1929. и 1930. год. види се кретање прихода по таксеним облицима, као и упоредни преглед у 1929. и 1930. години са вишка, односно мањка остварених прихода.

СЛУЖБЕНЕ ВЕСТИ

Наредба о заступању потпретседника г. Д-р Мил. Стојадиновића за време његовог осуства

На основу чл. 103. Закона о општинама
НАРЕЂУЈЕМ:

Да за време осуства г. Д-р Стојадиновића Милослава, потпретседника Београдске општине, у дужности га заступа г. Крстић Никола, а да г. Крстића Николу, потпредседника, у дужности заступа, поред своје редовне дужности, кмет-правник г. Протић Исидор.

Наредбу у препису доставити Потпретседницима, кмету-правнику и свима одељењима.

Претседник
Београдске Општине
Инж. Милан Нешић, с. р.

Наредба по питању администрирања жалби Мин. Унутр. Послова

На основу чл. 103. Закона о Општинама
НАРЕЂУЈЕМ:

Да по предметима жалби, које се достављају Министарству унутрашњих послова на размотрење, надлежне Дирекције, Одељења и Отсеци увек прилажу актима и препис решења или пресуде, на које је жалба изјављена, јер ће ти преписи остајати у архиви Министарства.

Ову наредбу доставити свима Директорима и шефовима отсека, да се о њеном извршењу старају.

Претседник
Општине Београдске,
Инж. Милан Нешић, с. р.

Наредба по питању повраћаја улога из пензионог фонда

На основи чл. 103. Закона о Општинама
НАРЕЂУЈЕМ:

Да се не доносе одлуке за повраћај улога из Фонда по молбама оних чиновника и службеника, који су као Статутно особље по старом Статуту, преведени за хонорарне чиновнике и дневничаре, док се не изради правилник о службовању хонорарних чиновника и нов правилник о Пензионом фонду — чл. 19. и 58. Статута од 1929. год.

Дирекције и Одељења-Отсеци саопштиће предњу наредбу свима чиновницима.

Решено у Суду Општине града Београда
2. јула 1930. год.

Претседник
Општине Београдске,
Инж. Милан Нешић, с. р.

Власницима сталних, претплатних и службених трамвај. карата

Дирекција Трамваја и Осветлења извештава све имаоце претплатних, службених и сталних карата трамвајских да су исти, према новим правилима и прописима службе, дужни сами показати кондуктеру своју карту, као и контролору при прегледу и ревизији.

Ко се од г.г. имаоца ових карата не буде држао горњег наређења и прописа — биће лишен карте.

Напомиње се, да изјава путника: „*мам сталну*“ није довољна, већ карту треба припремити и кондуктеру при пролазу и приликом сваке вожње показати, да се овај не би задржавао и ометао у раду, док путник вади карту из бућелара и џепа, а нарочито када су вагони пуни публике.

Редовни путници, који плаћају карте за вожњу, дужни су тражити карту од кондуктера, да овај не би био кажњаван од старешина, што му контролор, при ревизији, налази путника без карте.

Из Дирекције Трамваја и Осветљења Д. Бр. 18684.

ПАЖЊА ГРАЂАНСТВУ

Пренос куфера трамвајима

Ради одржавања правилног и брзог трамвајског саобраћаја, забрањује се превоз великих куфера и кабастих предмета трамвајем.

Дозвољен је пренос на пругам бр. 2, бр. 3 и бр. 5 само мањих ручних куфера на предњој платформи, у колико не сметају особљу за рад и публици за слободан пролаз, и то само у часовима: од 5—7.30 у јутру, и од 8—10 часова у вече.

Горње се доставља грађанству ради знања и управљања.

Из Саобраћајног Одељења Дирекције Трамваја и Осветљења ДБр. 19477.

ОДРЖАВАЈТЕ ЧИСТОЋУ!

— Саопштење Дирекције за социјално и здравствено старање Београдске Општине

Дирекција за социјално и здравствено старање ставља грађанству на знање да Општина (возни парк) располаже асанизационом пумпом за извлачење нечистоће из нужничких јама.

Пошто су већина дворишта, према рефератима санитетско-полицијских органа, нужничке јаме препуне и прете инфекцијом, Дирекција је по споразуму са Општинским концесионаром, предузела евиденцију о асанизационом раду.

Власници дворишта са препуним нужничким јамама биће кажњени за неисправност по закону о сузбијању заразних болести. Власници се упозоравају да се благовремено обраћају на Дирекцију (тел. 30-16), да би им се стављала на расположење пумпа за чишћење. Неисправне нужничке јаме (нецементиране, или неуређене од другог непропустљивог материјала) неће се узимати у обзир, и општинска пумпа неће се ставити на расположење за чишћење неисправних јама.

Из Дирекције за социјално и здравствено старање Општине Града Београда О. С. З. Бр. 11115 од 12. јула 1930. год.

Грађанима Босанске улице

Пошто је предвиђено модерно кадрирање Босанске улице, то се обраћа пажња грађанима, да ће стари зидани канал, који пролази улицом, бити укинут, пошто на улици постоји нова модерна канализација, зато сви сопственици имања који су везани за стари канал морају благовремено прикључити своју кућну канализацију за модерни канал, да не би доцније дошло до компликација са везивањем кућне инсталације.

Из канцеларије Канализационог Отсека Техничке Дирекције Општине Београдске ТДБр. 14037 од 25. јуна 1930. године.

Обнародовање правилника за наплату тротоарских такса у Београду

Правилник за наплату тротоарских такса у Београду, кога доносимо у овом броју „Општинских Новина“, обнародован је у државним „Службеним Новинама“, број 139 од 23. јула тек. год.

Одлука где се може продавати бостан овога лета

Општина града Београда — пијачно одељење — прописала је да се продаја бостана — лубеница и диња — на велико, има вршити на Бајлоновој, Палилулској, Каленића Гувно и пијаци Смедеревски Ђерам. На пијаци Зелени Венац продаја бостана на велико може се вршити само на бетону иза пијачне зграде. На Јовановој и пијаци Цветни трг, продаја на велико, може се вршити само у дућанима и баракама. На свима пијацама бостан се може продавати на мало и то само на тезгама. Најстрожије се забрањује, да се лубенице и диње секу, продају на кришке, једу на пијацама, као и коре бацају. Ко се од продаваца огреши о ово решење, пијачни ће му одељак забранити рад на пијаци за пет дана, — у поновном случају, предложиће га суду да му се место на пијаци ускрати.

СПИСАК

ОДОБРЕНИХ ПЛАНОВА ЗИДАЊА ОД 11. МАРТА ДО 28. МАЈА 1930. ГОД.

ПРЕЗИМЕ И ИМЕ СОПСТВЕНИКА	Улица и број имања	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ ПРОЈЕКТАНТА	Каква је зграда	Примедба
Леви Естер	Дубљанска 122	Трипковић В.	приземна	
Селиград Марија	Млатишумина 19	Матејић Никола	приземна	
Комненовић Војислав	Савезничка 20	Јовановић М.	приземна	
Бошковић Милош	Поштанска 14	Пејчиновић О.	са 1 спратом	дозиијив.
Милојевић Урош	Хаџи-Мелент. 39-а	Милојевић Ур.		
Јефтић Сретен	Мутапова 37	Борисављевић М.		дозиијив.
Угриновић Трпко	Дубљанска 7	Матејић Никола	приземна	дозиијив.
Митровић Чедомир	Мутапова 26	Ђурић Бранко		
Мирнић Наталија	Угао Нових 123-125	Дингарац Душан	приземна	
Јанић Илија	Мајке Јевросиме 26	Белопавлић Б.	са 2 спрата	
Мандил Самуило	Кр. Александра 93	Мандил Сам.	са 2 спрата	
Мандил Самуило	Захумска 62	Мандил Сам.	са 2 спрата	
Јечменић Милан	Стишка 3	Дубови Јан		преправке
Обрадовић Драг.	Дубљанска 97	Борошић Ђура		дозиијив.
Рајковић Милан	Гружанска 34	Матејић Ник.	приземна	
Богољубовић Петар	Војв. Богдана 13	Стаменковић Рад.	са 1 спратом	надзић. и преп.
Ђекић Даринка	Кочина 20	Дингарац Душан		
Берец Рудолф	Ђурићева 13	Јербић Илија	приземна	
Поповић Милутин	Кочина 45	Стаменковић Рад.	са 1 спратом	
Ђуркић Десанка	Ламартинова 28	Урбан Фрања	приземна	
Дамњановић Браћа	Угао Ђевђелијске и Једренске	Матејић Ник.	приземна	
Рајић Негован	Сендербегова 13	Каповић Ал.	са 1 спратом	
Јанковић Кумрија	Баба-Вишњина 20-а	Брадиловић М.		преправке
Максимиовић Ђорђе	Сарајевска 51	Радивојевић Ж.	приземна	
Пејовић Сава	Нова	Јербић Илија	приземна	
Рамњак Јосиф	Хајд. Вељкова 12	Јовановић Ник.	приземна	
Левић Фортуна	Миријевски пут	Козински Ј.	приземна	
Марковић Љубомир	Захумска 51	Шташевски Валерије		преправке
Енгелдингер Алојз	Московска 48	Матејић Ник	приземна	
Симовић Тодор	Хаџи-Мелент. 40	Борисављевић М.		преправке
Најман Јулија	Влајковићева 20	Најман Јосиф	са 3 спрата	
Секулић Александар	Нова ул. парц. 73	Шташевски В.	приземна	
Сиљановић Јанаћко	Кр. Александра 114	Дингарац Душан		преправке
Бендл Анзелм	Крајинска 10	Шташевски Валерије	са 1 спратом	
Савић Јоца	Московска 126	Јовановић Милутин	приземна	
Гудима Андреја	Челопечка 7	Ђурић Бранко	са 1 спратом	
Рец Јосиф	Вел. Милоша 40	Гранић Дујам	са 3 спрата	
Вапа Милан Фабр. хартије	Вел. Милоша 102	Билински Вл.	са 1 спратом	
Прендић Светислав	Кр. Александора 66	Живадиновић Бож.	са 4 спрата	
Максимиовић Димитрије	Хаџи-Мелент. 76	Милојевић П.		дозиијив.
Симић Александар	Младо Нагорич. 24	Симић Алек.	са 1 спратом	
Крстић Драгољуб	Дубљанска 146	Божић Б.		дозиијив.
Максић Живко	Браће Рибник. 44	Швејкар Јан	приземна	
Јефтовић Ђорђе	Цариградска 5	Јефтовић Ђ.	са 1 спратом	
Томић Драгољо	Млетачка 24	Талви Р.		препр. и дозић.
Гарашанин В.	Кн. Михајлова 43	Швабић С.		препр. и дозић.
Крстић Јордан	Скадарска 63	Швејкар Јан	са 1 спратом	
Илић Милош	Видинска и Дрин- чићева	Урбан Фрања	са 2 спрата	
Димитријевић Митриће- вић Драга	Кр. Милана 59	Гоцић Боривој		преправке

ПРЕЗИМЕ И ИМЕ СОПСТВЕНИКА	Улица и број имања	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ ПРОЈЕКТАНТА	Каква је зграда	Примедба
Паркић Тишка	Косанчићев Венац 22	Ђурић Здравко	приземна	
Стојановић Станоје	Варшавска 9	Ђурић Бранко	са 2 спрата	
Радосављевић Милан	Проте Матеје 59	Вељковић Вељко	приземна	
Божић Стана — Сирота-	Слобода	Јербић Илија	приземна	
новић Јелена	Млетачка 14	Талви Леон		преп. и доз.
Томић Драгојло	Кочина 4	Јовановић Милан	приземна	
Анимовић Стоја	Кочина 6	Златичанин Рад.	приземна	
Петровић Коста	Кнез Милетина 71	Матејић Никола		дозиф. и преп.
Живковић Јулка	Кнез Милетина 73	Стојадиновић Јован	са 1 спратом	
Миодраговић Хавличек	Студеничка 65	Ивановић Чедомир		дозиф. и преп.
Мила	Јевремова 22	Јовановић Милутин		дозиф. и преп.
Павловић Љубица	Левачка 15	Урбан Фрања		преправке
Петровић Викторовић	Скерлићева 26	Борисављевић М.		надз. и дозиф.
Домиран Августин	Љубовијска 15	Швабић Синиша		надз. и дозиф.
Ђорић-Михајловић Босилјка	Кр. Александра 120	Шташевски Валерије	са 2 спрата	
Ловрић Софија	Винковачка 20	Бадер Станојло	приземна	
Вуковић Јоксим	Краља Милана 25	Талви Р.		преправке
Маринковић Ђорђе	Гробљанска 6	Јоксимовић Војислав		преправке
Богдановић Софија	Раденичка 12	Владимировић Драг.	са 1 спратом	
Трајковић Михајло	Московска 84	Јенч Фрања	приземна	
Димитријевић Сотир	Браће Недића 25	Радивојевић Ж.		преп. и дозиф.
Алексић-Бирцић Мара	Вишеградска 9	Пејчиновић Бр.	приземна	
Милосављевић Милош	Кр. Милутина 14	Брашован Драг.	спрат и макс.	
Суботић Персида	Кумановска 9	Крстић Пет. р	са 3 спрата	
Живковић Димитрије	Коларчева 5	Костић Војислав		преправке
Јеленић Даница	Кр. Александра 2.0	Урбан Фрања	приземна	
Ивковић Браћа	Кнез Михајлова 25	Белић Михајло		дозифиј.
Ђорђевић Владимир	Битољска 65	Шташевски Вал.		преп. и доз.
Демајо Макс	Сарајевска 17	Борошић Ђура		преправке
Томић Владимир	Доситејева 35	Шташевски Вал.		дозифиј.
Мирковић и Лучић	Нишка 2	Костић Војислав	приземна	
Васиљевић Риста	Скадарска 4	Рашић Милош		преправке
Златановић Наста	Зрињска 74	Јовановић Мил.	са 1 спратом	
Рашић Ангелина	Пожаревачка 29	Шташевски Вал.	приземна	
Павловић Душан	Дубровачка 7	Живадиновић Б.		преправке
Бањаз Ђура	Ново-Садска 7	Раденковић Б.		преправке
Јанковић Милан	Авалска 14	Хуго Кун		дозифиј.
Копаноник А. Д.	Херцег Степана 4	Радивојевић Ж.		шупе
Михајловић Јован	Престолонасл. 40-в	Арачић М.	са 1 спратом	
Винше Антон	Кр. Милутина 43	Гоцић Бор.	са 2 спрата	
Арачић Јулија	Ратарска 2	Новаковић Никола и	са 3 спрата	
Благојевић Љубица	Чика Љубина и	Стојковић Влајко		
Маса Дучића Драгутина	Кнез Михајлова	Јанковић Александар		преправке
„Ла Насионал“	Бане Јелачића 25	Ђуровић Винко	са 1 спратом	
Луковић Љубица	Височка 21	Хуго Маклур		дозифиј.
Михајловић Аритон				

Из Одсека Контроле Зиданја

Цене животних намирница на Београдској пијаци

НАЗИВ	Количина	ПРОСЕЧНА ЦЕНА У ДИНАРИМА				
		НЕДЕЉНА				Месечна
		I	II	III	IV	
		МАЈА МЕС.				
БРАШНО И ХЛЕБ						
Брашно пшен. № 2	1 кгр.	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25
„ „ „ № 1	„	3.75	3.75	3.75	3.75	3.75
„ „ „ бело	„	4.25	4.25	4.25	4.25	4.25
„ „ „ кукурузно	„	2.75	2.75	2.75	2.75	2.75
Хлеб пшен. црни	„	3.50	3.50	3.50	3.50	3.50
„ „ „ бели	„	4.50	4.50	4.50	4.50	4.50
МЕСО						
Говеђина	„	15.—	15 —	15 —	20.—	16.25
Телећина	„	25.—	24 —	24.—	24.50	24.60
Јагњетина	„	13.—	13.75	13 —	12.50	12.90
Свињетина	„	24.75	21.50	21.75	24.—	23.—
Сланина сирова	„	22.—	22 —	22 —	22.—	22.—
Маст свињска	„	23.—	23.—	23.—	23.—	23 —
Сало	„	23.—	23.—	23.—	25.—	23 —
РИБА						
Шаран	„	14.25	14.75	15.25	17.50	15.40
Сом	„	27.50	27.50	30.—	28.75	28.40
Кечига	„	45.—	55.—	61.—	72.50	58.40
Смуђ	„	40.—	45.—	42.50	90 —	54.40
Штука	„	15.50	13.50	14.25	11.—	13.55
МЛЕКО И МЛЕЧНИ ПРОИЗВОДИ						
Млеко слатко	1 лит.	4.25	4.25	4.25	4.25	4.25
Масло	1 кгр.	60.—	60.—	60.—	60.—	60 —
„ „ „ топљено	„	45.—	44.50	44.—	44 —	44.10
Кајмак	„	39.—	41.50	40.50	40.—	40.20
Сир обичан	„	17.—	16.—	17.50	15.50	16.50
ПОВРЋЕ						
Кромпир стари	„	1.75	1.75	1.75	1.75	1.75
„ „ „ нови	„	8.—	6.—	3.25	2.60	5.—
Лук црни	„	1.25	1.25	1.25	1.25	1.25
Шаргарепа	„	2.—	3.50	3.50	3.50	3.10
Купус слабак	„	3.75	3.—	7.75	11.—	6.40
Кељ	„	4.—	4.50	11.—	7.50	9.75
Зелен за супу	1 кишла	1.60	2.10	2.75	2.75	2.30
Патлиџан црвени	1 кгр.	50.—	61.—	57.—	38.75	51.70
Паприка лута	100 ком.	37.50	47.50	38.50	42.50	41.50
Краставци	1 „	4.—	4.25	3.85	4.50	4.15
ВОЋЕ						
Јабуре	1 кгр.	17.—	16 —	18 —	23.—	18.50
Трешње	„	—	—	—	12.—	—
Шљиве сушене	„	15.—	16.50	16.—	16 —	16.—
Ораси	„	11.—	11.—	11.—	11.—	11.—
Лимуни	1 ком.	85	—85	—85	—85	—85
Нерапце	1 „	1.75	2.—	1.75	2.10	1.90
КОЛОНИЈАЛНА И ДРУГА РОБА						
Шећер у коцкама	1 кгр.	13.50	13.50	13.50	13.50	13.50
„ „ „ ситан	„	12.—	12.—	12.—	12.—	12.—
Кафа сирова	„	48.—	48.—	48.—	48.—	48.—
Пиривач	„	10.—	10.—	10.—	10.—	10 —
Макароне	„	9.—	9 —	9.—	9.—	9 —
Зејтин за јело	1 лит.	27.—	27.—	27.—	27.—	27 —
Пасуљ	1 кгр.	8.—	8.—	8 —	8 —	8.—
Сочиво	„	13.—	13 —	13 —	13.—	13 —
Со	„	3.—	3.—	3.—	3.—	3 —
Пекмез	„	13.—	13 —	13.—	13.—	13 —
Сапун за прање	„	12.—	11.—	11.—	11 —	11.25
ЖИВИНА И ЈАЈА						
Кокоши	1 ком.	25.50	23.50	23 —	23 —	23.75
Ђурке	„	—	—	—	—	—
Гуске	„	37.50	35.—	32.50	30.—	33.75
Патке	„	24.25	26.25	24.50	20 —	23.75
Јаја	„	—95	—95	—95	—95	—95
ГОРИВО И ОСВЕЋЉЕЊЕ						
Дрва	1 м³	143.—	143.—	143 —	143.—	143.—
Шпиритус	1 лит.	11 —	11.—	11 —	11 —	11.—
Гас	„	7.50	7.50	7.50	7.50	7.50
Бензин	„	6.50	6.50	6.50	6.50	6.50

СЛУЖБЕНИ ОГЛАСИ

О Г Л А С

Лицитација за израду пуша и перioniца на општинском имању у ул. Св. Николе бр. 168/170.

Према решењу Суда Општине града Београда Т.Д.Бр. 1981 од 4. VII. 1930. г. Техничка Дирекција Општине Београдске одржаће на дан 23. јула 1930. год. у канцеларији Архитектонског Отсека у новој згради Техн. Дирекције у ул. Књ. Љубице бр. 21/III спрат у 11 часова пре подне I. оферталну лицитацију за израду шупа, перioniца са ограђивањем дворишта на општинском имању у ул. Св. Николе бр. 168 и 170.

Кауција се полаже на каси Главне Благајне Општине Београдске и то: држављани Краљ. Југославије 5% а странци 10% од предрачунске суме према чл. Општих услова.

Предрачун, планови и Општи услови могу се видети сваког радног дана у канцеларији Архитектонског Отсека.

Предузимачи су дужни собом донети:

Доказе о испуњењу чл. 87. Закона о Државном Рачуноводству;

Уверење о плаћеној порези за прошло тромесечје.

Из канцеларије Техничке Дирекције Општине Београдске ТДБр. 14891 1930. год.

О Г Л А С

Офертална лицитација за оправку I., II. и III. групе Основних школа у Београду.

Према решењу Суда Општине града Београда ТДБр. 14855 од 4. јула 1930. године Техничка Дирекција Општине Београдске одржаће на дан 19. јула 1930. год. у канцеларији Архитектонског Отсека у новој згради Тех. Дирекције у ул. Књегинје Љуби-

це бр. 21/III спрат у 11 часова пре подне I. оферталну лицитацију за оправке I., II. и III. групе Основних Школа у Београду.

Сваки лицитант има права да поднесе за сваку групу школа засебну понуду, односно за коју групу буде желео.

Свака група школа мора имати своју засебну таксирану понуду.

Кауција се полаже на каси Главне Благајне Општине Београдске и то: држављани Краљ. Југославије 5% а странци 10% од предрачунске суме према чл. 2. Општих услова.

Предрачун, планови и Општи услови могу се видети сваког радног дана у канцеларији Архитектонског Отсека.

Предузимачи су дужни собом донети:

Доказе о испуњењу чл. 87 Зак. о Државном Рачуноводству.

Уверење о плаћеној порези за прошло тромесечје.

Из канцеларије Техничке Дирекције Општине Београдске ТДБр. 14855 1930. год.

О Г Л А С

Набавка постројења за нову ливницу

Дирекција Трамваја и Осветлења у Београду, расписује прву оферталну лицитацију за набавку: 1 покретне дизалице, 1 окретне пећи, (кипофен) за ливење метала, 1 бесемерове крушке за ливени челик, 1 комплетног уређаја за каљење гибњева и 1 машине за испитивање гибњева, — на дан 1. августа 1930. године, у 11 часова пре подне у Дирекцији.

Понуђачи су дужни на дан лицитације, а најдаље до 10 часова пре подне, положити на Благајници Дирекције Трамваја и Осветлења, кауцију од 5% од понуђене цене; страни понуђачи 10% у готовом новцу, држав-

ним хартијама од вредности или гарантном писму какве веће Банке, које мора бити регистровано у Министарству Финансија.

Понуде ће се предавати у запечатеним завојима у канцеларији помен. Директора, најдаље до 11 часова пре подне на дан лицитације, са назнаком: „Набавка постројења за нову ливницу за Д. Т. и О.“

Општи и технички услови могу се добити сваког радног дана у Економату Дирекције Трамваја и Осветлења.

Из Економата Дирекције Трамваја и Осветлења, ДБр. 18369, од 5. јула 1930. године, у Београду.

О Г Л А С

Набавка трофазних трансформатора

Дирекција Трамваја и Осветлења у Београду, расписује прву оферталну лицитацију за набавку: 4 ком. трофазних трансформатора са уљем и самохлађењем, за стални погон снаге од 160 K.VV.A., на дан 11. августа 1930. године, у 11 часова пре подне у Дирекцији.

Понуђачи су дужни на дан лицитације, а најдаље до 10 часова пре подне положити на Благајници Дирекције Трамваја и Осветлења, кауцију од 5% од понуђене цене; страни понуђачи 10% у готовом новцу, државним хартијама од вредности или гарантном писму какве веће Банке, које мора бити регистровано у Министарству Финансија.

Понуде ће се предавати у запечатеним завојима у канцеларији помен. Директора, најдаље до 11 часова пре подне на дан лицитације, са назнаком: „Набавка трофазних трансформатора за Д. Т. и О.“

Општи и Технички услови могу се добити сваког радног дана у Економату Дирекције Трамваја и Осветлења.

Из Економата Дирекције Трамваја и Осветлења ДБр. 17238 од 9. јула 1930. године, у Београду.

ОБЈАВА

На основу чл. 116. закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске Управе од I. VII. тек. године Бр. 60278. Суд Општине града Београда извештава овим грађане — пореске обвезнике следећег занимања, да ће се расправљати код Пореске Управе у Царице Милице улици бр. 8. о основицама за порез на течевину за 1930. годину и то:

На дан 16. и 17. јула ове године:

Димничарима, хлебарима, ковачима, коларима, поткивачима и лимарима из свих квартова.

На дан 18. и 19. јула ове године:

Лимарима и браварима из свих квартова.

На дан 22. и 23. јула ове године:

Штампарима, књиговесцима и воскарима; сопственицима радионица за хемијско чишћење и бојење одела; произвођачима соде, крахера, минералне воде и лимунaде; сопственицима радионица за млевење бибера и соли и за израду помаде; сопственицима радионица за израду обланди за сладолед; вртарима, корпарима и четкарима; сопственицима радионица за млевење кафе, пегларима, шлајферима, печаторесцима, сапунџијама, ситарима, плетарима и ужарима из свих квартова.

На дан 22. и 23. јула ове године:

Бакалима из кварта Врачарског.

На дан 24. и 25. јула ове године:

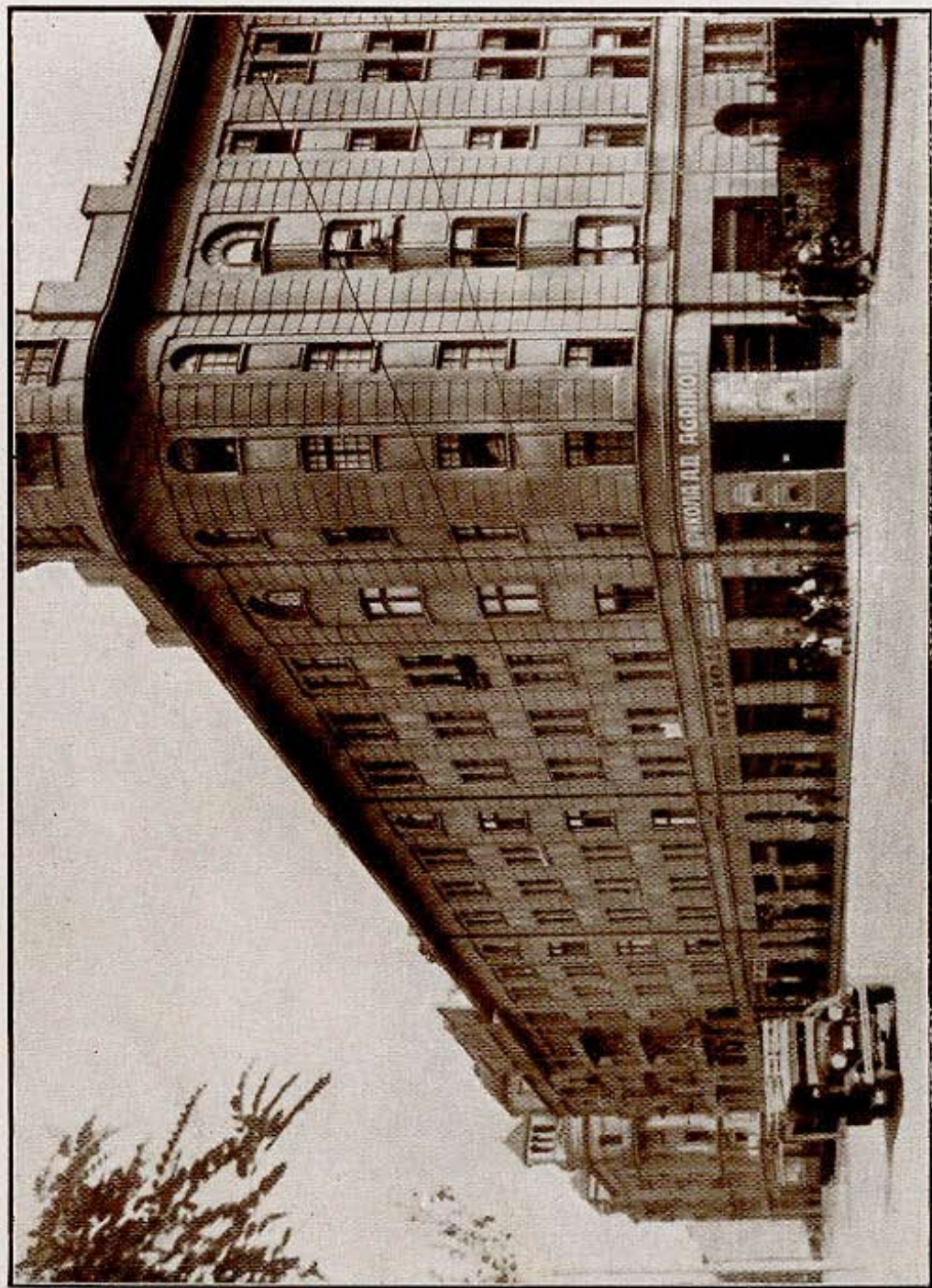
Стаклоресцима, фирмописцима, фарбари-ма и молерима из свих квартова; каменоресцима, тапетарима, машинским радионицама, ливницима, механичарима и керамичарима; стругарима, казанџијама, ликоресцима и воденичарима; тесачима, радионицама за млевење мермера, металистима, литографима, чистачима паркета и клавир-штимерима; качарима, цинкографима, мозаичарима, словоливницима и дрејерима; картонашким радионицама, радионицама за израду мастила, радионицама примуса, радионицама за израду лука, радионицама за израду коломаза, млинарима камена, металним друкерима и књиговесцима.

На дан 24. и 25. јула ове године:

Бакалима из Кварта Палилулског, Дорћолског и Топчидерског.

Упозоравају се порески обвезници означених занимања, да могу доћи у Судско Одељење Општине града Београда (Књ. Љубице улица бр. 21. партер соба бр. 2.) сваког радног дана од 7.30 до 12.30 пре подне и од 16.30 до 18.30 после подне, суботом од 7 до 12 пре подне а недељом од 9 до 11 часова, да виде у послатом списку Пореске Управе предложену пореску основицу од стране Пореске Управе, као и тачан дан посебице за сваког пореског обвезника, када ће се расправља његова обавити у Пореском Одбору, да би истој могао присуствовати и евентуално примедбе учинити.

НОВИ БЕОГРАД

СТАРИ БЕОГРАД

